

СЛУЖ

НА ФЕДЕРАТИВНА

„СЛУЖБЕН ЛИСТ НА ФНРЈ“ излегува по потреба во српско, хрватско, словенско и македонско издание. — Огласи по тарифата. — Жиро сметка при Народната банка на ФНРЈ за претплата и одделни издавања број 101-11 за огласи 101-11
1-30 1-931.

Среда, 10 декември 1958

БЕЛГРАД

БРОЈ 49

ГОД. XIV

Цена на овој број е 200.— дина. — Претплата за 1958 година излегува 1700.— дина., а за странство 2500.— динари. — Редакција: Улица Краљевикова Марка бр. 9. — Телефон: Редакција 28-838, Администрација 28-276 Продажно одделение 22-619 Тел. центар 28-010.

827.

У К А З ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ

Врз основа на членот 71 точка 2 од Уставниот закон за основите на општественото и политичкото устројство на Федеративна Народна Република Југославија и за сојузните органи на власта, се прогласува Законот за инвалидското осигурување, што го усвои Сојузната народна скупштина на седницата на Сојузниот собор од 26 ноември 1958 година и на седницата на Соборот на производителите од 26 ноември 1958 година.

П. Р. бр. 11
28 ноември 1958 година
Белград

Претседател на Републиката,
Јосип Броз-Тито, с. р.

Претседател
на Сојузната народна скупштина,
Петар Стамболиќ, с. р.

ЗАКОН ЗА ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ

ДЕЛ ПРВ

ОДРЕДБИ ЗА ПРАВАТА

Глава I

ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со инвалидското осигурување, како дел од општото социјално осигурување, им се обезбедува на работните луѓе:

во случај на загуба или намалување на способноста за работа поради инвалидност — оспособување за работа и запослување според преостанатата работна способност, а ако за тоа нема услови — материјални средства за издржување;

во случај на телесно оштетување — постојано парично примање (без оглед дали оштетувањето има или нема влијание врз работната способност);

во случај на опасност од настанување на инвалидност во врска со работењето на определена работа — оспособување за работење и запослување на друга работа.

Член 2

(1) Со инвалидското осигурување се обезбедуваат следните права:

1) правото на оспособување за работење на друга работа (професионална рехабилитација) и правото на материјално обезбедување;

2) правото на запослување според преостанатата работна способност и правото на парични надоместоци;

3) правото на инвалидска пензија, како и правото на додаток за помош и нега — ако е таа потребна;

4) правото на инвалиднина.

(2) Уживателите на правата од претходниот став имаат и право на здравствено осигурување и други права установени со сојузни закони.

Член 3

Правата од инвалидското осигурување се обезбедуваат за случај на инвалидност и за случај на телесно оштетување предизвикани со болест или со повреда надвор од работата, со несреќа при работата или со професионална болест.

Член 4

(1) Правата врз основа на инвалидност се определуваат според состојбата на инвалидната и преостанатата работна способност, годините на животот на осигуреникот, придонесот од осигуреникот за општеството, како и според други општествени интереси.

(2) Правата врз основа на телесно оштетување се еднакви за сите инвалиди од ист степен на телесно оштетување.

Член 5

(1) Инвалидското осигурување се засновува врз начелото на заемност на осигурувањето и врз начелото на самоуправување на осигурениците со службата и фондовите на социјалното осигурување.

(2) Инвалидското осигурување е задолжително.

Член 6

(1) Правата од инвалидското осигурување се утврдуваат со сојузни закони.

(2) Правата од инвалидското осигурување не можат да застареат.

(3) Правата од инвалидското осигурување не можат со договор да се менуваат, да се наследуваат ниту да се пренесуваат врз друго лице. Пристигнатите парични примања од инвалидското осигурување што останале неисплатени поради смрт на уживателот, можат да се наследуваат.

(4) Здобиените права од инвалидското осигурување можат да се загубат само во случаите предвидени со закон.

(5) Примањата по основот на инвалидското осигурување можат да бидат предмет на извршување и обезбедување само доколку е тоа определено со овој закон или со други сојузни закони.

Член 7

Никој не може да ги намали или да ги ограничи правата што му припаѓаат на осигуреникот врз основа на законот.

Член 8

Инвалидите на трудот уживаат особена заштита во поглед на засновувањето и престанокот на работниот однос и во поглед на условите на работата, согласно со одредбите од овој закон и од други сојузни закони.

Член 9

(1) Финансиските средства за инвалидското осигурување, по правило, се обезбедуваат со придонес.

(2) Од придонесот се формира фонд на инвалидското осигурување во рамките на фондот на социјалното осигурување.

(3) Обврските за плаќање на придонесот се утврдуваат врз основа на сојузен закон.

Член 10

(1) Инвалидското осигурување го спроведуваат заводите за социјално осигурување врз основа и во границите на одредбите од овој закон.

(2) Определени работи за спроведување на инвалидското осигурување вршат и надлежните органи на народните одбори, како и стопанските и други организации, установите и државните органи, согласно со одредбите од овој закон.

Член 11

(1) Остварувањето на правата на осигуреникот се врши во управната постапка утврдена со овој закон.

(2) Актите на заводите за социјално осигурување за правата од инвалидското осигурување подлежат на оценка на законитоста од страна на судовите, во смисла на Законот за управните спорови и на овој закон.

Глава II

ОСИГУРЕНИЦИ

1. Лица осигурени за сите случаи на инвалидност (предизвикана со болест, со повреда надвор од работата, со несреќа при работата или со професионална болест)

Член 12

За сите случаи на инвалидност, без оглед на нејзината причина, осигурени се според одредбите на овој закон:

1) лицата во работен однос на територијата на Југославија запослени со полно редовно работно време пропишано за работите на кои тие работат, освен лицата во привремен работен однос;

2) народните пратеници што примаат постојана месечна награда и одборниците на народните одбори на постојани должности што примаат постојана месечна награда за својата работа;

3) избраните лица на постојани должности со постојана плата во општествените и задружните организации, во стручните здруженија и комори или во нивните сојузи, на кои тоа им е единствено или главно занимање;

4) членовите на занаетчиските задруги (производителски преработувачки и услужни);

5) членовите на рибарските задруги на поморското, речното и езерското рибарство на кои стопанската работа во задругата им е единствено или главно занимање.

Член 13

За сите случаи на инвалидност осигурени се според одредбите на овој закон и лицата во работен однос што врз основа на посебни прописи се запослени со скратено работно време, и тоа:

1) инвалидите на трудот, воените инвалиди од војните и мирновремените воени инвалиди, што работат со скратено работно време ако се запослени со онолку време колку што тоа според наодот и оценката на инвалидската комисија ѝ одговара на нивната работна способност;

2) лицата што во текот на лекувањето работат со скратено работно време според Законот за здравственото осигурување на работниците и службениците;

3) жените што поради доене и нега на детето работат со скратено работно време според Законот за работните односи;

4) лицата што работат со работно време пократко од редовното, ако согласно со важечките прописи таква работа им е одобрена поради посетување училиште или курсе.

Член 14

(1) Лицата од чл. 12 и 13 на овој закон се осигурени според одредбите од овој закон и кога во текот на работниот однос се упатени од страна на

стопанска организација, установа, државен орган, општествена или задружна организација на школување заради завршување на започнатото редовно школување или заради стручно усовршување или специјализација во својата струка односно во работата што ја вршат, во земјата или во странство, и тоа најдолго до две години, ако за тоа време се во работен однос.

(2) Лицето од претходниот став што за време на стручното усовршување или специјализација работи на определено работно место со полно редовно работно време, осигурено е без оглед на траењето на стручното усовршување односно на специјализацијата во случаите што ќе ги пропише Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за трудот во согласност со секретаријатот надлежен за определена дејност.

(3) Лицата од чл. 12 и 13 на овој закон се осигурени според одредбите од овој закон и кога за времетраењето на работниот однос привремено не работат, ако тоа време им се смета во работниот стаж според членот 24 ст. 2 и 3 на Законот за пензиското осигурување.

Член 15

(1) Лицата на младински работни акции се осигурени за сите случаи на инвалидност чија причина настанала за време на престојот на такви акции.

(2) Сојузниот извршен совет ќе донесе прописи за тоа на кои младински работни акции ќе се применува одредбата од претходниот став.

Член 16

(1) Југословенските државјани во странство се осигурени според одредбите од овој закон ако се како лицата од членот 12 точка 1 или членот 13 на овој закон во работен однос:

1) кај југословенски органи, установи или организации;

2) во домаќинствата на осигуреници запослени кај југословенски органи, установи или организации;

3) во друга служба во која стапиле по одобрение од надлежниот државен орган, ако е стапувањето во таква служба предвидено со меѓународни договори.

(2) Југословенските државјани што по одобрение добиено врз основа на посебни прописи стапиле во работен однос во странство во случаите што не се предвидени со меѓународни договори, можат да се осигурат според одредбите од овој закон ако му се пријават заради осигурување на надлежниот орган на социјалното осигурување во Југославија и ако уредно го плаќаат придонесот за инвалидско осигурување, без оглед дали во странство се опфатени со инвалидско осигурување.

Член 17

Странските државјани во работен однос на територијата на Југославија се осигурени според одредбите од овој закон, ако со овој закон или со меѓународни договори не е определено поинаку.

Член 18

Странските државјани кои на територијата на Југославија се во служба на меѓународни организации и установи, на странски дипломатски и конзуларни претставништва или во лична служба на странски државјани што уживаат дипломатски имунитет се осигурени според одредбите од овој закон само ако е тоа предвидено со меѓународни договори.

2. Лица осигурени само за случај на инвалидност предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест

Член 19

(1) Лицата во работен однос што работат со работно време пократко од редовното работно време пропишано за односната работа, освен лицата на-

ведени во членот 13 на овој закон, како и лицата во привремен работен однос во смисла на сојузните прописи за работните односи, осигурени се според одредбите од овој закон само за случај на инвалидност предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест.

(2) Одредбата од претходниот став важи и за југословенските државјани запослени во странство во случаите од членот 16 на овој закон, како и за странските државјани запослени во Југославија во смисла на чл. 17 и 18 на овој закон.

Член 20

(1) За случај на инвалидност предизвикана со несреќа при работата и со професионална болест се осигурени според одредбите од овој закон и:

1) учениците во стопанството и учениците на стручните училишта со практична обука;

2) учениците на стручните училишта и студентите на вишите стручни школи, високите школи, факултетите и уметничките академии, кога вршат задолжителна практична работа во училиници или работилници, или кога вршат практична работа во стопански организации и установи;

3) лицата на доброволна пракса (волонтери) што не примаат плата.

(2) Одредбите од претходниот став важат и за југословенските државјани кои согласно со важечките прописи се упатени во странство заради учење односно здобивање со пракса, како и за учениците и студентите од точ. 1 и 2 на претходниот став што престојуваат во странство а чии родители се осигурени од членот 18 на овој закон.

(3) Одредбите од ставот 1 на овој член важат и за странските државјани што се наоѓаат на учење односно на пракса во Југославија, ако државата чии државјани се тие исто така постапува со југословенските државјани и ако со меѓународни договори не е определено поинаку.

3. Лица осигурени само за случај на инвалидност предизвикана со несреќа при работата

Член 21

(1) Лицата што го немаат својството на осигуреник во смисла на чл. 12 до 20 од овој закон, се осигурени според одредбите од овој закон само за случај на инвалидност предизвикана со несреќа што ќе ја претрпат на територијата на Југославија учествувајќи:

1) на организирани јавни работи од општо значење или на акции за спасување или одбрана од елементарни непогоди или несреќи;

2) во вршење на определени јавни функции или граѓански должности по покана од државни органи.

(2) Случаите од точ. 1 и 2 на претходниот став поблиску ќе ги определи Сојузниот извршен совет со свои прописи.

(3) Одредбите од точката 1 на ставот 1 на овој член важат и за странските државјани.

(4) Лицата што го немаат својството на осигуреник во смисла на чл. 12 до 20 на овој закон а како воени инвалиди од војните или мирновремени воени инвалиди ќе бидат упатени на професионална рехабилитација, се осигурени според одредбите од овој закон за случај на инвалидност предизвикана со несреќа што ќе ја претрпат во вршењето на практични работи и вежби во времето на професионалната рехабилитација.

4. Лица осигурени по престанокот на работниот однос или на друго својство

Член 22

(1) Лицата од чл. 12 до 14 и чл. 16 до 18 на овој закон се осигурени за случај на инвалидност и телесно оштетување поради болест и повреда надвор од работата, освен случаите од ставот 2 на овој член, и по престанокот на работниот однос односно на друго својство, за времето:

1) додека примаат надоместок наместо плата според Законот за здравственото осигурување на работниците и службениците;

2) додека примаат материјално обезбедување или привремен надоместок според овој закон;

3) додека имаат право на инвалидска пензија, освен во случаите кога не им се исплатуваат месечните рати на инвалидската пензија според чл. 176 и 177 на овој закон;

4) додека се уредно пријавени кај органот на службата за посредување на трудот, ако се пријавиле во рок од 30 дена по престанокот на работниот однос;

5) додека се наоѓаат во Југословенската народна армија на воена вежба или на отслужување на воениот рок, на кои стапиле во рок од 30 дена по престанокот на работниот однос;

6) додека имаат право на непална пензија здобиено пред исполнувањето на условите од членот 20 став 1 на Законот за пензиското осигурување, освен во случаите од членот 149 став 1 на тој закон;

7) додека осигурениците-жени што го прекинале работниот однос заради неџа на детето имаат дете помладо од 15 години или повозрасно на кое поради потполната и трајна неспособност му е потребна постојана неџа и помош, или додека имаат три деца што ги исполнуваат условите што според членот 122 од Законот за пензиското осигурување се бараат за здобивање и уживање на фамилијарна пензија;

8) како и за сето време по престанокот на работниот однос, без оглед на околностите од точ. 1 до 7 на овој став, ако осигуреникот-маж има 30 или повеќе години пензиски стаж, а осигуреникот-жена 25 или повеќе години пензиски стаж.

(2) Лицата од претходниот став не се осигурени за случаите на инвалидност и телесно оштетување предизвикани со повреда во вршење на самостојна професионална или стопанска дејност.

(3) Лицата од чл. 12 до 14 и чл. 16 до 18 на овој закон се осигурени по престанокот на работниот однос само за случај на инвалидност поради болест и кога не постојат околностите од точ. 1 до 7 на претходниот став ако во моментот на настапувањето на инвалидноста ги исполнуваат условите за здобивање со правата според членот 34 став 1 од овој закон, земајќи ги предвид во поглед на периодите изминати до престанокот на работниот однос — и одредбите од членот 35 на овој закон.

5. Лица осигурени за случај на инвалидност што се определени со посебни прописи или со договори

Член 23

Лицата што вршат самостојни професионални дејности, како и лицата од други занимања што не се во работен однос, ако не се осигурени според овој закон, се осигуруваат според посебни сојузни закони или договори склучени врз основа на овој закон, за случаи на инвалидност предвидени со тие посебни закони односно договори.

Глава III

ОСНОВИ И УСЛОВИ ЗА ЗДОБИВАЊЕ СО ПРАВАТА

1. Основи за здобивање со правата

Член 24

Основи за здобивање со правата од инвалидското осигурување се:

1) инвалидноста;

2) телесното оштетување од најмалку 30%;

3) непосредната опасност од настапување на инвалидност во врска со работата на определено работно место.

Член 25

(1) Инвалидност во смисла на овој закон постои кога поради болест, повреда надвор од работата, несреќа при работата или професионална болест настани загубување или намалување на способноста за работење на својата работа, кои не можат да се отстранат со лекување односно со медицинска рехабилитација,

(2) Инвалидност во смисла на претходниот став постои и кога осигуреникот, поради настанатата трајна промена во неговата здравствена состојба, не смее натаму да ја врши работата за која е со посебни сојузни прописи определено да можат да ја вршат само лицата што ги исполнуваат определените посебни услови во поглед на здравствената состојба.

Член 26

(1) Осигурениците кај кои настапила инвалидност се распоредуваат според преостанатата способност за вршење на својата работа и за вршење на друга соодветна работа — во I, II или III категорија на инвалидност.

(2) Во I категорија на инвалидност се распоредуваат осигурениците наполно неспособни за вршење на својата работа и на друга соодветна работа, кои со професионална рехабилитација не можат да се оспособат за вршење на таква работа.

(3) Во II категорија на инвалидност се распоредуваат осигурениците само делумно способни за вршење на било своја било друга соодветна работа, кои со професионална рехабилитација не можат да се оспособат за работа со полно работно време на друга соодветна работа.

(4) Во III категорија на инвалидност се распоредуваат осигурениците наполно неспособни или само делумно способни за вршење на својата работа, а кои се способни за работа со полно работно време на друга соодветна работа, или можат да се оспособат за таква работа со професионална рехабилитација.

Член 27

Телесно оштетување во смисла на овој закон е загубување, побитно оштетување или онеспособеност на одделни органи или делови на телото од најмалку 30%, кое предизвикува ограничување на подвижноста, ја отежнува нормалната активност на организмот и условува поголеми напори во остварувањето на животните потреби, без оглед дали тоа предизвикува или не предизвикува инвалидност.

Член 28

(1) Телесните оштетувања се распоредуваат според тежината во осум степени, и тоа:

Степен	Телесно оштетување
1	100%
2	90%
3	80%
4	70%
5	60%
6	50%
7	40%
8	30%

(2) Листата на телесните оштетувања врз основа на кои осигурениците се здобиваат со правата според овој закон и на распоредувањата на тие оштетувања во смисла на претходниот став, дадена е во прилогот кон овој закон и претставува негов составен дел. Се овластува Сојузниот извршен совет да ја дополнува, по потреба, оваа листа во согласност со одредбите на овој закон.

Член 29

Непосредна опасност од настапување на инвалидност постои кога на определено работно место условите на работата, без оглед на хигиенско-техничките заштитни мерки што се применуваат или можат да се применат при работата, влијаат врз здравствената состојба и работната способност на осигурениците во таква мерка што да биде неопходна промена на работното место со цел за отстранување на настапувањето на инвалидността.

Член 30

(1) Своја работа во смисла на овој закон е работата на работното место на кое осигуреникот работел непосредно пред настапувањето на инвалидността. Ако е тоа за осигуреникот поповолно, ќе

се земе, на негово барање, работата на она работно место на кое осигуреникот работел најмалку две години за последните три години работа пред настапувањето на инвалидността односно на опасността од инвалидност.

(2) Преостаната способност за вршење на својата работа во смисла на овој закон постои ако е осигуреникот способен со работен напор што не ја влошува состојбата на неговата инвалидност и со нормален работен ефект да работи најмалку половина од редовното работно време на работното место на кое работел непосредно пред настапувањето на инвалидността односно најмалку две за последните три години работа во смисла на претходниот став, без претходно приспособување за таква работа или по завршеното приспособување.

Член 31

(1) Друга соодветна работа во смисла на овој закон е работата односно работното место на кое инвалидот на трудот е способен со работен напор што не ја влошува состојбата на неговата инвалидност и со нормален работен ефект да работи определено работно време според преостанатата работна способност. При определувањето на таа работа односно работно место се зема предвид стручната спрема, работното искуство, општото образование, како и телесното оштетување на инвалидот на трудот и можноста за нагудување на техничките и хигиенските услови на трудот според неговите работни можности.

(2) Преостаната способност за вршење друга соодветна работа во смисла на овој закон постои ако е инвалидот на трудот способен без професионална рехабилитација да работи на друга работа со работен напор што не ја влошува состојбата на неговата инвалидност и со нормален работен ефект најмалку половина од редовното работно време, или ако со професионална рехабилитација може да се оспособи да работи на друга работа со полно редовно работно време.

Член 32

(1) Кога во текот на користењето на правата здобиени според овој закон настапат промени во состојбата на инвалидността односно преостанатата работна способност кои условуваат промена на категоријата на инвалидност, се врши распоредување во соодветната категорија на инвалидност и според таа категорија на инвалидност се определува соодветното право, ако за одделни случаи со овој закон не е определено поинаку.

(2) Кога во состојбата на телесното оштетување според кое е здобиено правото настапат промени што условуваат промена на утврдениот степен на тоа оштетување, се врши распоредување во нов степен на оштетување и според тој степен се определува соодветното право, ако за одделни случаи со овој закон не е определено поинаку.

2. Услови за здобивање со правата

а) Здобивање со правата во случај на инвалидност и телесно оштетување поради болест или повреда надвор од работата

Член 33

(1) Кога инвалидността настапила поради болест или повреда надвор од работата, сите права според овој закон се здобиваат по наполнетиот определен работен стаж и пензиски стаж, според годините на животот на осигуреникот на денот на настапувањето на инвалидността, ако со овој закон за одделни случаи не е определено поинаку.

(2) Согласно со претходниот став, одредбите од чл. 34 до 42 на овој закон ги определуваат условите за здобивање со правата само за случаите на инвалидност предизвикана со болест или со повреда надвор од работата.

Член 34

(1) Осигуреникот-маж со помалку од 30 а осигуреникот-жена со помалку од 25 години пензиски

стаж, доколку со овој закон не е определено поинаку, се здобиваат со правата ако најмалку две третини од раздобјето од последните пет години пред настапувањето на инвалидноста им се сметаат во работниот стаж и ако наполниле пензиски стаж од најмалку:

- 5 години — ако не се постари од 46 години;
- 6 години — ако не се постари од 47 години;
- 7 години — ако не се постари од 48 години;
- 8 години — ако не се постари од 49 години;
- 9 години — ако не се постари од 50 години;
- 10 години — ако не се постари од 50 години.

(2) Осигуреникот-маж со 30 или повеќе години пензиски стаж а осигуреникот-жена со 25 или повеќе години пензиски стаж се здобиваат со правата без оглед на работниот стаж за последните пет години пред настапувањето на инвалидноста.

Член 35

При утврдувањето на раздобјето од последните пет години пред настапувањето на инвалидноста, во кое мора да биде наполнет определениот работен стаж во смисла на членот 34 став 1 на овој закон, не се сметаат во тоа раздобје периодите што осигуреникот ги поминал надвор од работен однос а за кои:

- 1) примал материјално обезбедување во врска со професионалната рехабилитација или привремен надоместок во врска со запослувањето според овој закон;
- 2) примал инвалидска пензија;
- 3) бил уредно пријавен кај органот на службата за посредување на трудот, а се пријавил во срок од 30 дена по престанокот на работниот однос;
- 4) бил на отслужување на воениот срок или на воена вежба во Југословенската народна армија;
- 5) примал неполна пензија здобиена пред исполнувањето на условите од членот 20 став 1 на Законот за пензиското осигурување;
- 6) осигуреникот-жена го прекинала работниот однос заради неа на дете до 13 години или повозрасно на кое поради потполната и трајна неспособност му е потребна постојана неа и помош, или заради неа на три деца што ги исполнуваат условите пропишани за здобивање и уживање на фамилијарна пензија според членот 122 од Законот за пензиското осигурување.

Член 36

(1) Осигуреникот кој кого инвалидноста настапила до наполнетите 20 години живот, се здобива со правата ако на денот на настапувањето на инвалидноста бил во работен однос и имал вкупно барем една година работен стаж.

(2) Осигуреникот кој со школување се здобил со стручната спрема на квалификуван работник односно со средна стручна спрема или со стручна спрема повисока од оваа, се здобива со правата ако на денот на настапувањето на инвалидноста бил во работен однос и имал барем една година работен стаж во раздобјето од завршеното школување до настапувањето на инвалидноста, а не ги минал определените години на животот, и тоа:

1) осигуреникот на работно место за кое се бара стручна спрема на квалификуван работник односно средна стручна спрема — ако не е постар од 25 години;

2) осигуреникот на работно место за кое се бара стручна спрема повисока од стручната спрема од точката 1 — ако не е постар од 30 години.

Член 37

(1) Осигурениците кај кои инвалидноста настапила во врска со престојот на младински работни акции (член 15), се здобиваат со правата предвидени со овој закон без оглед на пензискиот и работниот стаж.

(2) Одредбата од претходниот став не се однесува на лицата што на работилиштата на младинските работни акции работат определени работи како лица во работен однос а не како учесници во работната акција.

Член 38

(1) Осигуреникот — југословенски државјанин што се иселил пред 6 април 1941 година, па по враќањето од странство стапил во работен однос во Федеративна Народна Република Југославија, се здобива со правата ако има потребен пензиски стаж и ако најмалку две третини од раздобјето од последните пет години пред настапувањето на инвалидноста поминал во Југославија а тоа време му се смета во работен стаж (член 34 став 1).

(2) На осигуреникот што во поглед на работниот стаж ги исполнува условите од ставот 1 на овој член времето поминато во работен однос во странство му се смета во пензискиот стаж за здобивање со правата според овој закон, по исклучок од членот 47 став 1 на Законот за пензиското осигурување, без оглед на должината на вкупниот работен стаж наполнет во Југославија.

(3) Времето поминато во работен однос во странство се смета во пензискиот стаж според претходниот став само ако осигуреникот врз основа на тоа време не се здобил со правото на пензија односно рента од странски носител на социјално осигурување, не земајќи ја предвид рентата здобиена поради несреќа при работа.

Член 39

(1) Кога пред стапувањето во работен однос постоело телесно оштетување што не влијаело врз работната способност на осигуреникот, па подоцна ќе настапи инвалидност врз која влијаело и ова телесно оштетување, за таквата инвалидност осигуреникот се здобива со правата само ако работниот стаж и пензискиот стаж од членот 34 став 1 на овој закон ги наполнил во работен однос со полно редовно работно време.

(2) Осигурениците — воени инвалиди од војните и мирновремени воени инвалиди кај кои по стапувањето во работен однос ќе настапи инвалидност во смисла на овој закон врз која влијаел и инвалидитетот од војните односно мирновремениот воен инвалидитет се здобиваат со правата и кога како инвалиди го наполниле работниот стаж и пензискиот стаж од членот 34 став 1 на овој закон во работен однос со скратено работно време што ѝ одговара на нивната преостаната работна способност според наодот и оценката на инвалидската комисија (член 187).

Член 40

(1) Осигуреникот кај кого ќе настапи инвалидност пред да ги исполнил условите на работниот стаж и на пензискиот стаж пропишани за здобивање со правата според овој закон, може подоцна да се здобие со правата само ако настапи влошување на таа инвалидност или нов случај на инвалидност, доколку дополнително ги исполнил пропишаните услови на работниот стаж и на пензискиот стаж со запослување во работен однос со работно време што ѝ одговара на неговата преостаната работна способност, но најмалку со половина од полното редовно работно време.

(2) Времето на запослувањето со скратено работно време во случаите од претходниот став се смета во работен стаж како да е поминато со полно редовно работно време.

Член 41

(1) Во пензиски стаж за здобивање со правата според овој закон се сметаат периодите кои според Законот за пензиското осигурување се сметаат во работен стаж и во посебен стаж, и тоа на начинот определен со тој закон, ако со овој закон не е определено поинаку.

(2) Кога е здобивањето со правата според овој закон условено со исполнување на определен работен стаж, во тој работен стаж се сметаат периодите што според Законот за пензиското осигурување се сметат во работен стаж, и тоа на начинот определен со тој закон, ако со овој закон не е определено поинаку.

(3) Работниот стаж кој според одредбите од Законот за пензиското осигурување се смета со наголемено траење се признава со соодветното наголемено траење и за исполнување на условите за наполнување на потребниот работен стаж пред настапувањето на инвалидноста.

(4) На инвалидите на трудот со телесно оштетување од 70% или поголемо што се наоѓаат во работен однос со полно редовно работно време пропишано за односната работа, времето поминато во такво запослување им се смета во работниот стаж со наголемено траење, како и за намалување на старосната граница заради здобивање со правата на лична пензија, според Законот за пензиското осигурување.

Член 42

(1) Кога е засметувањето на одделни периоди од посебниот стаж според Законот за пензиското осигурување условено со наполнување на работен стаж од најмалку 15 години, на осигуреникот што нема 15 години работен стаж ќе му се смета од тие периоди во пензиски стаж за здобивање со правата според овој закон онолку колку што му недостига за наполнување на потребниот пензиски стаж, ако пред настапувањето на инвалидноста го наполнил пропишаниот работен стаж од членот 34 став 1 односно членот 36, земајќи ги предвид и одредбите од членот 35 на овој закон.

(2) На осигуреникот што пред стапувањето во работен однос вршел некоја од самостојните професионални дејности или друго занимање надвор од работниот однос во смисла на чл. 41 до 45 од Законот за пензиското осигурување и кој го наполнил пропишаниот работен стаж но не го наполнил пропишаниот пензиски стаж (член 34 став 1), ќе му се признае во пензиски стаж за здобивање со правата според овој закон од времето порано поминато во вршење на самостојна професионална дејност односно занимање надвор од работен однос онолку време колку што му недостига за наполнување на потребниот пензиски стаж. Ова време ќе му се признае и на осигуреник кој по 15 мај 1945 година не го наполнил работниот стаж потребен за сметање на тоа време во пензиски стаж според Законот за пензиското осигурување.

б) Здобивање со правата во случај на инвалидност и телесно оштетување поради несреќа при работата или професионална болест

Член 43

Осигуреникот кај кого инвалидноста е предизвикана со несреќа при работа или со професионална болест се здобива со правата предвидени со овој закон без оглед на должината на пензискиот односно работниот стаж наполнет пред настапувањето на инвалидноста.

Член 44

(1) Како несреќа при работата се смета секоја повреда на осигуреник предизвикана со непосредно и краткотрајно механичко, физикално или хемиско дејство, како и повреда предизвикана со брзи измени на положбата на телото, со ненадејно оптоварување на телото или со други ненадејни промени на физиолошката состојба на организмот, ако е таквата повреда причински врзана со вршење на работата на определено работно место или работа односно дејност врз основа на која повреденото лице го има својството на осигуреник во смисла на одредбите од главата II на овој закон.

(2) Како несреќа при работата се смета и повредата предизвикана на начинот од претходниот став што осигуреникот односно инвалидот на трудот ќе ја претрпи вршејќи практични работи или вежби за време на медицинска или професионална рехабилитација.

(3) Како несреќа при работата се смета и оболувањето на осигуреникот што настапило непосредно и како исклучива последица на некој несреќен случај или на виша сила за време на работата

односно на вршењето на дејностите врз основа на кои оболеното лице го има својството на осигуреник во смисла на одредбите од главата II на овој закон.

Член 45

(1) Како несреќа при работата се смета и повредата предизвикана на начинот предвиден во членот 44 став 1 од овој закон што осигуреникот од чл. 12 до 18 на овој закон ќе ја претрпи:

1) на редовен пат од станот до местото на работата или обрнато;

2) на пат преземен заради стапување на работа што му е обезбедена, односно на работа по основот на која е осигурен;

3) на пат нареден заради извршување на службени задачи;

4) во врска со користењето на правото на здравствена заштита, на рехабилитација или на запослување според овој закон — во случаите што ќе ги определи со свои прописи Сојузниот извршен совет.

(2) Како несреќа при работата се смета и повредата што под околностите од точ. 1 до 4 на претходниот став ќе ја претрпат учениците во стопанството, учениците на стручните училишта со практична обука, студентите и учениците за време на вршење на феријалната пракса, како и лицата на доброволна пракса што не примаат плата (волонтери).

(3) Како несреќа при работата се смета и повредата што под околностите од ставот 1 точ. 1 до 4 на овој член ќе ја претрпат инвалидите на трудот — уживатели на инвалидска пензија што се во постојан работен однос и работат според преостанатата работна способност. Во сите други случаи, за уживателите на инвалидска пензија како несреќа при работата се смета само повредата што ќе ја претрпат под околностите од ставот 1 точка 4 на овој член.

Член 46

(1) Професионални болести се определени болести предизвикани со подолго непосредно влијание на процесот на работата и на условите на работата на определени работни места или работи, односно дејности врз основа на кои оболеното лице го има својството на осигуреник во смисла на одредбата од главата II на овој закон.

(2) Листата на професионалните болести, со работите на кои тие се јавуваат и со условите под кои се сметаат како професионални болести во смисла на претходниот став, е дадена во прилогот кон овој закон и претставува негов составен дел. Се овластува Сојузниот извршен совет да ја дополнува, по потреба, оваа листа во поглед на професионалните болести и поблиску да ги определува работите и условите определени во неа.

Член 47

Со правата за случај на инвалидност поради несреќа при работата (чл. 44 и 45) или професионална болест (член 46) се здобива осигуреникот и кога таква несреќа односно болест не е предизвикана во врска со работењето на определено работно место односно работа, туку на друга работа што осигуреникот ја врши во интерес на организацијата односно установата со која е во работен однос.

Член 48

(1) Осигурениците од чл. 12 до 18 и членот 22 став 1 точ. 1, 2 и 5 на овој закон се здобиваат со правата предвидени со овој закон како да претрпеле несреќа на својата редовна работа и кога за време на траењето на работниот однос, дејноста односно околноста по основот на која имат својство на осигуреник ќе настапи повреда предизвикана на начинот предвиден во членот 44 став 1 на овој закон:

1) на организирани јавни работи од општо значење или на акции за спасување или одбрана од елементарни непогоди или несреќи;

2) во вршење на определени јавни функции или граѓански должности по покана од државни органи;

3) во вршење на определени политички, граѓански права и општествени функции;

4) на воена вежба во Југословенската народна армија.

(2) Сојузниот извршен совет поблиску ги определува со прописите што ги донесува врз основа на членот 21 став 2 на овој закон и случаите од точката 3 на претходниот став.

(3) Осигурениците од чл. 12 до 14 и членот 16 на овој закон се здобиваат со правата предвидени со овој закон како да претрпеле несреќа на својата редовна работа и кога повредата предизвикана на начинот предвиден во членот 44 став 1 на овој закон ќе настапи за време на отслужувањето на воениот срок во Југословенската народна армија, ако стапиле на отслужување најдоцна во срок од еден месец по престанокот на работниот однос или на другото својство. Ова право го има и лицето кое според членот 22 став 1 точка 5 од овој закон го задржува својството на осигуреник.

(4) Како несреќа при работата се смета во случаите од ст. 1 и 3 на овој член и повредата претрпена под околностите од членот 45 став 1 точка 1 на овој закон.

Член 49

(1) Осигуреник, во смисла на одредбите од овој здобиваат со правата предвидени со овој закон како да претрпеле несреќа во вршење на работата односно на дејностите по основот на кои имаат својство на осигуреник и кога за времето додека го имаат тоа својство ќе настапи повредата предизвикана на начинот предвиден во членот 44 став 1 од овој закон во вршењето на работите односно должностите од членот 48 став 1 точ. 1 и 2 на овој закон.

Член 50

(1) Осигуреникот кај кого пред стапувањето во работен однос постоело телесно оштетување во смисла на овој закон кое при стапувањето во работен однос не влијаело врз неговата работна способност, ако настапи инвалидност предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест, се здобива со правата според вкупната состојба на инвалидност иако на таа вкупна состојба влијае и поранешното телесно оштетување.

(2) Осигурениците — воени инвалиди од војните и мирновремени воени инвалиди, кај кои ќе настапи инвалидност предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест се здобиваат со правата според вкупната состојба на инвалидност, иако нивниот воен инвалидитет влијаел врз работната способност при стапувањето во работен однос.

3. Употреба на одделни изрази

Член 51

(1) Осигуреник, во смисла на одредбите од овој закон, е лице од чл. 12 до 21 и членот 23 на овој закон за времето додека трае својството што му дава право на осигурување според овој закон, како и по престанокот на тоа својство — додека траат околностите од членот 22 на овој закон.

(2) Инвалид на трудот, во смисла на одредбите од овој закон, е лице кое по основот на инвалидност или телесно оштетување се здобило со некое од правата според овој закон.

(3) Под изразот плата, во смисла на овој закон, се подразбира и делот на личниот доход на работниот што преостанува по подмирувањето на сите придонеси што врз основа на закон се исплатуваат од личниот доход.

(4) Под изразот работен однос, во смисла на овој закон, се подразбираат и дејностите од членот 12 точ. 2 до 5 од овој закон.

(5) Под изразот случаи на инвалидност, во смисла на одредбите од главата II и главата III освен членот 39 на овој закон, се подразбираат и случаите на телесно оштетување како и случаите на опасност од настапување на инвалидност.

Глава IV

ОДРЕДБИ ЗА ОДДЕЛНИ ПРАВА

1. Инвалидска пензија

а) Право на инвалидска пензија

Член 52

Право на инвалидска пензија имаат осигурениците што ќе станат:

1) инвалиди на трудот од I категорија на инвалидност;

2) инвалиди на трудот од III категорија на инвалидност што се неспособни за вршење на својата работа а без претходна професионална рехабилитација не се способни за вршење на друга соодветна работа, на кои според овој закон не им се обезбедува професионална рехабилитација затоа што се постари од 45 години (мажи) односно постари од 40 години (жени);

3) инвалиди на трудот од II и III категорија на инвалидност способни за работа на друга соодветна работа без професионална рехабилитација, на кои според овој закон не им се обезбедува соодветно запослување затоа што се постари од 55 години (мажи) односно постари од 50 години (жени);

4) инвалиди на трудот од II и III категорије на инвалидност неспособни со професионална рехабилитација за работење на друга работа, а кај кои по наполнењата 40 година на животот, односно кај инвалидите — слепи без оглед на годините на животот, поради настанатата промена во состојбата на инвалидност ќе настапи загубување на способноста за работење на работата за која се рехабилитирани, ако не се способни за работење на друга соодветна работа без повторна професионална рехабилитација;

5) осигурениците — воени инвалиди од војните од I до VI група што ќе станат инвалиди на трудот од II или III категорија на инвалидност, ако не можат да работат на својата работа со повеќе од половината на редовното работно време, без оглед дали би можеле да работат на друга соодветна работа;

6) инвалиди на трудот од II и III категорија на инвалидност — учесници на Народноослободителната војна што стапиле во Народноослободителната борба пред 9 септември 1943 година, како и учесници на Шпанската граѓанска војна, ако на својата работа не можат да работат повеќе од половината на редовното работно време, без оглед дали би можеле да работат на друга соодветна работа.

Член 53

(1) Инвалидската пензија може да биде полна инвалидска пензија или неполна инвалидска пензија.

(2) Полната инвалидска пензија изнесува 100% од пензискиот основ (чл. 62 до 70). Неполната инвалидска пензија се одмерува во процент од пензискиот основ.

(3) Инвалидската пензија припаѓа во полн износ или во намален износ, што зависи, по правило, од категоријата на инвалидност и од годините на животот на инвалидот на трудот.

Член 54

(1) Инвалидите на трудот од III категорија на инвалидност што се здобиле со правото на професионална рехабилитација, односно инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност што се здобиле со правото на запослување на соодветна работа, кај кои ќе настапи такво влошување на веќе утврдената инвалидност што повлекува право на инвалидска пензија во смисла на членот 52 од овој закон, се здобиваат со правото на инвалидска пензија:

1) ако влошувањето на инвалидността настанило пред истекот на рокот од една година од депот на определувањето на правото на професионална рехабилитација односно на запослување — без оглед дали го започнале или не го започнале користењето на тоа право;

2) ако влошувањето настанило по истекот на рокот од една година од денот на определувањето на правото на професионална рехабилитација односно на запослување — под услов во рок од една година да почнале да го користат тоа право и да го користеле до настапувањето на влошувањето на инвалидност;

3) ако влошувањето настанило по истекот на рокот од една година од денот на определувањето на правото на професионална рехабилитација односно на запослување, а тоа право не е користено во рок од една година, или користењето е започнато па својволно е прекинато — ако на денот на настапувањето на влошувањето ги исполнуваат условите за здобивање со правото на инвалидска пензија според овој закон.

(2) Инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност кај кои инвалидност е предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест се здобиваат по основот на влошувањето на таа инвалидност во случаите од претходниот став со правото на инвалидска пензија без оглед дали ги исполнуваат условите од точ. 1 до 3 на ставот 1 од овој член.

Член 55

Инвалидите на трудот од III категорија на инвалидност што се здобиле со правото на професионална рехабилитација, односно инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност што се здобиле со правото на запослување на соодветна работа, кај кои ќе настапи нов случај на инвалидност поради болест или повреда надвор од работата што повлекува право на инвалидска пензија во смисла на членот 52 од овој закон, се здобиваат со правото на инвалидска пензија ако на денот на настапувањето на новиот случај на инвалидност ги исполнуваат условите за здобивање со правото на инвалидска пензија според овој закон.

Член 56

(1) Ако кај инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност кои како уживатели на инвалидска пензија стапиле во постојан работен однос и работат со работно време што ѝ одговара на преостанатата работна способност настапи влошување на порано утврдената инвалидност или нов случај на инвалидност, што предизвикуваат промена на категоријата на инвалидност, се определува нов износ на веќе утврдената инвалидска пензија според новата категорија на инвалидност.

(2) При определувањето на новиот износ на пензијата во случаите од претходниот став, ако е гоа за уживателот поповолно, времето поминато во работен однос во својство на уживател на пензија се смета во работниот стаж за зголемување на процентот на неполната инвалидска пензија до 100% од износот на пензискиот основ според чл. 71 до 75 на овој закон, со тоа што за определување на соодветниот процент според годините на животот се земаат, место годините на животот во моментот на настапувањето на поранешната инвалидност, годините на животот во моментот на настапувањето на влошувањето односно новиот случај на инвалидност.

(3) На инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност кои како уживатели на инвалидска пензија поминале најмалку три години во работен однос со работно време што ѝ одговара на вивната преостаната работна способност, во случаите од ставот 1 на овој член, ако уживателот го бара тоа и ако е за него поповолно, инвалидската пензија повторно ќе им се определи — од пензискиот основ утврден во смисла на членот 62 од овој закон според платите остварени за време на запослувањето во својство на уживател на инвалидска пензија.

(4) Инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност што се здобиле со правото на инвалидска пензија според членот 52 точ. 2 до 6 на овој закон, ако стапат во постојан работен однос и работат со работно време што ѝ одговара на

преостанатата работна способност, врз основа на таквата работа можат да се здобијат со правото на лична пензија според Законот за пензиското осигурување.

Член 57

Осигурениците што во време на настапувањето на инвалидност ги исполнуваат и условите за инвалидска пензија и условите за лична пензија според Законот за пензиското осигурување можат, по сопствен избор, да го остварат правото на инвалидска пензија или правото на лична пензија.

Член 58

Кога е здобивањето со правото на инвалидска пензија условено со наполнување на определен пензиски стаж, при утврдувањето на овој стаж заради здобивање и определување правата од инвалидското осигурување не се смета времето што според одредбите од чл. 49 до 51 при примена на членот 53 од Законот за пензиското осигурување не се смета во работен однос пензиски стаж.

Член 59

Инвалидите на трудот од III категорија на инвалидност што се здобиле со правото на професионална рехабилитација, односно инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност што се здобиле со правото на запослување на соодветна работа, не можат по основот на таа состојба на инвалидност да се здобијат со правото на инвалидска пензија кога ќе ги наплатат годините на животот со кои инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност се здобиваат со тоа право во случаите од членот 52 точ. 2 до 6 на овој закон.

Член 60

(1) Уживателот на неполна лична пензија — маж што наплатил 65 години живот или жена што наплатила 55 години живот, односно уживателот на полна лична пензија без оглед на годините на животот, може по основот на работен однос во својството на уживател на пензија да се здобие со правото на инвалидска пензија само во случај на инвалидност предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест.

(2) Уживателот на неполна лична пензија — маж помлад од 65 години или жена помлада од 55 години, ако стапи во работен однос може по основот на работен однос со полно редовно работно време, освен на привремен работен однос, да се здобие со правото на инвалидска пензија во случај на инвалидност предизвикана со болест или со повреда надвор од работата, со несреќа при работата или со професионална болест. По основот на привремен работен однос или на работен однос со неполно редовно работно време, уживателот на неполна лична пензија може да се здобие со правото на инвалидска пензија само во случај на инвалидност предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест.

Член 61

(1) Ако уживателот на лична или фамилијарна пензија се здобие со правото на инвалидска пензија, или ако уживателот на инвалидска пензија се здобие со правото на лична или фамилијарна пензија, може да ужива само една од тие пензии, по сопствен избор.

(2) Ако осигуреникот за ист случај на инвалидност се здобие со правото на инвалидска пензија според овој закон и со правото на инвалиднина според прописите за мирновремените воени инвалиди, може да ужива само едно од тие права, по сопствен избор.

б) Основи за определување на инвалидската пензија

Член 62

(1) Како основ за определување на инвалидската пензија се зема износот на пензискиот основ од кој на осигуреникот би му била определена лична пензија според Законот за пензиското осигуру-

вање ако во времето на настапувањето на инвалидност се здобил со правото на таа пензија.

(2) Периодите според кои по Законот за пенското осигурување се утврдува просечниот месечен износ на платите и категоријата на работното место заради определување на пензискиот основ, се сметаат наназад од денот на настапувањето на инвалидност (член 191).

Член 63

(1) Кога инвалидност на осигуреникот е предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест, а осигуреникот не го наполнил периодот на работа според кој по Законот за пензиското осигурување се утврдува просечниот месечен износ на платите, основот за определување на инвалидската пензија се утврдува според просекот на платите што ги остварил осигуреникот за времето што вкупно го поминал на работа до денот на настапувањето на инвалидност, со тоа што кај јавните службеници последната основна плата се зема во тој просек во цел износ, без оглед дали осигуреникот поминал една година во соодветниот платен разред.

(2) Заради примена на членот 64 од Законот за пензиското осигурување во случаите од претходниот став се зема категоријата на работното место на кое осигуреникот работел непосредно пред несреќата при работата односно непосредно пред настапувањето на инвалидност поради оболение од професионална болест, или ако е тоа за него поповолно — категоријата на работното место на кое работел поголем дел од времето според кое е утврден просекот на платите.

(3) Основот за определување на инвалидската пензија се утврдува на начинот определен во претходните ставови и во случај на инвалидност што настапила како последица од болест или повреда надвор од работата кај осигуреници што се здобиваат со правата според членот 36 на овој закон, ако осигуреникот до настапувањето на инвалидност не го наполнил определениот период на работа според кој по Законот за пензиското осигурување се утврдува просечниот месечен износ на платите и категоријата на работното место.

Член 64

(1) За осигурениците што ќе се здобијат со правото на инвалидска пензија во случаите од членот 48 на овој закон, како основ за определување на инвалидската пензија се зема пензискиот основ од кој би им се определила таа пензија во случај на инвалидност предизвикана со несреќа на нивната редовна работа односно при вршењето на дејноста по основот на која го имаат својството на осигуреник.

(2) За утврдување на просекот на платите и на категоријата на работното место во случаите од претходниот став на осигурениците во постојан работен однос им се земаат предвид само периодите на работење поминати на редовна работа.

Член 65

(1) На осигурениците од членот 15 на овој закон, што како лица во работен однос доброволно учествуваат во младинска работна акција, како основ за определување на инвалидската пензија им се зема основот определен според чл. 62 и 63 на овој закон според периодите на работата пред стапувањето на младинската работна акција, ако е тоа за нив поповолно.

(2) За осигурениците од членот 15 на овој закон што на младинска работна акција стапиле како ученици или студенти, како основ за определување на инвалидската пензија се зема просечниот пензиски основ на:

- 1) XII осигуренички разред — за студентите на факултети, уметнички академии и високи школи;
- 2) XIV осигуренички разред — за студентите на виши стручни школи;
- 3) XVI осигуренички разред — за сите ученици.

(3) За другите осигуреници од членот 15 на овој закон што ќе се здобијат со правото на инвалидска пензија, како основ за определување на таа пензија се зема просечниот пензиски основ на XX осигуренички разред од членот 63 на Законот за пензиското осигурување.

Член 66

(1) За осигурениците — ученици во стопанството и за учениците од стручните училишта со практична обука, како и за учениците од другите стручни училишта и за студентите од вишите стручни школи, високи школи, уметнички академии, факултети, што ќе се здобијат со правото на инвалидска пензија, како основ за определување на инвалидската пензија се зема просечниот пензиски основ на:

- 1) XII осигуренички разред — за студентите на факултети, уметнички академии и високи школи;
 - 2) XIV осигуренички разред — за студентите на виши стручни школи;
 - 3) XVI осигуренички разред — за сите ученици.
- (2) За осигурениците — лица на доброволна пракса (волонтери) што ќе се здобијат со правото на инвалидска пензија, како основ за определување на таа пензија се зема просечниот пензиски основ од претходниот став што ѝ одговара на нивната училишна спрема.

Член 67

За осигурениците што ќе се здобијат со правото на инвалидска пензија во случаите од членот 21 на овој закон, како основ за определување на инвалидската пензија се зема просечниот пензиски основ на XX осигуренички разред од членот 63 на Законот за пензиското осигурување.

Член 68

На инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност што за време на запослувањето на соодветна работа примаат покрај платата и надоместок поради работата со скратено работно време односно надоместок поради намалената плата, ако дополнително се здобијат со правото на инвалидска пензија, основот за определување на инвалидската пензија им се утврдува така што во просечниот месечен износ на платите според кој им се определува пензискиот основ се земаат и надоместоците што ги примале.

Член 69

За лицата во работен однос што работат со работно време пократко од редовното работно време пропишано за односната работа, како и за другите лица во привремен работен однос, како основ за определување на инвалидската пензија се зема соодветниот просечен пензиски основ од членот 63 на Законот за пензиското осигурување, и тоа:

- 1) пензискиот основ на XX осигуренички разред — за осигурениците на работи од V и IV категорија;
- 2) пензискиот основ на XIX осигуренички разред — на осигурениците на работи од III категорија;
- 3) пензискиот основ на XVIII осигуренички разред — на осигурениците на работи од II и I категорија.

Член 70

(1) При утврдувањето на основот за определување на инвалидската пензија на инвалид на трудот од II или III категорија на инвалидност кај кој за време на запослувањето на друга соодветна работа ќе настапи нов случај на инвалидност или влошување на поранешната инвалидност поради кои тој се здобива со правото на инвалидска пензија, категоријата на работното место се определува во смисла на членот 66 од Законот за пензиското осигурување, според периодите поминати во запослување на друга соодветна работа, ако на таа работа поминал најмалку две години.

(2) На инвалидот на трудот од претходниот став што во запослување на друга соодветна работа поминал помалку од две години, како и на оној инвалид на трудот за кој е тоа поповолно, како категорија на работното место се зема категоријата што му одговара на работното место на кое работел

тај пред настапувањето на поранешниот случај на инвалидност.

в) *Определување на височината на инвалидската пензија во случај на инвалидност поради болест или повреда надвор од работата*

Член 71

(1) Во случај на инвалидност предизвикана со болест или со повреда надвор од работата, инвалидската пензија се определува во процент од пензискиот основ утврден според чл. 62 до 70 на овој закон. Височината на процентот зависи од вкупниот пензиски стаж што го наполнил осигуреникот до денот на настапувањето на инвалидност, од денот на вкупниот пензиски стаж спрема раздобјето што изминало од наполнетата 20 година на животот до настапувањето на инвалидност (во натамошниот текст: пресметковен работен век), како и од годините на животот на осигуреникот во моментот на настапувањето на инвалидност.

(2) Како пресметковен работен век во смисла на претходниот став се зема бројот на полните години во раздобјето што изминало од денот кога осигуреникот наполнил 20 години живот до денот на настапувањето на инвалидност.

Член 72

(1) На осигуреникот-маж кај кого инвалидност настапила пред наполнетата 55 година од животот и на осигуреникот-жена кај која инвалидност настапила пред наполнетата 50 година од животот, инвалидската пензија им се определува во следните проценти:

1) ако вкупниот пензиски стаж изнесува две третини или повеќе од две третини на пресметковниот работен век, за пензиски стаж до 10 години припаѓа 50% од пензискиот основ и за секоја натамошна година стаж на осигуреникот-маж по 2% од пензискиот основ, а на осигуреникот-жена до 25 години стаж по 2% а над 25 години стаж по 4% од пензискиот основ;

2) ако вкупниот пензиски стаж изнесува половина или повеќе од половината но помалку од две третини на пресметковниот работен век, за пензиски стаж до 10 години припаѓа 45% од пензискиот основ и за секоја натамошна година стаж по 2% од пензискиот основ;

3) ако вкупниот пензиски стаж изнесува помалку од половината на пресметковниот работен век, за пензиски стаж до 10 години припаѓа 40% од пензискиот основ и за секоја натамошна година стаж — по 2% од пензискиот основ.

(2) На осигуреникот кај кого инвалидност настапила до наполнетата 20 година на животот, инвалидската пензија му се определува во височина од 50% од пензискиот основ, без оглед на бројот на годините на пензискиот стаж.

Член 73

(1) На осигуреникот-маж што на денот на утврдената инвалидност има 55 или повеќе години но помалку од 65 години живот, инвалидската пензија му се определува така што за 10 години пензиски стаж му припаѓа 40% од пензискиот основ и за секоја натамошна година стаж зголемување од:

- 1% до 15 години стаж;
- 2% од 16 до 20 години стаж;
- 3% од 21 до 35 години стаж.

(2) На осигуреникот-жена што на денот на утврдената инвалидност има 50 или повеќе години но помалку од 55 години на животот, инвалидската пензија ѝ се определува така што за 10 години пензиски стаж ѝ припаѓа 40% од пензискиот основ и за секоја натамошна година стаж зголемување од:

- 1% до 15 години стаж;
- 3% од 16 до 20 години стаж;
- 4% од 21 до 30 години стаж.

(3) На осигуреникот-маж што на денот на утврдената инвалидност има 65 или повеќе години живот, а на осигуреникот-жена што на денот на утврдената инвалидност има 55 или повеќе години живот, инвалидската пензија им се определува така што за

пензиски стаж до 15 години припаѓа 40% од пензискиот основ и за секоја натамошна година стаж на осигуреникот-маж по 3% а на осигуреникот-жена по 4% од пензискиот основ.

Член 74

Инвалидската пензија определена според чл. 72 и 73 на овој закон може да изнесува најмногу 100% од пензискиот основ.

Член 75

(1) На осигурениците што по наполнетата 20 година на животот биле на редовно школување и со такво школување се здобиле со виша или висока стручна спрема, при определувањето на инвалидската пензија според членот 72 на овој закон времето поминато на школување од наполнетата 20 до наполнетата 23 односно 25 година на животот им се зема предвид при определувањето на пресметковниот работен век така, што на осигуреникот што се здобил со виша стручна спрема пресметковниот работен век му се смета од наполнетата 23 година на животот, а на осигуреникот што се здобил со висока стручна спрема — од наполнетата 25 година на животот.

(2) На осигурениците кои по 20 година на животот биле на отслужување на постојаниот кадар, им се одбиваат полните години на таквата воена служба од бројот на годините на пресметковниот работен век.

(3) На осигурениците што порано биле уживатели на инвалидска пензија, та правото на таа пензија им престанало поради воспоставување на работната способност, во случај на подоцнежнo здобивање со правото на инвалидска пензија им се намалува пресметковниот работен век до настапувањето на нова инвалидност за онолку полни години колку што како уживатели на инвалидска пензија поминале надвор од работен однос или во работен однос кој според овој закон не се смета во работен стаж.

Член 76

(1) На осигуреникот-учесник на Народноослободителната војна од 1941 година (член 31 став 1 точ. 1 до 3 од Законот за пензиското осигурување) односно на учесник на Шпанската граѓанска војна, на кој инвалидската пензија определена според пензискиот стаж му изнесува помалку од 100% од пензискиот основ, му припаѓа инвалидска пензија во височина од 100% од пензискиот основ.

(2) На осигуреникот-учесник на Народноослободителната војна (член 31 став 1 точ. 1 до 3 од Законот за пензиското осигурување) на кој инвалидската пензија определена според пензискиот стаж му изнесува помалку од 100% од пензискиот основ, му се зголемува инвалидската пензија, и тоа:

- 1) на учесник од 1942 година до завршетокот на војната — за 90%;
- 2) на учесник од 1943 година до завршетокот на војната — за 60%;
- 3) на учесник од 1944 година до завршетокот на војната — за 30%;
- 4) на учесник од 1945 година до завршетокот на војната — за 10%.

(3) На осигуреникот-југословенски државјанин што по 6 април 1941 година, заробен, во логори на воени заробеници активно и организирано учествувал во работата за Народноослободителното движење, на кој инвалидската пензија му изнесува помалку од 100% од пензискиот основ, му се зголемува инвалидската пензија за 30% во смисла на членот 75 од Законот за пензиското осигурување.

(4) Одредбите од претходните ставови не важат за инвалидските пензии определени според членот 52 точка 6 на овој закон.

(5) Инвалидските пензии определени во смисла на ст. 2 и 3 на овој член не можат да бидат поголеми од износот на пензискиот основ.

(6) Осигуреникот што ги исполнува условите за зголемување на инвалидската пензија и според ставот 2 и според ставот 3 од овој член, може да оства-

ри зголемување само по еден од тие основи, по сопствен избор.

Член 77

(1) На осигурениците-воени инвалиди од војните од I до VI група што најмалку половината од раздобјето од 15 мај 1945 година до денот кога ќе станат инвалиди на трудот ја поминале во работен однос признаен во работниот стаж, а на кои инвалидската пензија определена според пензискиот стаж им изнесува помалку од 100% од пензискиот основ, им припаѓа инвалидска пензија во височина од 100% од пензискиот основ, без оглед дали воениот инвалидитет влијаел или не влијаел врз инвалидност според овој закон, ако станат:

- 1) инвалиди од I категорија на инвалидност;
- 2) инвалиди од II или III категорија на инвалидност, а според членот 52 точ. 2 и 3 имаат право на инвалидска пензија;
- 3) инвалиди од II или III категорија на инвалидност што ги исполнуваат условите за професионална рехабилитација односно запослување, ако на својата работа не можат да работат повеќе од половината на редовното работно време, а не се способни за работење на друга соодветна работа без професионална рехабилитација.

(2) Правото на инвалидска пензија во височина од 100% од пензискиот основ во смисла на претходниот став го имаат под исти услови, во случаите од точ. 1 и 2 на претходниот став, и осигурениците-мирновремени воени инвалиди од I до VI група, како и другите инвалиди од I до VI група кои според посебните сојузни прописи се изедначени со мирновремените воени инвалиди.

Член 78

(1) Инвалидската пензија определена според чл. 71 до 77 од овој закон им припаѓа во полн износ:

- 1) на инвалидите на трудот од I категорија на инвалидност;
- 2) на инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност — мажи постари од 65 години, а жени постари од 55 години;
- 3) на инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност — уживатели на инвалидска пензија во намален износ, кога ќе наполнил 65 години живот (мажи) односно 55 години живот (жени);
- 4) на инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност од членот 52 точ. 4 до 6 на овој закон.

(2) Инвалидската пензија определена според чл. 71 до 77 на овој закон им припаѓа во намален износ, во височина од 75% од пензијата во полн износ, на инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност што имаат право на инвалидска пензија а не се опфатени во точ. 2 до 4 од претходниот став.

г) *Определување височината на инвалидската пензија во случај на инвалидност поради несреќа при работата или професионална болест*

Член 79

Во случај на инвалидност предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест инвалидската пензија се определува во височина од 100% од пензискиот основ утврден според чл. 62 до 70 на овој закон, без оглед на должината на неполниот работен стаж и пензискиот стаж (полна инвалидска пензија).

Член 80

(1) Инвалидската пензија определена според членот 79 на овој закон им припаѓа во полн износ на инвалидите на трудот наведени во членот 78 став 1 точ. 1 до 4 на овој закон.

(2) Инвалидската пензија определена според членот 79 на овој закон им прапаѓа во намален износ, во височина од 75% од пензискиот основ, на инвалидите на трудот наведени во членот 78 став 2 на овој закон.

д) *Определување на височината на инвалидската пензија во случај на инвалидност предизвикана со стек на повеќе причини*

Член 81

(1) Ако инвалидност по основот на која инвалидност се здобива со правото на инвалидска пензија предизвикана делумно со несреќа при работата или со професионална болест, а делумно со болест или со повреда надвор од работата, инвалидската пензија што на инвалидот во тој случај му припаѓа се определува како една пензија која се состои од сразмерен дел на инвалидската пензија пресметана како за случај на несреќа при работата и професионална болест (член 79) и од сразмерен дел на инвалидската пензија пресметана како за случај на болест и повреда надвор од работата (чл. 71 до 77).

(2) Заради определување на инвалидската пензија според ставот 1 на овој член, сразмерните делови на инвалидската пензија се определуваат според тоа колку врз вкупната инвалидност влијаеле последиците предизвикани со несреќата при работа или со професионалната болест, а колку последиците предизвикани со болеста или со повредата надвор од работата.

(3) Височината на инвалидската пензија што припаѓа според ставот 1 од овој член се определува така што претходно ќе се определи износот на инвалидската пензија што би припаѓала ако е вкупната инвалидност предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест и износот на инвалидската пензија што би припаѓала ако е вкупната инвалидност предизвикана со болест или со повреда надвор од работата. Од секој од така пресметаните износи се зема процентот што му одговара на влијанието на одделна причина на инвалидност врз вкупната инвалидност во смисла на претходниот став. Збирот на така добиените износи, но најмногу до износот на пензискиот основ, ја сочинува инвалидската пензија што припаѓа во случаите од ставот 1 на овој член.

г') *Додаток за помош и нега*

Член 82

(1) Право на додаток за помош и нега имаат инвалидите на трудот од I категорија на инвалидност на кои во времето на настапувањето на таквата инвалидност за основните животни потреби им е нужна постојана помош и нега од друго лице, или кај кои таквата потреба ќе настапи дополнително поради влошување на инвалидност или поради нов случај на инвалидност за кој се здобиваат со правата според овој закон.

(2) Право на додатокот за помош и нега имаат и осигурениците што стапиле во работен однос како слепи — додека се во работен однос, како и осигурениците што во време на работниот однос поради болест или повреда ќе станат слепи — ако останат во работен однос или повторно стапат во работен однос, и тоа без оглед на категоријата на инвалидност, ако немаат право на додаток за помош и нега според друг основ. По престанокот на работниот однос овие лица го задржуваат правото на додаток за помош и нега ако се здобиле со правото на инвалидска пензија или со правото на професионална рехабилитација односно со правото на запослување според овој закон.

(3) Инвалидите на трудот што според членот 56 став 4 од овој закон ќе се здобијат со правото на лична пензија, како и осигурениците што според членот 57 од овој закон по сопствен избор ќе го остварат правото на лична пензија, имаат и право на додаток за помош и нега, ако ги исполнуваат или поради влошување на порано утврдената инвалидност подоцна ќе ги исполнат условите за здобивање со тоа право.

Член 83

(1) Додатокот за помош и нега се определува во височината на просечниот пензиски основ на XX осигуренички разред од членот 63 на Законот за пензиското осигурување.

(2) Додатокот за помош и нега на осигурениците од членот 82 став 2 на овој закон изнесува 60% од износот на пензискиот основ на XX осигуренички разред од членот 63 на Законот за пензиското осигурување.

(3) Ако осигурениците на кои им припаѓа додатокот од претходниот став поради други причини се здобијат со правото на инвалидска пензија како инвалиди на трудот од I категорија на инвалидност, додатокот за помош и нега им припаѓа во полн износ (став 1).

е) Заштитен додаток

Член 84

На инвалидите на трудот што се здобиле со правото на инвалидска пензија, а таа пензија е помала од износот на просечниот пензиски основ на соодветниот осигуренички разред од членот 85 на овој закон, им се исплатува заштитен додаток ако во поглед на имотната состојба и на приходите ги исполнуваат условите определени со прописите донесени врз основа на членот 138 став 2 од Законот за пензиското осигурување.

Член 85

(1) Височината на заштитниот додаток на уживателите на инвалидска пензија зависи од категоријата на работното место на кое тие како осигуреници работеле (член 64 ст. 2 до 6 од Законот за пензиското осигурување).

(2) На уживателите на инвалидска пензија од членот 84 на овој закон им се исплатува заштитен додаток во височина на разликата меѓу износот на нивната пензија заокружена според членот 87 став 1 на овој закон и износот на просечниот пензиски основ на соодветниот осигуренички разред од членот 63 на Законот за пензиското осигурување, и тоа:

1) на просечниот пензиски основ од XX осигуренички разред — ако работеле на работните места од V или IV категорија;

2) на просечниот пензиски основ од XIX осигуренички разред — ако работеле на работните места од III категорија;

3) на просечниот пензиски основ од XVIII осигуренички разред — ако работеле на работните места од II или I категорија, или ако се распоредуваат во осигуренички разреди без примена на членот 64 ст. 2 до 5 на Законот за пензиското осигурување, или ако се распоредуваат во X осигуренички разред како најнизок во смисла на членот 77 став 2 на тој закон.

(3) Заштитниот додаток се исплатува во полн износ или во намален износ, според имотната состојба на уживателот на инвалидската пензија.

Член 86

Во поглед на здобивањето и губењето на заштитниот додаток и исплатувањето на тој додаток во полн или намален износ со оглед на имотната состојба и приходите, како и во поглед на остварувањето, користењето и исплатата на тој додаток, согласно се применуваат одредбите од Законот за пензиското осигурување што се однесуваат на заштитниот додаток, како и прописите донесени врз основа на членот 138 став 2 на тој закон, ако со овој закон за одделни случаи не е определено поинаку.

ж) Заокружување на износите на инвалидската пензија

Член 87

(1) Износите на инвалидските пензии што им се исплатуваат на уживателите, ако се помали од 10.000 динари се заокружуваат така што износите преку цели стотини што се помали од 50 динари се земаат како 50 динари, а износите што се поголеми од 50 динари се земаат како 100 динари.

(2) Износите на инвалидските пензии што им се исплатуваат на уживателите, ако се поголеми од 10.000 динари се заокружуваат така што износите преку цели стотини што се помали од 50 динари не се земаат предвид, а износите што се поголеми од 50 динари се земаат како 50 динари.

(3) Износот на заштитниот додаток не се заокружува кога се исплатува тој додаток во намален износ.

2. Инвалиднина

Член 88

(1) Право на инвалиднина имаат осигурениците кај кои ќе настапи телесно оштетување во смисла на членот 27 од овој закон, без оглед дали тоа оштетување предизвикува или не предизвикува инвалидност.

(2) Со правото на инвалиднина се здобива осигуреник независно од тоа дали се здобива и користи и некое друго право според овој закон.

(3) Осигуреник не се здобива со право на инвалиднина по основот на телесно оштетување што постоело пред стапувањето во работен однос ниту за подоцнежнo влошување на тоа телесно оштетување. По исклучок, кога пред стапувањето во работен однос постоело оштетување на едно око, уво, рака или нога, па подоцна ќе настапи оштетување и на друг истоветен орган, осигуреникот се здобива со правото на инвалиднина за оштетувањето на обата тие органи.

Член 89

(1) Височината на инвалиднината се определува во процент од просечниот основ на XX осигуренички разред од членот 63 на Законот за пензиското осигурување, според степенот на телесното оштетување (член 28), и изнесува:

Степен на телесното оштетување	Процент од просечниот пензиски основ на XX осигуренички разред
1	40
2	36
3	32
4	28
5	24
6	20
7	16
8	12

(2) Износите на инвалиднината определена според претходниот став се заокружуваат заради исплата на начинот определен во членот 87 став 1 на овој закон.

Член 90

(1) Инвалиднината се определува според степенот на телесното оштетување во времето на настапувањето на тоа оштетување.

(2) На уживателите на инвалиднина што како инвалиди на трудот од II или III категорија на инвалидност се здобиле со правото на професионална рехабилитација односно на запослување на соодветна работа, подоцнежните влошувања на телесното оштетување им се земаат предвид за определување на новиот степен на телесното оштетување и на поголемиот износ на инвалиднината:

1) кога телесното оштетување било предизвикано со болест или со повреда надвор од работата — ако ги исполнуваат условите од членот 54 став 1 точ. 1 до 3 на овој закон;

2) кога телесното оштетување било предизвикано со несреќа при работата или со професионална болест — без оглед на условите што се бараат според точката 1 од овој став.

Член 91

(1) На уживателите на инвалиднина што како инвалиди на трудот од I, II или III категорија на инвалидност се здобиле со правото на инвалидска пензија, подоцнежните влошувања на телесното оштетување им се земаат предвид за определување на новиот степен на телесното оштетување и на поголемиот износ на инвалиднината — без оглед дали телесното оштетување било предизвикано со болест, со повреда надвор од работата, со несреќа при работата или со професионална болест. Овие влошувања се земаат предвид за определување на новиот степен на телесното оштетување без оглед дали тоа влијаело или не влијаело врз инвалидността.

(2) На уживателите на инвалиднина што не се здобиле и со некое друго право според овој закон, подоцнежните влошувања на телесното оштетување им се земаат предвид за определување на новиот степен на телесното оштетување и на поголемиот износ на инвалиднината, и тоа:

1) кога телесното оштетување било предизвикано со болест или со повреда надвор од работата — ако во времето кога настанило влошувањето на телесното оштетување се осигуреници во смисла на овој закон и го исполнуваат условот за работниот стаж од членот 34 став 1 или условот на пензискиот стаж од ставот 2 на тој член, замајки ги предвид и одредбите од членот 35 на овој закон;

2) кога телесното оштетување било предизвикано со несреќа при работата или со професионална болест — без оглед на условите што се бараат според точката 1 на овој став.

Член 92

(1) Кога кај уживател на инвалиднина што не се здобил и со некое друго право според овој закон ќе настани нов случај на телесно оштетување предизвикан со болест или со повреда надвор од работата што условува определување на нов степен на телесното оштетување, таквиот уживател има право на инвалиднина според новиот степен на телесното оштетување ако е во тоа време осигуреник и го исполнува условот на работниот стаж од членот 34 став 1 или условот за пензискиот стаж од ставот 2 на тој член, замајки ги предвид и одредбите од членот 35 на овој закон.

(2) Ако кај осигуреник кај кој порано настанило телесно оштетување под 30% дојде до влошување така што оштетувањето да изнесува 30% или повеќе, осигуреникот се здобива со правото на инвалиднина ако ги исполнува условите на работниот односно пензискиот стаж во смисла на претходниот став.

(3) Новиот степен на телесното оштетување во случаите од претходните ставови се определува врз основа на новата состојба на вкупното телесно оштетување.

(4) Ако осигуреник за ист случај на телесно оштетување се здобие со правото на инвалиднина според овој закон и со правото на инвалиднина според прописите за мирновремените воени инвалиди, може да ужива само едно од тие права, по сопствен избор.

Член 93

(1) Правото на инвалиднина инвалидот на трудот го задржува и ако според одредбите на членот 56 став 4 или членот 57 од овој закон се здобие со правото на лична пензија или ако се здобие со правото на фамилијарна пензија според Законот за пензиското осигурување.

(2) Одредбата од членот 91 став 1 од овој закон важи и за уживателите на инвалиднина од претходниот став.

3. Професионална рехабилитација и материјално обезбедување во врска со користењето на правото на рехабилитација

а) Професионална рехабилитација

Член 94

(1) Право на професионална рехабилитација имаат осигурениците кај кои ќе настани инвалидност од III категорија пред да ги наполните определени години на животот, и тоа — мажите 45, а жените 40 години, ако според состојбата на инвалидност и преостанатата работна способност можат да се оспособат за работа на друга соодветна работа со полно редовно работно време пропишано за таа работа.

(2) Околинскиот завод за социјално осигурување може, ако оцени дека оспособувањето може да се постигне за пократко време и дека е целесобразно со оглед на стручноста и годините на животот, по барање од осигуреникот односно од инвалидот на трудот, да одобри да се изврши професионална рехабилитација и кога осигуреникот односно инвалидот на трудот може да се оспособи само за работа

со скратено работно време. Ова одобрение може да се даде само ако оспособувањето може да се изврши за работа со најмалку половина од редовното работно време и ако инвалидот на трудот не ги наполнил годините на животот од претходниот став.

(3) Инвалидот на трудот од претходниот став на кој по негово барање му е дозволена рехабилитација се здобива со сите права во врска со користењето на професионалната рехабилитација, со тоа што не се здобива односно го губи правото на инвалидска пензија.

Член 95

Правото на професионална рехабилитација го имаат, под условите од членот 94 став 1 на овој закон, и осигурениците од чл. 12 до 14 и 17 на овој закон кај кои не настанила инвалидност но постои опасност од настапување на инвалидност (член 29), ако без професионална рехабилитација не можат да работат на друга соодветна работа.

Член 96

(1) Околинскиот завод за социјално осигурување може, по барање од осигуреникот што ќе стане инвалид на трудот од III категорија на инвалидност, а кој поради наполнетите 45 односно 40 години живот не се здобива со правото на професионална рехабилитација, да му одобри професионална рехабилитација, ако според стручните квалификации, општото образование, преостанатата работна способност, годините на живот и здравствената состојба постои веројатност дека може за пократко време успешно да се оспособи за работење на друга соодветна работа со полно редовно работно време.

(2) Одредбата од членот 94 став 3 на овој закон важи и кога е професионалната рехабилитација одобрена според ставот 1 од овој член.

Член 97

(1) Право на професионална рехабилитација имаат и децата на осигурениците и на уживателите на лична или инвалидска пензија, како и децата — уживатели на фамилијарна пензија, за кои се исплатува додаток на деца, ако рехабилитација им е потребна заради оспособување за самостоен живот и работа и ако постои веројатност дека со рехабилитација можат полно да се оспособат.

(2) Сојузниот извршен совет ќе ги определи поблиску со свои прописи случаите и начинот за спроведување на професионална рехабилитација на децата од претходниот став, како и правата што припаѓаат во врска со користењето на правото на рехабилитација.

Член 98

Инвалидите на трудот што се здобиле со правото на професионална рехабилитација, па по своја волја користењето на тоа право не го започнале во срок од една година од денот на определувањето на правото, или го започнале во тој срок па по своја волја ќе го прекинат користењето на професионалната рехабилитација, врз основа на истата инвалидност или подоцнежното влошување на таа инвалидност не можат повторно да се здобијат со правото на професионална рехабилитација и со правото на материјално обезбедување во врска со користењето на правото на рехабилитација.

Член 99

(1) Инвалидот на трудот што се здобил со правото на професионална рехабилитација и што на пропишаниот начин се здобил со стручната спрема за својата работа, се оспособува за работењето на соодветна друга работа за која е потребна стручна спрема што ѝ одговара на категоријата на работното место на кое тој работодаел непосредно пред настапувањето на инвалидност.

(2) Инвалидот на трудот што се здобил со правото на професионална рехабилитација, а нема на пропишаниот начин здобиена стручна спрема за својата работа, се оспособува за работење на друга работа за која е потребна стручна спрема што ѝ одговара на категоријата на работното место на кое тој работодаел барем две години за последните три години работа пред настапувањето на инвалидност.

(3) Инвалидот на трудот од ставот 1 на овој член, ако е тоа за него поповолно, може да бара категоријата на работното место да му се определи според ставот 2 на овој член.

(4) Инвалидот на трудот што не ги исполнува условите според ставот 2 од овој член се оспособува за работење на работата од онаа категорија на работните места што се утврдува согласно со одредбата од членот 66 став 3 на Законот за пензиското осигурување.

Член 100

Инвалидите на трудот — осигуреници од членот 20 став 1 точ. 1 и 2 на овој закон, како и ученици и студенти што учествуваат на доброволни младински акции (член 15), се оспособуваат за работење на работи односно на работни места за кои се бара стручна спрема што ѝ одговара на стручната спрема за која се оспособуваат тие со школувањето.

Член 101

Инвалидите на трудот — осигуреници од членот 12-став 1 точ. 2 и 3 на овој закон што ќе се здобијат со правото на професионална рехабилитација се оспособуваат за работење на друга работа што ѝ одговара на нивната признаена стручна спрема. Ако е признаената стручна спрема пониска од средна или на нса рамна стручна спрема, оспособувањето се врши за работно место од III категорија во смисла на членот 64 став 4 од Законот за пензиското осигурување.

Член 102

(1) Инвалидите на трудот што непосредно пред настапувањето на инвалидноста работеле на работни места за кои не се бара стручна спрема (V категорија во смисла на членот 64 од Законот за пензиското осигурување), ако со оглед на состојбата на инвалидноста и преостанатата работна способност не можат да работат на друго работно место од иста категорија, се оспособуваат со приучување за работење на работи за кои се бара стручната спрема здобиена со приучувањето (IV категорија).

(2) Оспособувањето за работите за кои се бара стручна спрема пониска од онаа што им одговара на работите за кои инвалидот на трудот има право да се оспособи според чл. 99 до 101 од овој закон, може да се врши само со согласност од инвалидот на трудот.

Член 103

Одредбите од чл. 99 до 102 на овој закон се применуваат согласно и кога со правото на професионална рехабилитација се здобиле осигурениците кај кои постои опасност од настапување на инвалидност (член 95).

Член 104

(1) Професионалната рехабилитација се врши:
1) со практична работа на соодветни работни места во стопански и други организации и установи. На ваков начин се оспособуваат инвалидите на трудот што, според состојбата на инвалидноста и преостанатата работна способност и својата општа здравствена состојба, можат да се оспособуваат за работа под исти услови како и другите работници. Ако е тоа потребно, средствата за работа (алатите, машините и другите уреди) на односните работни места се наместуваат според посебните потреби и можности на инвалидот на трудот;

2) со практична работа во посебно организирани работилници за стручно оспособување на инвалидите на трудот (во натамошниот текст: заштитни работилници). На ваков начин се оспособуваат инвалидите на трудот што, според состојбата на инвалидноста и преостаната работна способност и својата општа здравствена состојба, не можат да се оспособуваат за работа на начинот од точката 1 на овој став;

3) со изучување на определено занимање во посебни установи за рехабилитација на инвалидите или во организации во кои се врши рехабилитација на инвалидите;

4) со школување во соодветни училишта и на курсеви;

5) со здобивање со стручна спрема по пат на установи за образование на возрасни — според посебни прописи.

(2) Во рамките на професионалната рехабилитација се врши и приспособување на инвалидите на трудот за работење на работа за која се оспособени со рехабилитацијата, кога е тоа потребно за да можат тие на новата работа да работат со нормален работен напор и работен ефект.

(3) Професионалната рехабилитација и приспособувањето на инвалидите на трудот се врши под стручен надзор од здравствената установа што обезбедува здравствена заштита на лицата запослени во организацијата односно установата во која се врши рехабилитацијата.

Член 105

Ако со оглед на оддалеченоста на станот на инвалидот од организацијата односно установата во која би можела да се врши професионална рехабилитација е нужно користење на превозни средства, а инвалидот на трудот според состојбата на инвалидноста и степенот на телесното оштетување не може да ги користи средствата на јавниот сообраќај, ако не му е обезбеден посебен превоз, на инвалидот му се обезбедува рехабилитација надвор од местото на постојаниот престој, со сместување во место определено за вршење рехабилитација.

Член 106

(1) Заштитни работилници можат да основуваат заводите за социјално осигурување, народните одбори, стопанските и други организации и установи. Овие органи и организации можат да се спогодат заеднички да основат заштитна работилница.

(2) Заштитните работилници се основуваат и работат како установи со самостојно финансирање. Финансиските средства за основување и издржување на заштитните работилници ги обезбедува основувачот.

(3) Ако во заштитните работилници што ги основува завод за социјално осигурување се врши рехабилитација и на други инвалиди покрај инвалидите на трудот, или ако во заштитните работилници што не ги основал завод за социјално осигурување се врши и рехабилитација на инвалиди на трудот, меѓусебните односи на заводот и на другите основувачи се утврдуваат со договор.

(4) Заштитните работилници се ослободуваат наполно или делумно од интересот на фондот на основните средства, од интересот на фондот на обртните средства, од земјарината и од придоносот од доходот на стопанските организации.

(5) Посебни прописи за условите за основување, за организацијата и работата на заштитните работилници, како и за условите за нивното потполно или делумно ослободување од обврските од претходниот став на овој член, ќе донесе Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за трудот во согласност со сојузниот Државен секретаријат за работите на финансиите и со секретаријатите на Сојузниот извршен совет за социјална политика и комунални прашања и за индустрија.

(6) Во поглед на основувањето на посебни установи за рехабилитација на инвалидите, нивниот статус, обврските спрема општествената заедница и обезбедувањето на финансиски средства за нивното основување и издржување, важат согласно одредбите од ст. 1 до 5 на овој член.

(7) Установите за рехабилитација:

вршат рехабилитација на инвалидите на трудот односно на осигурениците;

вршат стручно оспособување на персоналот за работа на рехабилитација на инвалидите на трудот;

ги следат и проучуваат мерките и методите на медицинска и професионална рехабилитација, професионална ориентација и резултатите од нивното спроведување, како и мерките за унапредување на протетичките средства;

ги проучуваат прашањата во врска со посебната опрема и адаптација на работните места, како

и употребата на посебните средства и на уредите за работа при вршењето на професионалната рехабилитација, приспособувањето кон работата и запослувањето на инвалидите на трудот;

им даваат стручна помош на стопанските и на другите организации и установи во спроведувањето на рехабилитацијата и запослувањето на инвалидите на трудот.

Член 107

(1) Ако за вршењето на професионална рехабилитација е потребно да се извршат адаптации на простории, машини и други уреди во стопански и други организации односно установи, материјалните и финансиските средства за тоа ги обезбедува заинтересираниот завод за социјално осигурување. Со спогодбата меѓу заводот и организацијата односно установата или органот поблиску се определува намената и начинот на користењето на тие средства.

(2) Заводите за социјално осигурување можат со цел за унапредување на професионалната рехабилитација да им даваат дотации на одделни основувачи на стручни курсеви на кои ќе се оспособуваат и инвалидите на трудот.

б) Материјално обезбедување

Член 108

(1) Инвалидите на трудот што се здобиле со правото на професионална рехабилитација имаат право на материјално обезбедување од денот на здобивањето со правото на рехабилитација до денот на упатувањето на рехабилитација, како и за времето на вршењето на рехабилитацијата на која се упатени. Ова право го имаат и осигурениците кај кои не настапила инвалидност но постои опасност од настапување на инвалидност (член 95).

(2) Инвалидите на трудот и осигурениците од претходниот став имаат право на материјално обезбедување и за време на приспособувањето кон работата по завршената професионална рехабилитација, кога им е тоа определено во смисла на членот 104 став 2 на овој Закон.

(3) Правото на материјално обезбедување за определено време на приспособувањето кон работата го имаат и инвалидите на трудот способни за работење на своја или друга соодветна работа без професионална рехабилитација на кои по завршеното лекување односно медицинска рехабилитација им е потребно претходно приспособување кон работењето на својата или на друга работа.

(4) Правото на материјално обезбедување припаѓа и за времето додека инвалидот односно осигуреникот е спречен да ја користи професионалната рехабилитација поради болест или други причини поради кои според прописите за здравственото осигурување се признава правото на надоместок наместо плата.

Член 109

(1) На осигурениците од чл. 12 до 14 и чл. 16 до 19 и членот 22 на овој закон им припаѓа материјално обезбедување во височина од 90% од основот од кој се определува надоместокот наместо плата според членот 23 на Законот за здравственото осигурување на работниците и службениците.

(2) На осигурениците од членот 15 и чл. 20 и 21 на овој закон им припаѓа материјално обезбедување во височина на пензискиот основ од кој им се определува инвалидска пензија (чл. 65 до 67).

Член 110

(1) Кога професионалната рехабилитација се врши по посебна установа во која инвалидот има бесплатно сместување и исхрана, материјалното обезбедување за времето на рехабилитација му припаѓа:

1) на осигуреник што нема фамилија на издржување — во височина од 50% од материјалното обезбедување определено според членот 109 на овој закон;

2) на осигуреник што има фамилија на издржување — во височина на полниот износ на мате-

ријалното обезбедување определено според членот 109 на овој закон.

(2) Кога професионалната рехабилитација се врши надвор од местото на постојаниот престој, а користење на рехабилитацијата не може да се обезбеди со постојаниот превоз од местото на живеењето до местото каде што се врши рехабилитацијата, на инвалидот на кој не му е обезбедено бесплатно сместување и исхрана за време на вршењето на рехабилитацијата во друго место, му се исплатува, покрај материјалното обезбедување определено според членот 109 на овој закон, и паушален надоместок во височина на просечниот пензиски основ на:

1) V осигуренички разред — за инвалидите на трудот што работеле на работните места од I и II категорија;

2) VIII осигуренички разред — за инвалидите на трудот што работеле на работните места од III категорија;

3) XII осигуренички разред — за инвалидите на трудот што работеле на работните места од IV и V категорија.

4. Запослување и надоместоци во врска со користењето на правото на запослување

а) Запослување

Член 111

(1) Правото на запослување на соодветна работа го имаат осигурениците кај кои ќе настапи инвалидност на II или III категорија пред да ги наполните определените години на животот, и тоа мажите 55, а жените 50 години.

(2) Инвалидите на трудот оспособени за работа со професионална рехабилитација го имаат правото на запослување на соодветна работа без оглед на годините на животот.

(3) Осигурениците од членот 20 став 1 точ. 1 и 2 на овој закон го имаат правото на запослување само кога со професионална рехабилитација според овој закон се оспособени за работење на друга соодветна работа.

Член 112

Правото на запослување на соодветна работа го имаат и осигурениците од чл. 12 до 14 и 17 на овој закон кај кои не настапила инвалидност но постои опасност од настапување на инвалидност (член 29), и тоа без оглед на годините на животот ако не ги исполниле условите за здобивање со правото на лична пензија според Законот за пензиското осигурување.

Член 113

(1) Инвалидите на трудот што се здобиле со правото на запослување на соодветна работа, а по своја волја не се пријавиле за користење на тоа право во срок од една година од денот на определувањето на тоа право, или одбиле да го прифатат обезбеденото запослување на соодветна работа, не можат по основот на истата инвалидност или подоцнежното влошување на таа инвалидност повторно да се здобијат со правото на запослување на соодветна работа и со правото на надоместоците што се здобиваат во врска со користењето на правото на запослување.

(2) На инвалидите на трудот што стапиле на обезбедено запослување на соодветна работа, па по своја волја го прекинале тоа запослување, ќе им се признае по основот на истата инвалидност или подоцнежното влошување на таа инвалидност повторно правото на запослување на соодветна работа и правото на надоместоците во врска со користењето на правото на запослување, ако по прекиниот на обезбеденото запослување го наполнат работниот стаж пропишан за здобивање со правата од инвалидското осигурување според членот 34 став 1 на овој закон, доколку не ги наполниле годините на животот од членот 111 став 1 на овој закон.

(3) Правото на запослување според овој закон престанува во секој случај со исполнување на условите за здобивање со правото на лична пензија спо-

ред чл. 19 или 20 став 1 на Законот за пензиското осигурување.

Член 114

На инвалидите на трудот што со професионална рехабилитација се оспособени за работење на друга соодветна работа, им се обезбедува запослување на работите односно на работните места за кои се бара стручната спрема со која се здобиле тие со професионалната рехабилитација.

Член 115

(1) На инвалид на трудот од II или III категорија на инвалидност способен за работење на друга соодветна работа без професионална рехабилитација што на пропишаниот начин се здобил со стручна спрема за својата работа, му се обезбедува запослување на работи односно на работни места за кои се бара стручна спрема што ѝ одговара на категоријата на работното место на кое инвалидот работел непосредно пред настапувањето на инвалидност.

(2) На инвалид на трудот што ја нема на пропишаниот начин здобиената стручна спрема за својата работа, му се обезбедува запослување на работа односно на работно место за кое е потребна стручна спрема што ѝ одговара на категоријата на работното место на кое тој работел барем две години за последните три години работа пред настапувањето на инвалидност.

(3) Инвалидот на трудот од ставот 1 на овој член, ако е тоа за него поповолно, може да бара категоријата на работното место да му се определи според ставот 2 на овој член.

(4) На инвалид на трудот што не ги исполнува условите според ставот 2 на овој член му се обезбедува запослување на работно место од онаа категорија на работните места која се утврдува согласно со одредбата од членот 66 став 3 на Законот за пензиското осигурување.

Член 116

На инвалид на трудот — осигуреник од членот 12 став 1 точ. 2 и 3 на овој закон способен за работење на друга соодветна работа без професионална рехабилитација, му се обезбедува запослување на работно место за кое се бара стручна спрема што ѝ одговара на неговата признаена стручна спрема. Ако признаената стручна спрема е пониска од средна или од со неа рамна стручна спрема, се обезбедува запослување на работно место од III категорија во смисла на членот 64 став 4 на Законот за пензиското осигурување.

Член 117

Запослувањето на инвалиди на работи односно на работни места за кои се бара стручна спрема пониска од онаа што им одговара на работите односно на работните места за кои се обезбедува запослување во смисла на чл. 114 до 116 на овој закон, може да се врши само со согласност од инвалидот.

Член 118

Одредбите од чл. 114 до 117 на овој закон се применуваат согласно и кога со правото на запослување на друга соодветна работа се здобиле осигурениците кај кои постои опасност од настапување на инвалидност (член 112).

Член 119

(1) Запослувањето на инвалидите на трудот и на осигурениците од членот 112 на овој закон, што според состојбата на инвалидност и преостанатата работна способност и според општата здравствена состојба можат да работат под исти услови како и другите работници се врши во стопански и општествени организации, установи и државни органи. Ако е тоа потребно, средствата за работа на односните работни места се наодуваат според посебните потреби и можности на инвалидите на трудот.

(2) Запослувањето во јавните служби се врши во согласност со прописите за назначување на јавните службеници.

(3) Запослувањето на инвалидите на трудот што според состојбата на инвалидност и преостанатата работна способност и според општата здравствена состојба не можат да работат под истите услови

како и другите работници, се врши во заштитни работилници.

(4) Инвалидите на кои поради степенот на инвалидност или на телесното оштетување во поголема мерка им е отежнато заминувањето на работа во стопанска или друга организација односно установа во која според својата стручна способност би можеле да работат соодветна работа, можат да се запослуваат и така што за сметка на организацијата односно установата да работат соодветна работа дома, кога е тоа можно со оглед на организацијата на работата.

Член 120

(1) Инвалидите на трудот што според состојбата на инвалидност и степенот на телесното оштетување не можат да ги користат средствата на јавниот сообраќај нема да се упатуваат на работа во други организации и установи односно во заштитни работилници, ако за заминување на работа и за враќање од работа е нужна употреба на превозни средства а не им е обезбеден посебен превоз.

(2) На запослување во друго место, надвор од местото на нивниот постојан престој, инвалиди на трудот можат да се упатуваат само ако во тоа друго место им е обезбеден соодветен стан, а инаку — само со нивна согласност.

Член 121

Ако заради запослување на инвалиди на трудот на соодветни работни места во стопански или други организации односно установи е потребно да се извршат адаптации на простории, машини или други уреди и средства за работа, материјалните и финансиските средства за тоа ги обезбедува заинтересираниот завод за социјално осигурување. Со договорот меѓу заводот и организацијата поблиску се определува намената и начинот за користење на тие средства.

Член 122

На инвалидите на трудот што, користејќи го правото на запослување признаено според овој закон, ќе стапат во работен однос и ќе работат со работно време што ѝ одговара на нивната преостаната работна способност времето поминато во такво запослување им се смета како време поминато во работен однос со полно редовно работно време за здобивање со другите права според овој закон, за здобивање со правата според Законот за пензиското осигурување, како и за здобивање со правата од работен однос.

б) Надоместоци во врска со користењето на правото на запослување

Член 123

(1) На инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност и на осигурениците од членот 112 од овој закон, што имаат право на надоместоци во врска со користењето на правото на запослување на соодветна работа, им се обезбедуваат следните надоместоци:

1) привремен надоместок — до стапувањето на соодветна работа на која се упатени;

2) надоместок поради запослување со скратено работно време;

3) надоместок поради помала плата на друга работа.

(2) Надоместоките од точ. 2 и 3 на претходниот став припаѓаат за дните поминати на работа, како и за другите дни за кои според посебни прописи припаѓа надоместок наместо плата.

(3) Кога на запослен инвалид на трудот поради привремена неспособност за работа или други причини на спреченост му припаѓа надоместок наместо плата според Законот за здравственото осигурување на работниците и службениците, во основот за определување на тој надоместок влегуваат и износите на надоместоките од ставот 1 точ. 2 и 3 на овој член.

Привремен надоместок

Член 124

(1) Правото на привремен надоместок го имаат инвалидите на трудот од II и III категорија на инвалидност и осигурениците од членот 112 на овој

закон, што се здобиле со правото на запослување.

(2) Правото на привремен надоместок припаѓа од денот на здобивањето со правото на запослување на соодветна работа односно од денот на завршената професионална рехабилитација, до денот на стапувањето на работата на која инвалидот односно осигуреникот е упатен.

(3) На инвалидот на трудот односно на осигуреникот од ставот 1 на овој член на кој независно од неговата волја ќе му престане запослувањето, му припаѓа привремен надоместок и за времето од престанокот на запослувањето до стапувањето на нова работа, ако се пријавил заради запослување во срок од осум дена по престанокот на поранешното запослување.

(4) Правото на привремен надоместок престанува во секој случај со исполнувањето на условите за здобивање со правото на лична пензија според Законот за пензиското осигурување.

Член 125

(1) Привремениот надоместок изнесува 50% од основот од кој според членот 109 на овој закон се определува материјалното обезбедување.

(2) На инвалидите на трудот и на осигурениците што имаат право на привремен надоместок, а кои во поглед на имотната состојба и приходите ги исполнуваат условите за заштитен додаток во полн износ според прописите за пензиското осигурување, покрај привремениот надоместок од претходниот став ќе им се исплатува и зголемување на надоместокот, така што вкупното примање да изнесува 75% од основот од кој се определува привремениот надоместок според претходниот став.

Надоместок поради запослување со скратено работно време

Член 126

Правото на надоместок поради запослување со скратено работно време го имаат инвалидите на трудот од II категорија на инвалидност за времето додека работат според преостанатата работна способност на работата што им е обезбедена (чл. 114 до 117).

Член 127

Надоместокот поради запослување со скратено работно време се определува во височина на разликата меѓу износот на платата со постојаните додатоци што со тарифниот правилник или со друг пропис односно со колективниот договор е определена за работното место на кое работи инвалидот и делот на таа плата што му одговара на скратеното работно време со кое работи инвалидот според преостанатата работна способност.

Надоместок поради помала плата на друга работа

Член 128

(1) Правото на надоместок поради помала плата на друга работа го имаат осигурениците од чл. 12 до 14 и чл. 16 до 18 на овој закон што станале инвалиди на трудот од II и III категорија на инвалидност, како и осигурениците од членот 112 на овој закон, што по основот на користење на правото на запослување се запослени на работно место за кое пропишаната односно определената плата со постојаните додатоци е помала од платата со постојаните додатоци пропишани односно определени за работното место на кое тие работеле непосредно пред настапувањето на инвалидност.

(2) Правото на надоместок поради помала плата му припаѓа на инвалид на трудот од II категорија на инвалидност покрај надоместокот поради запослување со скратено работно време.

Член 129

(1) Надоместокот поради помала плата на друга работа се определува во височина на разликата меѓу платата со постојаните додатоци пропишана за работното место на кое инвалидот на трудот односно осигуреникот работел непосредно пред настапувањето на инвалидност и платата со постојаните додатоци на работното место на кое тој стапил.

(2) Разликата меѓу платите на поранешното и новото работно место во смисла на претходниот став, се утврдува според пропишаните односно определените плати во времето на стапувањето на инвалидот на трудот односно на осигуреникот на обезбедена работа.

(3) Ако поради подоцнежни измени во прописите за платите, во тарифните правилници или во колективните договори настапат промени во односот меѓу износот на платите односно личните доходи пропишани или определени за поранешната работа и за новата работа, надоместокот што на инвалидот односно на осигуреникот му припаѓа — повторно се определува.

(4) При определувањето на разликата меѓу платите во смисла на претходните ставови кај осигурениците запослени во јавни служби и во општествени организации, како плата на работното место на кое работеле непосредно пред настапувањето на инвалидност се зема основната плата на звањето и на платниот разред што ги имал осигуреникот непосредно пред настапувањето на инвалидност, со соодветна положајна плата и постојани додатоци.

Член 130

(1) Надоместокот поради помала плата на друга работа во височината определена според членот 123 на овој закон им припаѓа на инвалидите односно на осигурениците што се здобиле на пропишаниот начин со стручна спрема за својата работа, како и на оние што немаат таква спрема но барем две години од последните три години работа поминале на работните места од онаа категорија што ѝ одговара на категоријата на работното место на кое работеле непосредно пред настапувањето на инвалидност.

(2) На инвалидите на трудот односно на осигурениците што не ги исполнуваат условите од претходниот став, па во смисла на членот 115 став 4 од овој закон им се обезбедува запослување на работно место за кое се бара стручна спрема пониска од онаа што се бара за работното место на кое работеле непосредно пред настапувањето на инвалидност, надоместокот поради помалата плата на друга работа се определува според членот 129 на овој закон, така што платата со постојаните додатоци за работното место на кое работеле непосредно пред настапувањето на инвалидност претходно ќе се намали за 20%.

(3) Одредбите од претходните ставови не се применуваат кога разликата меѓу платите на поранешното и новото работно место се определува според членот 129 став 4 на овој закон.

5. Надоместок на патните и превозните трошоци

Член 131

(1) Осигурениците и инвалидите на трудот имаат право на надоместок на патните трошоци во врска со остварувањето односно користењето на правата според овој закон:

1) кога од надлежниот орган на службата на социјалното осигурување се упатени во друго место заради оценување на инвалидност, преостанатата работна способност и степенот на телесното оштетување, како и заради оценување на постоењето на опасност од настапување на инвалидност;

2) кога од надлежниот орган на службата на социјалното осигурување се упатени во друго место заради професионална рехабилитација или приспособување за работа;

3) кога од надлежниот орган на службата за посредување на трудот се упатени во друго место заради стапување на соодветна работа.

(2) Правото на надоместок на патните трошоци го имаат и лицата определени како придружници на осигурениците односно инвалидите во случаите од точ. 1 и 2 на претходниот став

Член 132

(1) Надоместокот на патните трошоци ги опфаќа:

1) надоместокот за трошоците на превозот;

2) надоместокот за трошоците на исхраната и сместувањето за времето на патувањето и престојот во друго место.

(2) Надоместокот на патните трошоци, во заминувањето и враќањето, припаѓа во височината определена за надоместокот на патните трошоци според прописите за здравственото осигурување на работниците и службениците.

Член 133

(1) Инвалидите на трудот, како и осигурениците од членот 95 од овој закон, на овој закон, имаат право на надоместок на превозните трошоци ако, заради користење на правото на професионална рехабилитација или на правото на запослување, според состојбата на инвалидноста или телесното оштетување и со оглед на оддалеченоста од местото определено за рехабилитација односно запослување им е потребен постојан превоз, а не им е обезбеден бесплатен превоз.

(2) Надоместокот на превозните трошоци припаѓа во височината определена за надоместокот на трошоците за превоз според членот 43 од Законот за здравственото осигурување на работниците и службениците.

Член 134

(1) Инвалидите на трудот и осигурениците од членот 112 на овој закон што се упатени заради постојано запослување во друго место (член 120 став 2), имаат право на надоместок на селидбените трошоци.

(2) Надоместокот од претходниот став припаѓа во височината на фактично сторените трошоци, но најмногу до износот што го определува со општа одлука собрание на републичкиот завод за социјално осигурување.

Глава V

ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ ЗА ПРАВАТА ОД ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ

A. За воените лица

Член 135

(1) Осигурениците на кои се однесуваат одредбите од чл. 135 до 143 од оваа глава се воени лица — активни подофицири, офицери и воени службеници на Југословенската народна армија (во натамошниот текст: воени осигуреници).

(2) Одредбите од оваа глава не се однесуваат на оние активни подофицири, офицери и воени службеници на кои службата во постојаниот состав на Југословенската народна армија им престанала поради губење на чинот-класата, осуда на казната затвор подолга од една година или казната строг затвор, губење на службата по пресуда на воен дисциплински суд или поради некоја друга причина која според одредбите од Законот за Југословенската народна армија предизвикува губење на службата во постојаниот состав на Југословенската народна армија. Овие лица го губат својството на воен осигуреник и на нив се применуваат другите одредби од овој закон за здобивањето и користењето на правата од инвалидското осигурување.

Член 136

(1) Воените осигуреници се здобиваат со правото на инвалидска пензија кога ќе настани неспособност за служба во Југословенската народна армија.

(2) Неспособност за служба во Југословенската народна армија, во смисла на овој закон, постои кај воен осигуреник што по оценка од надлежната комисија според својата здравствена состојба не е способен да ги врши соодветните должности во Југословенската народна армија, без оглед дали постои или не постои инвалидност од I, II или III категорија во смисла на овој закон.

Член 137

Воениот осигуреник со чинот подофицер кај кој ќе настани инвалидност до наполнилата 25 година на животот, се здобива со правото по основот на инвалидско осигурување ако до настапувањето на инвалидноста имал вкупно барем една година работен стаж во својство на воен осигуреник.

Член 138

(1) Покрај несреќата при работата од чл. 44 и 45 на овој закон и професионалните болести определени во смисла на членот 46 од овој закон, како несреќа при работата односно професионални болести на воените осигуреници се сметаат и болестите од кои ќе обولات тие во врска со извршувањето на службените воени задачи, определени со посебни прописи.

(2) Кои болести се сметаат како несреќа при работата односно професионални болести во смисла на претходниот став, определува со свои прописи Државниот секретаријат за работите на народната одбрана во согласност со секретаријатите на Сојузниот извршен совет за трудот и за народно здравје.

(3) Како несреќа при работата се смета и болеста што воениот осигуреник ја добил како учесник во Народноослободителната борба во состав на Партизанските одреди на Југославија, Народноослободителната војска на Југославија и Југословенската народна армија, ако таа болест предизвикала неспособност за служба во Југословенската народна армија, а постоењето на болеста било пријавено до 31 декември 1951 година.

Член 139

(1) Кога инвалидноста на воен осигуреник е предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест, а осигуреникот не го наполнил периодот на работата според кој по Законот за пензиското осигурување се утврдува просечниот месечен износ на платите, основот за определување на инвалидската пензија се утврдува според просекот на платите што ги остварил осигуреникот за она време што вкупно го поминал на работата до настапувањето на инвалидноста, со тоа што последната основна и полагајна плата се зема во тој просек во цел износ, без оглед на тоа дали воениот осигуреник поминал една година во соодветен чин односно класа.

(2) Основот за определување на инвалидската пензија се утврдува на начинот определен во претходниот став и кога инвалидноста настапила како последица на болест или повреда надвор од работата, а воениот осигуреник се здобива со правото на инвалидска пензија според чл. 36 и 137 од овој закон.

Член 140

(1) Воениот осигуреник кај кого ќе настани неспособност за служба во Југословенската народна армија, се здобива со правото на инвалидска пензија без утврдување на категоријата на инвалидност во смисла на членот 26 од овој закон, и тоа:

1) воениот осигуреник-маж постар од 45 години, а жена постара од 40 години — на инвалидска пензија во полн износ;

2) воениот осигуреник-маж помлад од 45 години, а жена помлада од 40 години — на инвалидска пензија во намален износ од 75%;

3) воениот осигуреник — воен инвалид од војните од I до VI група — на инвалидска пензија во полн износ ако поминал во работен однос барем половина од раздобјето од 15 мај 1945 година до утврдениот ден на настапувањето на инвалидноста.

(2) На воениот осигуреник што се здобил со правото на инвалидска пензија ќе му се определи, на негово барање, место инвалидска пензија што му припаѓа, лична пензија според членот 82 од Законот за пензиското осигурување ако ги исполнува условите за здобивање со правото на таа пензија.

Член 141

(1) Воениот осигуреник-маж помлад од 55 години, а жена помлада од 50 години, што се здобил со правото на инвалидска пензија според членот 140 став 1 на овој закон може, заради користење на правата според овој закон, да бара според состојбата на инвалидноста и престанатата работна способност да се распредели во соодветна категорија на инвалидност (I, II или III) во смисла на членот 26 од овој закон.

(2) Според категоријата на инвалидноста утврдена по претходниот став осигуреникот има право да бара место инвалидска пензија да му се определи соодветни права според овој закон. На осигуреникот од членот 140 став 1 точка 2 на овој закон, што е распореден во I категорија на инвалидноста, му припаѓа инвалидска пензија во полн износ.

Член 142

(1) Воените осигуреници што според членот 141 став 2 ќе се здобијат со правото на професионална рехабилитација, се оспособуваат за работа на работните места односно на работите во граѓанството, и тоа:

1) офицерите на родови и служби и воените службеници од I до III класа — за работа на работните места од II категорија во смисла на членот 64 став 5 од Законот за пензиското осигурување. Ако осигуреникот има стручна спрема што се бара за работните места од I категорија, се оспособува за работата на работните места од таа категорија;

2) подофицерите (освен со чинот водник) и воените службеници од IV до VII класа — за работа на работните места од III категорија во смисла на членот 64 став 4 од Законот за пензиското осигурување. Ако осигуреникот има стручна спрема повисока од оваа, се оспособува за работа на работните места од онаа категорија што ѝ одговара на неговата стручна спрема;

3) подофицерите со чинот водник и воените службеници од VIII до XII класа — за работа на работните места од IV категорија во смисла на членот 64 став 3 од Законот за пензиското осигурување. Ако осигуреникот има стручна спрема повисока од оваа, се оспособува за работа на работните места од онаа категорија што ѝ одговара на неговата стручна спрема.

(2) На воените осигуреници што според членот 141 став 2 од овој закон ќе се здобијат со правото на запослување на соодветна друга работа, им се обезбедува запослување на работното место од онаа категорија што ќе се утврди согласно со одредбите од точ. 1 до 3 од претходниот став.

(3) заради определување на надоместокот поради помала плата од членот 129 на овој закон, како плата на работното место на кое воениот осигуреник работел непосредно пред настапувањето на инвалидноста се зема основната и положбајната плата со постојаните додатоци, вклучувајќи го и армијскиот додаток.

Член 143

(1) На воениот осигуреник — уживател на инвалидска пензија определена според членот 140 став 1 точ. 1 и 3 на овој закон, ако стапи во постојан работен однос и работи со полно работно време или најмалку со половина од редовното работно време, или врши самостојна професионална дејност, за времето на таквото запослување му се исплатува инвалидска пензија во височина на 75% од пензијата што му е определена.

(2) На воениот осигуреник-уживател на инвалидска пензија определена според членот 140 став 1 точка 2 на овој закон, ако стапи во постојан работен однос и работи со полно работно време или најмалку со половина од редовното работно време, или врши самостојна професионална дејност, за времето на таквото запослување му се исплатува инвалидска пензија во ненамален износ.

(3) На воениот осигуреник од ст. 1 и 2 на овој член времето поминато во постојан работен однос со најмалку половина од редовното работно време му се смета во работен стаж за здобивање со правото на лична пензија според чл. 19, 20 и 73 од Законот за пензиското осигурување, како и за зголемување на процентот на инвалидската пензија во случај на подоцнежнo определување на инвалидската пензија според членот 141 став 1 од овој закон. Таквото време на работа се смета како да е поминато со полно редовно работно време.

Б. За службениците на органите на внатрешните работи

Член 144

(1) Осигурениците на кои се однесуваат одредбите од чл. 144 до 146 на овој закон се службениците на Народната милиција, на стражата на казнено-поправителните установи, управните и извршните службеници што вршат работи на државната безбедност или работи на криминалистичката служба, како и другите службеници на органите на внатрешните работи кога вршат такви работи.

(2) Сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи во согласност со Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за трудот ќе ги определи, по потреба, со свои прописи поблиските услови за примена на одредбите од чл. 144 до 146 на овој закон на другите службеници на органите на внатрешните работи во смисла на претходниот став.

Член 145

(1) Осигурениците од членот 144 на овој закон кај кои по оценка од надлежната комисија поради нивната здравствена состојба настапила неспособност за вршење на должностите во онаа служба на која ѝ припаѓаат, а за кои нема можности да бидат распоредени на друга работа во некој од органите на внатрешните работи, се распоредуваат според состојбата на инвалидноста и преостанатата способност за работа на друга соодветна работа во некоја од категориите на инвалидноста во смисла на членот 26 од овој закон, па според така утврдената категорија на инвалидноста им се определуваат соодветните права според овој закон.

(2) Осигурениците од претходниот став што се здобиле со правото на професионална рехабилитација се оспособуваат за работа на соодветни работни места односно работи, и тоа:

1) милиционерите и стражарите — за работа на работните места за кои се бара нижа стручна спрема или со неа рамна спрема (IV категорија на работните места во смисла на членот 64 став 3 од Законот за пензиското осигурување);

2) другите осигуреници — за работа на работните места односно работи за кои се бара стручна спрема што ѝ одговара на стручната спрема што ја има осигуреникот. Ако признаената стручна спрема на осигуреникот е пониска од средна стручна спрема или од со неа рамната спрема, оспособувањето се врши за работно место од III категорија во смисла на членот 64 став 4 од Законот за пензиското осигурување.

(3) На осигурениците од ставот 1 на овој член што се здобиле со правото на запослување на соодветна друга работа без професионална рехабилитација, им се обезбедува запослување на работното место за кое е потребна стручната спрема определена со согласна примена на точ. 1 и 2 на претходниот став.

Член 146

(1) Покрај несреќата при работата од чл. 44 и 45 на овој закон и професионалните болести определени во смисла на членот 46 од овој закон, како несреќа при работата односно професионална болест на осигурениците од членот 144 на овој закон се сметаат и болестите од кои ќе обولات тие при извршувањето на задачите на својата служба, определена со посебни прописи.

(2) Кои болести се сметаат како несреќа при работата односно професионални болести во смисла на претходниот став, определува со свои прописи сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи во согласност со секретаријатите на Сојузниот извршен совет за трудот и за народно здравје.

В. За посебни категории на осигуреници

1. Општи одредби

Член 147

(1) Инвалидското осигурување на лицата што вршат самостојна професионална дејност и на лицата од други занимања што не се во работен од-

нос, ако не е установено со овој закон може да се установи со сојузни закони или со договори.

(2) Договорот за инвалидско осигурување на лицата од претходниот став го склучува Сојузниот завод за социјално осигурување или, по негово овластување, републичкиот завод за социјално осигурување, со професионалната организација на припадниците од одделна самостојна професионална дејност или со организацијата овластена да ги застапува припадниците на други занимања од ставот 1 на овој член.

(3) Инвалидското осигурување на лицата од ставот 1 на овој член се установува со закон како задолжително за сите припадници на односната самостојна професионална дејност или на одделни други занимања, а со договор се установува само за членовите на организацијата со која се склучува договорот, и тоа како задолжително за сите членови на таа организација.

Член 148

Правата на инвалидското осигурување на посебните категории осигуреници не можат да се установат во поголем обем ниту под поповолни услови отколку што е во овој закон предвидено за другите осигуреници.

Член 149

(1) Како осигуренички разред и основи за определување на инвалидска пензија, материјално обезбедување и надоместоци според овој закон за осигурениците на посебни категории со прописи односно со договори се установуваат определени осигуренички разреди со просечни пензиски основи од членот 63 на Законот за пензиското осигурување.

(2) Со прописите односно со договорите за инвалидско осигурување на лицата од членот 147 на овој закон може да се предвиди распоредувањето на осигурениците во осигуренички разреди, во смисла на претходниот став, да се врши според годините поминати во вршење на дејноста по основот на која се тие осигурени и според годините поминати во работен однос, како и според вкупниот пензиски стаж.

(3) Со прописите односно со договорите може да се предвиди во определени случаи под посебни услови осигуреник да може да се распореди во повисок осигуренички разред од оној во кој би бил тој редовно распореден. Исто така, може да се предвиди на осигуреник што ќе биде на тој начин распореден во I-а осигуренички разред да може да му се определи основ повисок од просечниот пензиски основ на I-а осигуренички разред од членот 63 на Законот за пензиското осигурување.

Член 150

Со прописите односно со договорите за инвалидското осигурување на лицата од членот 147 на овој закон може да се утврди времето на вршењето на самостојна дејност пред установувањето на инвалидското осигурување да се признава во целина или делумно во пензискиот стаж, а можат да се предвидат и посебни услови за признавање на тоа време во пензиски стаж, како и обезбедување на покритието со соодветен придонес за така признаеното време.

Член 151

(1) Времето што во смисла на одредбите од овој закон се смета во пензиски стаж им се признава на ист начин и под исти услови и на осигурениците на кои правата од инвалидското осигурување им се определуваат според прописите односно договорите од членот 147 на овој закон.

(2) Кога признавањето на определениот период во пензискиот стаж според овој закон или според Законот за пензиското осигурување е условено со стапување во работен однос или со определено траење или престанок на работниот однос, со прописите односно со договорите од членот 147 на овој закон може да се определи тој услов да е исполнет со стапување во самостојна дејност, односно со определено траење или со престанок на таква дејност.

Член 152

Со прописите односно со договорите (член 147) може да се определи лицата од членот 147 став 1 на овој закон да се осигуруваат за сите или само за определени случаи на инвалидност, како и со инвалидското осигурување да се обезбедуваат сите или само одделни права предвидени во овој закон.

Член 153

(1) Правото на инвалидска пензија здобиено врз основа на прописите односно договорите од членот 147 на овој закон, може да го користи осигуреникот дури по престанокот на вршењето на самостојната дејност.

(2) На уживателет на инвалидска пензија од претходниот став што ќе почне повторно да врши самостојна дејност му престанува правото на инвалидска пензија.

(3) Осигуреникот на кој му престанало правото на инвалидска пензија во смисла на претходниот став, може да се здобие со правото на инвалидска пензија по престанокот на вршењето на самостојната дејност само ако се утврди дека инвалидист сè уште не постои.

Член 154

Одредбите од овој закон за здобивањето, остварувањето и користењето на правата од инвалидското осигурување се применуваат и на осигурениците на посебните категории ако со одредбите од оваа глава или со прописите односно со договорите за нивното инвалидско осигурување не е изречно определено поинаку.

Член 155

(1) Лицата осигурени според прописите односно договорите од членот 147 на овој закон што по престанокот на вршењето на самостојната дејност ќе стапат во работен однос, по основот на тоа својство можат да се здобијат со правата од инвалидското осигурување за случај на инвалидност предизвикана со болест или со повреда надвор од работата кога ќе наполнат барем три години осигурување во тоа својство.

(2) Ако кај осигуреникот од претходниот став настапи инвалидност поради болест или повреда надвор од работата пред да поминаат три години работа во работен однос, како основ за определување на инвалидската пензија се зема основот на осигуреничкиот разред во кој би бил распореден тој според прописот односно договорот од членот 147 на овој закон ако бил осигурен во моментот на настапувањето на инвалидноста како припадник на самостојната дејност што ја вршел до стапувањето во работен однос и ако времето поминато во работен однос што се признава во работен стаж му се смета за распоредување во осигуренички разред според односниот пропис или договор.

Член 156

Начинот на плаќањето на придонесот за инвалидско осигурување на лицата од членот 147 став 1 на овој закон се утврдува со прописите односно со договорите со кои се установува нивното инвалидско осигурување.

2. Одредби за инвалидското осигурување на уметниците

Член 157

(1) Право на инвалидско осигурување според овој закон имаат: книжевниците, ликовните уметници, композиторите, истакнатите музички уметници — изведувачи, филмските уметници во смисла на прописите донесени врз основа на членот 105 став 3 од Законот за пензиското осигурување, и преведувачите на научни и книжевни дела, на кои самостојната уметничка работа им е основно занимање (во натамошниот текст: уметници).

(2) Уметниците се осигурени за сите случаи на инвалидност и се здобиваат со правата на инвалидското осигурување како и осигурениците од членот 12 на овој закон, ако за одделни случаи со одредбите од оваа глава не е определено поинаку.

(3) Во поглед на утврдувањето на својството уметник, признавањето на пензискиот стаж и утврдувањето на пензискиот основ што се зема како основ за определување на инвалидската пензија, се применуваат одредбите од чл. 106 до 108 на Законот за пензиското осигурување и прописите донесени врз основа на членот 108 став 2 на тој закон.

Член 158

(1) На уметник кај кој од здравствени причини ќе настапи неспособност за натамошно вршење на неговиот уметнички позив му припаѓа правото на инвалидска пензија во полн износ, без утврдување на категоријата на инвалидноста во смисла на членот 26 од овој закон.

(2) Постоенето на неспособноста за вршење на уметничкиот позив се утврдува по претходно прибавено мислење од надлежната комисија за социјално осигурување на уметниците.

Член 159

(1) Уметникот што се здобил со правото на инвалидска пензија според членот 158 на овој закон, а во поглед на годините на животот ги исполнува условите за здобивање со правото на рехабилитација односно на запослување според овој закон, може, заради користење на правото на рехабилитација и запослување да бара поред состојбата на инвалидноста и преостанатата работна способност да се распореди во соодветната категорија на инвалидност (II или III) во смисла на членот 26 од овој закон. Според така утврдената категорија на инвалидност ќе се определи, на негово барање, место на инвалидска пензија право на професионална рехабилитација или право на запослување на друга соодветна работа, со материјално обезбедување односно со надоместоци во врска со користењето на тие права, ако според состојбата на преостанатата работна способност постојат услови за определување на тие права.

(2) Како основ за определување на материјалното обезбедување и надоместите во врска со користењето на правата според ставот 1 од овој член, се зема просечниот пензиски основ на оној осигуренички разред од членот 63 на Законот за пензиското осигурување во кој бил уметникот распореден во моментот на настапувањето на инвалидноста.

Член 160

(1) Уметниците што според членот 159 на овој закон се здобиле со правото на професионална рехабилитација се оспособуваат за работа на работни места односно на работи за кои се бара стручна спрема што ѝ одговара на нивната признаена стручна спрема. Ако признаената стручна спрема е пониска од средна стручна спрема, оспособувањето се врши за работно место од III категорија во смисла на членот 69 став 4 од Законот за пензиското осигурување.

(2) На уметниците што според членот 159 од овој закон се здобиле со правото на запослување на соодветна друга работа без професионална рехабилитација, им се обезбедува запослување на работно место за кое е потребна стручна спрема определена со согласна примена на претходниот став.

Член 161

(1) Одредбите од членот 153 на овој закон нема да се применат на уметниците-уживатели на инвалидска пензија што се занимаваат со уметничка дејност ако со повторен преглед не се утврди дека повеќе не постои неспособност за вршење на уметничкиот позив.

(2) Ако уживателот на инвалидска пензија здобива според членот 158 на овој закон стапи во работен однос и работи со полно работно време или најмалку со половина од редовното работно време, или врши самостојна професионална дејност, во поглед на користењето на правото на пензија и здобивањето односно определувањето на правата врз основа на работниот однос, во сè се применуваат прописите што се однесуваат на уживателите

на инвалидска пензија — осигурениците од членот 12 на овој закон.

Член 162

(1) На осигурениците што ги исполнеле условите за здобивање со правото на инвалидска пензија во својството на лица од чл. 12 до 14 и членот 16 на овој закон или го оствариле правото на таква пензија, а вршеле уметничка дејност од членот 157 став 1 на овој закон, може, во смисла на ставот 3 од тој член, заради здобивање со правото на инвалидска пензија според одредбите од оваа глава, да им се признае својството на уметник. Во тој случај, ако постои и неспособност за вршење на уметничкиот позив во смисла на членот 158 од овој закон, овие лица можат, по сопствен избор, да го остварат правото на инвалидска пензија според одредбите од оваа глава место правото на инвалидска пензија што им припаѓа како на осигуреници од чл. 12 до 14 и членот 16 на овој закон.

(2) Правото на избор во смисла на претходниот став, го имаат и уметниците што го оствариле правото на инвалидска пензија како лица од чл. 12 до 14 и членот 16 на овој закон според прописите што важеле до денот на влегувањето во сила на овој закон и таа пензија им е преведена на нова инвалидска пензија според одредбите од главата X на овој закон.

(3) Правото на инвалидска пензија признаено според претходните ставови, припаѓа од денот на поднесувањето на барањето за признавање на својството уметник (член 106 став 2 од Законот за пензиското осигурување) ако на тој ден постоела и неспособноста за вршење на уметничкиот позив во смисла на членот 158 од овој закон.

Г. Заедничка одредба

Член 163

За сè што со одредбите од оваа глава не е изречно пропишано, важат другите одредби од овој закон.

Глава VI

КОРИСТЕЊЕ И ГУВЕЊЕ НА ПРАВАТА ОД ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ

Член 164

(1) Правата здобиеени врз основа на инвалидското осигурување припаѓаат, ако со овој закон не е определено поинаку, од денот на настапувањето на инвалидноста, од денот кога е утврдена опасноста од настапување на инвалидност, односно од денот на настапувањето на телесното оштетување.

(2) Кога правата од инвалидското осигурување се остваруваат по барање од осигуреникот по престанокот на работниот однос, а инвалидноста односно телесното оштетување постоело пред поднесувањето на барањето, инвалидската пензија односно инвалиднината припаѓа од денот на настапувањето на инвалидноста односно телесното оштетување, но само за шест месеци назазад од денот на поднесувањето на барањето. Другите примања припаѓаат од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето, ако со овој закон не е определено поинаку.

Член 165

(1) Додатокот за помош и нега припаѓа од денот од кој припаѓа инвалидската пензија, ако во времето на настапувањето на инвалидноста од I категорија се исполнети условите за здобивање со правото на тој додаток. Ако условите за здобивање со правото на тој додаток настапат подоцна, додатокот за помош и нега припаѓа само за шест месеци назазад од денот на поднесувањето на барањето, но најрано од денот кога настапила потребата за помош и нега.

(2) Додатокот за помош и нега на осигурениците што стапиле во работен однос како слепи или за време на траењето на работниот однос станале слепи, припаѓа од стапувањето во работен однос, односно од настапувањето на слепилото во текот на

работниот однос, та за сето време до престанокот на работниот однос, а по престанокот на работниот однос — додека им припаѓаат другите права според овој закон со кои се здобиле како инвалиди на трудот од I, II или III категорија на инвалидност.

(3) Заштитниот додаток се исплатува од денот од кој припаѓа инвалидската пензија, ако барањето за тој додаток е поднесено најдоцна во срок од шест месеци од денот на доставата на решението за правото на инвалидска пензија. Ако барањето е поднесено по тој срок, заштитниот додаток се исплатува од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето.

Член 166

(1) Материјалното обезбедување на кое инвалидот на трудот има право до стапувањето на професионална рехабилитација припаѓа од денот на настапувањето на инвалидната односно од денот кога е утврдена опасноста од настапување на инвалидност па до денот кога на инвалидот на трудот му е доставено решението за упатување на професионална рехабилитација. Од тој ден па до стапувањето на рехабилитација, материјалното обезбедување припаѓа ако инвалидот на трудот стапил на рехабилитација во рокот определен во решението за упатување на професионална рехабилитација.

(2) Ако инвалидот на трудот не стапи на рехабилитација во определениот срок, го губи правото на материјално обезбедување до стапувањето на рехабилитација, освен кога поради причини што се надвор од неговата волја бил спречен да стапи на рехабилитација.

(3) Материјално обезбедување за време на траењето на професионалната рехабилитација му припаѓа на инвалидот на трудот:

1) што стапил на рехабилитација во определениот срок или стапил подоцна затоа што поради причини кои се надвор од неговата волја бил спречен да стапи на рехабилитација во определениот срок;

2) што го загубил правото на материјално обезбедување до стапувањето на рехабилитација во смисла на претходниот став, па дополнително, се пријавил заради повторно упатување на професионална рехабилитација во рок од една година од денот на доставата на првото решение, ако стапи на професионална рехабилитација во рокот определен со новото решение за упатување на рехабилитација.

(4) Правото на материјално обезбедување му припаѓа на инвалидот на трудот и кога во текот на уживањето на тоа право ќе биде упатен на дополнително лекување (медицинска рехабилитација) — за време траењето на таквото лекување.

Член 167

(1) Инвалидот на трудот што се здобил со правото на професионална рехабилитација го губи тоа право ако не го користи во определениот срок а во тоа не е спречен со причини што се надвор од неговата волја, и тоа:

1) ако не стапи на професионална рехабилитација во рок од една година од денот кога му е доставено решението за упатување на професионална рехабилитација;

2) ако не стапи на професионална рехабилитација во рокот определен во решението за повторно упатување на рехабилитација во смисла на ставот 3 точка 2 на членот 166 од овој закон.

(2) Правото на професионална рехабилитација го губи инвалидот на трудот ако ја прекине започнатата професионална рехабилитација или, ако се неизвршување на должностите сврзани за спроведувањето на рехабилитација, го оневозможува своето оспособување за работа.

Член 168

Одредбите од чл. 166 и 167 на овој закон важат и за инвалидите на трудот односно за осигурениците на кои правото на материјално обезбедување им припаѓа во врска со приспособувањето кон работата.

Член 169

(1) Привремениот надоместок припаѓа од денот на настапувањето на инвалидната односно од денот кога е утврдена опасноста од настапување на инвалидност (член 164 ст. 1 и 2) па до денот кога решението за признавање на правото на запослување на соодветна работа станало конечно во управната постапка. Од тој ден, односно од денот на завршувањето на професионална рехабилитација, до стапувањето на обезбеденото работно место припаѓа привремениот надоместок ако инвалидот на трудот му се пријавил заради запослување на надлежниот орган на службата за посредување на трудот во рок од осум дена од денот кога станало конечно решението за признавање на правото на запослување односно од денот на завршувањето на професионална рехабилитација.

(2) Инвалидот на трудот кој во рокот од претходниот став не ќе се пријави заради запослување, го губи правото на привремен надоместок, освен кога поради причини што се надвор од неговата волја бил спречен да се пријави во пропишаниот срок заради запослување.

(3) На инвалидот на трудот што му се пријавил во пропишаниот срок на органот на службата за посредување на трудот, му се исплатува привремен надоместок за месеците во кои уредно му се јавувал заради запослување на органот кај кој се пријавил, како и за месеците во кои бил спречен уредно да се јавува поради причини што се надвор од неговата волја.

Член 170

Инвалидот на трудот што се здобил со правото на запослување на соодветна работа, го губи тоа право, како и правото на надоместоци во врска со користењето на тоа право, ако не го користи во определениот срок, а во тоа не е спречен од причини што се надвор од неговата волја, и тоа:

1) ако не му се пријави заради запослување на надлежниот орган на службата за посредување на трудот во рок од една година од денот кога решението за признавање на правото на запослување станало конечно односно од денот на завршувањето на професионалната рехабилитација;

2) ако не стапи на работата што му е обезбедена на соодветното работно место, во рок од осум дена од денот кога му е соопшето дека се упатува на работа.

3) ако без оправдана причина го прекине работниот однос на соодветната работа што му била обезбедена.

Член 171

(1) Правата здобие ни по основот на инвалидност или телесно оштетување траат додека постои состојбата на инвалидност и на престаната работна способност односно степенот на телесното оштетување според кој е определено правото.

(2) Ако во состојбата на инвалидната и престанатата работна способност односно во степенот на телесното оштетување настапат промени поради кои според овој закон утврденото право се губи или се менува, или поради кои настапуваат услови за здобивање со некое друго право, правото се губи или се менува, односно се здобива со ново право од првиот ден на наредниот месец по денот на настанатата промена.

(3) Ако промената во смисла на претходниот став е утврдена по повол барањето на инвалидот на трудот, а настапила пред поднесувањето на барањето, правото се губи или се менува односно се здобива со ново право од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето а ако промената е утврдена по службена должност — од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на решението за определување на правата во врска со утврдената промена.

Член 172

(1) Инвалидската пензија, додатокот за пензија и неа, заштитниот додаток и инвалиднината се определуваат во месечен износ и пристигаат за

исплата однапред првиот ден на секој календарски месец.

(2) Материјалното обезбедување и привременит надоместок се определуваат во месечен износ и пристигаат за исплата напред со последниот ден на секој календарски месец.

(3) Надоместокот поради запослување со скратено работно време и надоместокот поради помала плата на друга работа се определуваат во месечен износ и пристигаат за исплата заедно со платата.

(4) Пристигнатите примања од претходните ставови што не можеле да бидат исплатени поради околности што ги предизвикал уживателот на примањата можат дополнително да се исплатат најмногу за три години напред.

Член 173

(1) На инвалид на трудот од I категорија на инвалидност ако стапи во постојан работен однос и работи со полно работно време или најмалку со половина од редовното работно време, не му се исплатува инвалидска пензија ниту додаток за помош и нега — за сето време додека трае таквото запослување.

(2) На инвалид на трудот од II или III категорија на инвалидност ако стапи во постојан работен однос и работи со полно работно време или најмалку со половина од редовното работно време, му се исплатува за времето додека трае таквото запослување:

1) 50% од износот на инвалидската пензија — ако пензијата му е определена во полн износ (член 78 став 1 или член 80 став 1);

2) две третини од износот на инвалидската пензија — ако му е пензијата определена во намален износ (член 78 став 2 или член 80 став 2).

(3) Одредбите од претходните ставови важат и кога уживателот на инвалидска пензија што со тоа право се здобил како осигуреник од чл. 12 до 22 на овој закон ќе почне да врши самостојна професионална дејност или која и да е самостојна дејност опфатена со одредбите од чл. 147 до 155 од овој закон, освен уметничката дејност. Вршењето на самостојна дејност се смета во овој случај за запослување со полно работно време.

(4) Заштитниот додаток не им се исплатува на уживателите на инвалидска пензија за време на запослувањето во смисла на претходните ставови.

Член 174

(1) Ако кај уживателот на инвалидска пензија настапат промени во имотната состојба или други промени што влијаат врз исплатата на заштитниот додаток, поради кои ќе престанат условите за исплатување на тоа примање, исплатата на заштитниот додаток се запира од првиот ден на наредниот месец по настаната промена.

(2) Одредбата од претходниот став важи и за зголемувањето на привременит надоместок од членот 125 став 2 на овој закон.

(3) Ако поради промените што влијаат врз примањата бидат дополнително исполнети условите за исплатување на заштитниот додаток односно за зголемување на привременит надоместок, овие примања се исплатуваат од првиот ден на наредниот месец по исполнувањето на условите и по поднесувањето на барањето.

Член 175

Инвалидот на трудот од II или III категорија на инвалидност односно осигуреникот кај кој е утврдено дека постои опасност од настапување на инвалидност, што се здобил со правото на материјално обезбедување или на привремен надоместок, ако има и право на фамилијарна пензија, може да користи само едно од тие права, по сопствен избор.

Член 176

(1) Пристигнатите месечни износи на примањата здобиеени според овој закон не му се исплатуваат на уживател кој без оправдана причина во определениот срок не ќе се одзове на поканата за преглед заради повторно утврдување на состојбата на инвалидност и преостанатата работна способ-

ност односно на постоењето на опасност од настапување на инвалидност или на степенот на телесното оштетување — за сето време додека не се одзове на поканата.

(2) Според претходниот став заповените месечни износи на примањата му се исплатуваат дополнително на уживател што ќе се одзове на поканата во срок од еден месец од денот определен за преглед.

(3) На уживател што ќе се одзове на поканата по истекот на рокот од еден месец од претходниот став, заповените месечни износи на примањата не му се исплатуваат, а исплатата на примањата се воспоставува од првиот ден на наредниот месец по одзивањето на поканата.

(4) Заради примена на одредбите од овој закон што се однесуваат на здобивањето и користењето на правата во врска со професионалната рехабилитација и со запослувањето на соодветната работа, времето за кое уживателот го изгубил правото на исплата на пристигнатите примања во смисла на претходниот став се смета како време за кое инвалидот по своја волја не ги користил тие права.

Член 177

(1) На уживателот на примањата определени според овој закон што се наоѓа на издржување на казната затвор или строг затвор на која е осуден со судска пресуда, не му припаѓаат ратите на инвалидската пензија и на другите примања што пристигаат за време на издржување на казна подолго од еден месец.

(2) На членовите на фамилијата на уживател на инвалидска пензија што се наоѓа на издржување на казната затвор или строг затвор им се исплатува за тоа време износ во височина на фамилијарната пензија на која би имале тие право во случај на негова смрт, но најмногу до износот на пензијата што ја примал тој, ако ги исполнуваат условите за здобивање со правото на фамилијарна пензија а не настапило губење на правото на инвалидска пензија поради намалување на пензискиот стаж според членот 51 на Законот за пензиското осигурување.

Член 178

Уживателот на инвалидска пензија и на други примања определени според овој закон што поради промената на престојувалиштето или поради друга причина привремено е спречен самиот да ја прима пензијата или другото примање што му припаѓа, може да ополномошти друго лице да ги прима за време на неговата спреченост месечните износи на пензијата односно на другите примања пристигнати за исплата.

Член 179

(1) На инвалидот на трудот — странски државјанин што ќе се исели на постојан престој во државата чиј е државјанин тој или во државата на поранешниот постојан престој, му се исплатува инвалидска пензија, додатокот за помош и нега и инвалиднината во странство ако односната држава им признава такво право на југословенските државјани.

(2) Заштитниот додаток не се исплатува за времето додека уживателот на инвалидската пензија престојува во странство, без оглед дали е во прашање југословенски или странски државјанин.

Член 180

(1) Правата од инвалидското осигурување престануваат со смртта на уживателот.

(2) Правото на инвалидска пензија го губи уживателот и во случај кога поради намалување на пензискиот стаж според одредбите од членот 50 на Законот за пензиското осигурување повеќе не ги исполнува условите за здобивање со правото според овој закон.

Член 181

Осигуреник не може да се здобие, а инвалид на трудот го губи здобиеното право според овој закон ако свесно ја предизвикал инвалидноста со намера за користење на правата според овој закон.

Член 182

(1) Уживателот на правата определени според овој закон е должен да му ја пријави на заводот за социјално осигурување што му ја исплатува инвалидската пензија или другите примања секоја промена настаната во личноста или во фактичните околности која влијае врз самото право или врз обемот на користењето на тоа право во смисла на одредбите од овој закон.

(2) Пријавата во смисла на претходниот став мора да се поднесе во срок од 8 дена од денот на настанатата промена.

(3) Должноста според претходните ставови ја има и лицето што уживателот на правата го ополномоштил место него да ги прима износите на постигнатите примања.

ДЕЛ ВТОР

ПОСТАПКА ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА ОД ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ

Глава VII

1. Општи одредби

Член 183

(1) За работите на инвалидското осигурување решаваат околските заводи за социјално осигурување.

(2) По исклучок од претходниот став, за работите од инвалидското осигурување засновано врз меѓународни договори решава Сојузниот завод за социјално осигурување.

Член 184

Во поглед на месната надлежност, решавањето за судувањето на надлежноста, заемната правна помош на заводите за социјално осигурување и доставувањето на податоци на заводите од страна на судовите и другите државни органи, установи, стопански и други организации и работодавци, водењето на постапката и донесувањето на решение, исклучувањето на службеници и директори односно старешини на заводите за социјално осигурување односно на нивни филијали, поднесувањето на трошоците на постапката и ослободувањето од плаќањето на такси, во постапката за остварување на правата од инвалидското осигурување се применуваат соодветните одредби од главата X (член 158, чл. 160 до 163 и чл. 165 до 168) на Законот за пензиското осигурување.

Член 185

Кога за решавање за правото од инвалидското осигурување е потребно да се утврди инвалидноста и преостанатата работна способност, постоењето на опасност од настапување на инвалидност, телесното оштетување или постоењето на потреба од помош и нега од страна на друго лице, заводот за социјално осигурување ги утврдува овие факти по прибавен наод, оценка и мислење од инвалидските комисији од чл. 186 до 188 на овој закон.

Член 186

(1) Инвалидските комисији ги формира извршниот одбор на собрание на републичкиот завод за социјално осигурување.

(2) Инвалидските комисији се формираат од најмалку двајца лекари и соодветен број други стручњаци потребни заради правилна примена на прописите за оспособување за работа и за запослување на инвалиди на трудот.

(3) Инвалидската комисија може да дава наоди, оценки и мислења само кога работи во поли состав. Комисијата е должна да работи во согласност со одредбите од овој закон и со прописите донесени врз основа на него.

(4) Поблиски прописи за составот и работата на инвалидските комисији донесува Сојузниот завод за социјално осигурување.

Член 187

(1) За давање наоди, оценки и мислења на заводите за социјално осигурување што решаваат во прв степен за работите од инвалидското осигурување се формира инвалидска комисија за подрачје на еден или повеќе околски заводи за социјално

осигурување. Со решението за формирање на ваква комисија се утврдува и нејзиното седиште.

(2) За давање наоди, оценки и мислења на заводите за социјално осигурување што решаваат во втор степен за работите од инвалидското осигурување се формира инвалидска комисија во седиштето на републичкиот завод за социјално осигурување.

(3) Кога за работите од инвалидското осигурување во прв степен решава Сојузниот завод за социјално осигурување, тој прибавува наод, оценка и мислење од онаа инвалидска комисија од ставот 1 на овој член што е формирана за подрачјето на кое осигуреникот односно инвалидот на трудот има престојувалиште.

Член 188

(1) Наодот, оценката и мислењето за неспособноста на воените осигуреници за служба во постојаниот состав на Југословенската народна армија ги дава во првостепената постапка надлежната висока воено-лекарска комисија, а во второстепената постапка — главната воено-лекарска комисија.

(2) Државниот секретаријат за работите на народната одбрана донесува поблиски прописи за составот и формирањето, како и за работата на воено-лекарските комисији во вршењето на работите од претходниот став.

(3) Комисиите од чл. 186 и 187 на овој закон даваат наод, оценка и мислење и за воените осигуреници кога на овие по нивно барање им се определуваат правата врз основа на распоредувањето во категории на инвалидноста според членот 26 од овој закон, како и кога е во прашање давање наод, оценка и мислење за постоењето на телесно оштетување и за потребата од постојана помош и нега од страна на друго лице.

Член 189

(1) Неспособноста на службениците на органите на внатрешните работи за вршење на должностите во службите од членот 144 од овој закон ја утврдуваат органите на здравствената служба чиј состав и начин на работа го определува со свои прописи сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи.

(2) Постапката за остварување на правата според овој закон за осигурениците на кои последниот работен однос им бил во службите од членот 144 на овој закон може да се поведе само врз основа на претходно утврдена неспособност за служба во смисла на претходниот став.

(3) Кога органот на здравствената служба од ставот 1 на овој член ја утврди неспособноста на службеникот на органот на внатрешните работи за вршење на службата, така утврдената неспособност при решавањето за правата од овој закон се зема како утврдена загуба на способноста за работење на својата работа. Инвалидноста и преостанатата работна способност на таквиот службеник за вршење на друга соодветна работа, како и постоењето на телесно оштетување и потребата од постојана помош и нега од страна на друго лице, се утврдува по прибавен наод, оценка и мислење од инвалидските комисији од чл. 186 и 187 на овој закон.

Член 190

Инвалидските комисији од членот 187 став 1 на овој закон, кога даваат наод, оценка и мислење за неспособноста за вршење на уметнички позив, се должни претходно да прибават мислење од републичката комисија за социјално осигурување на уметниците, а инвалидските комисији од ставот 2 на истиот член се должни претходно да прибават мислење од Сојузната комисија за социјално осигурување на уметниците (член 106 ст. 1 и 3 на Законот на пензиското осигурување).

Член 191

(1) Оценката и мислењето што го даваат инвалидските комисији во смисла на членот 185 од овој закон мора да содржи:

1) оценката за причината на инвалидноста (болест или повреда);

5) оценка за загубата или намалувањето на способноста за работење на својата работа односно за постоенето на опасност од настапување на инвалидност;

3) оценка за преостанатата работна способност;

4) оценка за телесното оштетување и за неговата причина;

5) оценка за потребата од постојана помош и нега од страна на друго лице;

6) мислење за можноста за оспособување за работа на инвалидите по пат на професионална рехабилитација, и на која работа;

7) мислење за можноста за запослување на инвалидите на трудот на соодветна работа без професионална рехабилитација;

8) мислење за потребата од дополнително лекување (медицинска рехабилитација);

9) ден на настапувањето на инвалидност, на телесното оштетување односно на опасноста од настапување на инвалидност;

10) мислење за потребата од повторен комисииски преглед;

11) образложение на оценките и мислењата дадени според претходните точки.

(2) Кога инвалидност е предизвикана со стек на повеќе причини во смисла на членот 81 на овој закон, инвалидската комисија дава и оценка за тоа колку врз вкупната инвалидност влијаеле последиците предизвикани со болеста или со повредата надвор од работа, а колку последиците предизвикани со несреќата при работа или со професионалната болест.

(3) Ако е за користење на правото на професионална рехабилитација или правото на запослување потребно користење на превозни средства, инвалидската комисија дава, според потребата, оценка за тоа дали инвалидот на трудот може или не може да ги користи превозните средства на јавниот сообраќај со оглед на состојбата на неговата инвалидност односно степенот на телесното оштетување.

(4) Како ден на настапувањето на инвалидност, на опасноста од настапување на инвалидност, на телесното оштетување или потребата од помош и нега од страна на друго лице, се зема денот кога врз основа на комисииски преглед е дадена оценката во смисла на ставот 1 од овој член. По исклучок, настапувањето на инвалидност, телесното оштетување или потребата од помош и нега пред извршениот комисииски преглед на инвалидот на трудот може да се утврди само врз основа на медицинска документација што потекнува од тој период.

Член 192

(1) Инвалидската комисија во првостепената постапка (член 187 став 1) дава наод, оценка и мислење врз основа на непосредниот преглед на осигурениците односно на инвалидите на трудот и врз основа на медицинска и друга документација за фактите што се од влијание врз утврдувањето на инвалидност и преостанатата работна способност, на опасноста од настапување на инвалидност, на телесното оштетување или потребата од помош и нега од страна на друго лице.

(2) Инвалидската комисија во второстепената постапка (член 187 став 2) дава, по правило, оценки и мислења врз основа на документацијата прибавена од првостепената постапка, а ако најде за потребно, и врз основа на непосреден преглед на осигурениците односно инвалидите на трудот. Ако оваа комисија најде дека документацијата или наодот, оценката и мислењето на инвалидската комисија во првостепената постапка се непотполни, може да го изврши потребното дополнување непосредно или преку инвалидската комисија што дала наод, оценка и мислење во првостепената постапка.

2. Првостепена постапка

Член 193

(1) За време на траењето на работниот однос или на другото својство што дава право на осигурување според овој закон, постапката за остварување на правата од инвалидското осигурување ја поведува

надлежниот завод за социјално осигурување по повод на мислењето од лекарот што го лекувал осигуреникот или мислењето од лекарската комисија за здравствената состојба и работната способност на осигуреникот во смисла на прописите за здравственото осигурување. Заводот ќе поведе постапка и по повод на барањето од странката.

(2) По престанокот на работниот однос односно по престанокот на својството што дава право на осигурување, постапката за остварување на правата од инвалидското осигурување ја поведува надлежниот завод за социјално осигурување по повод на барањето од странката. По барањето од странката постапката се поведува и кога е во прашање остварување на правата на професионална рехабилитација на децата од членот 97 на овој закон.

(3) Барањето за поведување на постапката во смисла на претходните ставови може да се поднесе писмено, или усно на записник кај околинскиот завод за социјално осигурување. Ако барањето му е поднесено на заводот што не е надлежен за решавање, овој е должен поднесокот односно записникот веднаш да му го отстапи на надлежниот завод.

(4) Одредбите од претходните ставови важат и за случаите кога правата од инвалидското осигурување треба повторно да се определат поради дополнително настанати промени во состојбата на порано утврдената инвалидност и преостанатата работна способност или телесно оштетување.

(5) Заводот за социјално осигурување што ја повел постапката е должен пред донесувањето на решението да прибави наод, оценка и мислење од инвалидската комисија од членот 187 став 1 на овој закон.

Член 194

(1) Решението со кое на осигуреникот му се признаваат определени права според овој закон, во својот диспозитив мора да содржи: категорија на инвалидност (член 26) — освен во случаите кога со правото се здобива по основот на неспособност за определена служба или дејност, степен на телесно оштетување (член 28), вид на правата што се признаваат и условите за користење на тие права.

(2) Секое решение донесено во постапката за работите од инвалидското осигурување, освен решението донесено според членот 94 став 2 и членот 96 став 1 на овој закон со кое се одбива барањето, мора да содржи образложение.

Член 195

(1) Кога во постапката кај надлежниот завод за социјално осигурување е утврдено дека постои право што повлекува парични примања, но не може веднаш да се определи височината на тоа примање, или постапката не може да се заврши поради решавање на некое претходно прашање, заводот со заклучок ќе определи на странката привремено, до утврдувањето на износот на кој таа има право, да ѝ се исплатува на име примањето што ѝ припаѓа износот што се определува според податоците со кои располага заводот (аконтација).

(2) Кога за работата не може да се реши поради тоа што не може конечно да се утврди износот на платите според кои се определува пензискиот основ, заводот со привремено решение ќе го определи износот на примањата според податоците со кои располага.

(3) Одредбите од претходните ставови важат и за случаите кога надлежниот завод за социјално осигурување по укинувањето на решенијата во вршењето на ревизија води постапка заради донесување на ново решение.

(4) По донесувањето на решението се врши пресметување на исплатите извршени според одредбите на претходните ставови.

Член 196

Решението донесено во постапката за работите од инвалидското осигурување му се доставува на осигуреникот односно на инвалидот на трудот, како и на организацијата односно на органот, установата или работодавецот кај кој е осигуреникот во работен однос.

Член 197

(1) Решението со кое се признаваат правата од инвалидското осигурување по основот на утврдена-та инвалидност, се извршува по истекот на рокот за жалба, ако со овој закон не е определено поинаку. Другите решенија, со кои се признаваат правата од инвалидското осигурување, ако со овој закон не е пропишано поинаку, се извршуваат веднаш по донесувањето.

(2) Ревизијата не го одложува извршувањето на решението.

(3) Жалбата со која се побива оценката за инвалидност и преостанатата работна способност го одлага извршувањето на решението.

(4) Жалбата со која не се побива оценката за инвалидност и преостанатата работна способност не го одлага извршувањето на решението, ако со овој закон за одделни случаи не е пропишано поинаку.

Член 198

(1) Решението за правата од инвалидското осигурување го извршува заводот за социјално осигурување што го донесол решението, ако со овој закон не е пропишано решението во определен дел да го извршува некој друг орган.

(2) Ако во текот на користењето на инвалидската пензија или инвалиднината уживателот го промени живеалиштето, натамошното извршување на овие права го презема околинскиот завод за социјално осигурување надлежен според новото живеалиште.

(3) Ако инвалидот на трудот го промени живеалиштето во текот на користењето на правата во врска со професионалната рехабилитација или со запослувањето на друга работа, заводот надлежен според новото живеалиште на инвалидот на трудот го презема натамошното извршување на овие права на тој завод што го донесол решението, ако тој завод даде претходна согласност.

Член 199

(1) Решението со кое е признаено правото на професионална рехабилитација се извршува во поглед на материјалното обезбедување веднаш, а во поглед на упатувањето на професионална рехабилитација — кога ќе стане решението конечно во управната постапка.

(2) Непосредно упатување на инвалиди на професионална рехабилитација се врши со посебно решение за извршување на решението од претходниот став. Во диспозитивот на ова решение се определува: организацијата односно установата во која ќе се врши рехабилитацијата, занимањето за кое треба да се оспособи инвалидот, почетокот и траењето на професионалната рехабилитација, како и правата што му припаѓаат на инвалидот во врска со користењето на правото на професионална рехабилитација што е определена со ова решение. Жалбата против ова решение го прекинува извршувањето на решението за правото на професионална рехабилитација во поглед на исплатата на материјалното обезбедување, освен во случај кога инвалидот на трудот во определениот срок стапи на рехабилитација.

(3) По завршената професионална рехабилитација надлежниот завод за социјално осигурување донесува решение за правото на инвалидот на трудот на запослување на работа за која се оспособил со професионалната рехабилитација и за привремениот надоместок во врска со тоа право.

Член 200

(1) Решението со кое е признаено правото на запослување на соодветна работа во поглед на привремениот надоместок го извршува заводот за социјално осигурување што го донесол решението, веднаш по донесувањето на решението, а во поглед на упатувањето на соодветна работа го извршува, кога ќе стане конечно во управната постапка, органот на службата за посредување на трудот на кој инвалидот на трудот односно осигуреникот му се пријавил во пропишаниот срок заради запослување.

(2) Непосредното упатување на инвалидот на трудот на соодветно запослување го врши органот на службата за посредување на трудот со посебно решение за извршување на решението од претходниот став. Во диспозитивот на ова решение се определуваат: организацијата односно установата или работодавецот кај кој е обезбедено запослувањето, работното место на кое треба да работи инвалидот, и работното време.

(3) Упатувањето на инвалидите на трудот на работни места во јавните служби се врши во согласност со прописите за назначување на јавните службеници.

Член 201

За правото на надоместок за време на запослувањето на работата на која инвалидот на трудот односно осигуреникот е упатен во смисла на претходниот член, решава надлежниот завод за социјално осигурување по добиениот извештај за стапувањето на работа, за работното време и за височината на платата.

Член 202

(1) За заштитниот додаток се решава по повод на барање.

(2) Барањето може да се поднесе во текот на постапката или по извршувањето на постапката за остварување на правата од инвалидското осигурување.

Член 203

(1) Секое решение на околинскиот завод за социјално осигурување со кое се признава или определува некое право од инвалидското осигурување подлежи на ревизија.

(2) Во вршењето на ревизија може да се испитува правилноста на наодите, оценките и мислењата што ги даваат инвалидските комисији од членот 187 став 1 на овој закон. Во тој случај заводот е должен пред донесувањето на решението за укинување на првостепеното решение да прибави оценка и мислење од инвалидската комисија од членот 187 став 2 на овој закон.

Член 204

(1) За вршење на ревизија, како и за донесување на ново решение во случај на укинување на првостепеното решение во постапката на ревизијата, се применуваат одредбите од членот 177 став 2 до членот 181 на Законот за пензиското осигурување.

(2) Против решението со кое во вршењето на ревизијата се укинува првостепеното решение не може да се поведе управен спор, без оглед дали против првостепеното решение е изјавена или не е изјавена жалба.

4. Жалба**Член 205**

(1) Против решението на околинскиот завод за социјално осигурување странката има право на жалба.

(2) За жалбата решава републичкиот завод за социјално осигурување.

(3) Ако со жалбата се побива оценката или мислењето на инвалидската комисија, републичкиот завод за социјално осигурување е должен пред донесувањето на решението по жалбата да прибави мислење од инвалидската комисија од членот 187 став 2 на овој закон.

(4) Кога со жалбата се побива оценката и мислењето за неспособноста на воен осигуреник за службата во постојаниот состав на Југословенската народна армија, републичкиот завод за социјално осигурување е должен пред донесувањето на решението по жалбата да прибави мислење од Главната воено-лекарска комисија (член 188 став 1).

Член 206

(1) Решението што републичкиот завод за социјално осигурување ќе го донесе по жалбата е конечно во управната постапка и против него може да се поведе управен спор.

(2) По исклучок од претходниот став, не може да се поведе управен спор против решението доне-

сено по жалбата, ако е со тоа решение наедно укинато првостепеното решение во вршењето на ревизијата, па поради тоа треба да се донесе ново првостепеное решение.

(3) Управен спор може да се поведе и против решението што Сојузниот завод за социјално осигурување ќе го донесе во прв степен (член 183 став 2).

5. Приговор

Член 207

(1) Кога за работите од инвалидското осигурување решава Сојузниот завод за социјално осигурување (член 183 став 2), тој е должен пред донесувањето на решение да ѝ ги достави на странката на увид наодот, оценката и мислењето што ги дала инвалидската комисија од членот 187 став 1 на овој закон.

(2) Ако странката не е задоволна со наодот, оценката и мислењето од инвалидската комисија, може да му изјави приговор на Сојузниот завод за социјално осигурување во рок од осум дена.

(3) Ако е поднесен приговор во смисла на претходниот став, Сојузниот завод за социјално осигурување е должен пред донесувањето на решението за работата на инвалидското осигурување да прибави мислење од инвалидската комисија од членот 187 став 2 на овој закон, формирана во седиштето на народната република на чие подрачје осигуреникот односно инвалидот на трудот има престојувалиште.

6. Нова постапка

Член 208

(1) Кога решението станало конечно во управната постапка или правосилно, може во истата работа да се поведе нова постапка под условите и на начинот што се предвидени во одредбите од чл. 184 до 187 од Законот за пензиското осигурување.

(2) Одредбите од овој закон што се однесуваат на спроведувањето на постапката, ревизијата и жалбата, како и одредбите од Законот за пензиското осигурување што врз основа на овој закон се применуваат во постапката за остварување на правата од инвалидското осигурување, важат и за решенијата што се донесуваат во новата постапка.

(3) По исклучок од одредбите за извршување на решенијата според чл. 197, 199 и 200 на овој закон, решението донесено во новата постапка со кое се укинува или се намалува правото определено со поранешното решение се извршува дури од денот кога ќе стане конечно во управната постапка.

Член 209

(1) Новото определување на правата врз основа на промените во состојбата на инвалидност и преостанатата работна способност односно во степенот на телесното оштетување, што се од влијание врз правото определено во решението што станало конечно во управната постапка или правосилно, се врши во нова постапка.

(2) Заради утврдување на промените од претходниот став надлежниот завод за социјално осигурување има право да определи повторен комисијски преглед на уживателите на правата определени според овој закон, како и должност да определи таков преглед по повод на барање од странката.

7. Одредби за применување на Законот за општата управна постапка

Член 210

(1) Во спроведувањето на постапката во работите од инвалидското осигурување ќе се применуваат одредбите од главите I до XIV на Законот за општата управна постапка, ако со одредбите од оваа глава не е предвидена поинаква постапка.

(2) Од одредбите содржани во главите XV до XIX на Законот за општата управна постапка ќе се применуваат во спроведувањето на постапката во работите од инвалидското осигурување само одредбите од членот 249 точ. 2 до 10 и чл. 250 до 259 доколку се однесуваат на случаите од членот 249 точ. 2 до 10, одредбите од членот 260, членот 262 став 2 и членот 263 доколку се однесуваат на решенијата

донесени според членот 262 став 2, како и одредбите од чл. 270 и 296.

(3) По правото на надзор во смисла на членот 262 став 2 од Законот за општата управна постапка, републичкиот завод за социјално осигурување може да го укине решението на околинскиот завод за социјално осигурување, без оглед дали е извршена или не е извршена ревизија. Во деловите што се засновуваат врз оценките и мислењата од членот 191 на овој закон, решението може да се укине само врз основа на прибавено мислење од инвалидската комисија од членот 187 став 2 на овој закон.

(4) Сојузниот завод за социјално осигурување може по правото на надзор во смисла на членот 262 став 2 од Законот за општата управна постапка да го укине решението што го донесол републичкиот завод за социјално осигурување решавајќи по жалбата.

8. Постапка за преведување на инвалидските пензии и инвалиднините

Член 211

(1) За донесување на решенијата за преведување на инвалидските пензии и инвалиднините според одредбите од главата X на овој закон е надлежен околинскиот завод за социјално осигурување што го извршува решението за инвалидската пензија или за инвалиднината.

(2) За донесување на решенијата за преведување на инвалидските пензии и инвалиднините во случаите од членот 183 став 2 на овој закон е надлежен Сојузниот завод за социјално осигурување.

(3) Одредбите за постапката за остварување на правата од инвалидското осигурување според овој закон важат и за преведувањето на инвалидските пензии и инвалиднините.

(4) По исклучок од претходниот став, решенијата за преведување на инвалидските пензии и инвалиднините што се донесуваат по службена должност не подлежат на ревизија во смисла на членот 203 од овој закон.

ДЕЛ ТРЕТ

ОРГАНИЗАЦИЈА НА СПРОВЕДУВАЊЕТО НА ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ

Глава VIII

Член 212

(1) Инвалидското осигурување го спроведуваат заводите за социјално осигурување, кои за таа цел организираат своја посебна служба.

(2) Определени работи во спроведувањето на инвалидското осигурување вршат органите на управата и советите на народните одбори надлежни за трудот, како и другите органи, установи и организации што според овој закон соработуваат или самостојно учествуваат во спроведувањето на инвалидското осигурување.

(3) Стопанските и другите организации, државните органи и установи кај кои постојат можности за професионална рехабилитација и за запослување на инвалиди на трудот учествуваат во спроведувањето на инвалидското осигурување со непосредно извршување на рехабилитација и на запослување на инвалидите на со законот определен начин, во границите на своите фактични можности и во рамките на спогодбата со надлежниот завод за социјално осигурување.

Член 213

(1) Околинските заводи за социјално осигурување го обезбедуваат остварувањето на правата од инвалидското осигурување, ако со овој закон или со други прописи одделни работи не се ставени во надлежност на други органи, организации и установи, се грижат за остварувањето на соработката на органите, установите и организациите што според овој закон имаат определени задачи во спроведувањето на инвалидското осигурување на своето подрачје, учествуваат во утврдувањето на несреќата при работата што ќе ја претрпат осигурениците во стопански и други организации, установи како и кај ра-

ботодавци, и за таа цел ги водат за тоа пропишаните евиденции.

(2) Републичките заводи за социјално осигурување се грижат за функционирањето и унапредувањето на службата на заводите во спроведувањето на инвалидското осигурување, обезбедуваат средства за спроведување на инвалидското осигурување од републичките фондови наменети за обезбедување на правата и за унапредување на службата, обезбедуваат единствено спроведување на инвалидското осигурување на своето подрачје, се грижат за остварувањето на соработката на органите, установите и организациите кои според овој закон имаат определени задачи во спроведувањето на инвалидското осигурување и за таа цел ги водат за тоа пропишаните збирни евиденции.

(3) Сојузниот завод за социјално осигурување се грижи за правилното функционирање и за унапредувањето на службата на инвалидското осигурување на целата територија на Југославија, ги проучува и обработува прашањата од областа на инвалидското осигурување и спроведува односно им предлага на надлежните државни органи мерки за спречување на инвалидноста и за унапредување на заштитата на инвалидите на трудот, одржува врски и ја обезбедува размената на искуства со странски служби на инвалидското осигурување.

Член 214

(1) Општинските односно околските органи на службата за посредување на трудот, според прописите за организацијата на таа служба вршат запослување на инвалидите на трудот односно на осигурениците на кои со решение од надлежниот завод за социјално осигурување им е признаено правото на запослување во смисла на овој закон, и за таа цел ги водат пропишаните евиденции за инвалидите и за осигурениците што го користат правото на запослување, како и за работните места на кои можат да се запослуваат инвалидите на трудот.

(2) Републичкиот орган на службата за посредување на трудот се грижи за функционирањето и за унапредувањето на таа служба во врска со запослувањето на инвалидите на трудот на своето подрачје и за таа цел ги води за тоа пропишаните збирни евиденции.

Член 215

Прописите за водење на евиденциите од чл. 213 и 214 на овој закон ги донесува Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за трудот по прибавено мислење од Сојузниот завод за социјално осигурување.

Член 216

(1) Органот на управата на општинскиот народен одбор надлежен за трудот ги утврдува со решение за секоја одделна стопанска или друга организација или установа, како и за приватен работодавец, местата на кои може да се врши професионална рехабилитација и работните места на кои можат да се запослуваат инвалидите на трудот.

(2) Утврдувањето на местата за професионална рехабилитација и за запослување на инвалидите на трудот се врши врз основа на предлог од посебна комисија што ја формира советот на општинскиот народен одбор надлежен за работите на трудот — од претставници на народниот одбор, на заводот за социјално осигурување, на општинскиот совет на Сојузот на синдикатите на Југославија и на општинскиот орган на службата за посредување на трудот. Во комисијата влегува и претставник на организацијата, установата односно државниот орган за кој се врши утврдување на работните места. Заради давање на овие предлози, комисиите прибавуваат, по можност, стручни мислења од околскиот или републичкиот завод за продуктивност на трудот односно од другите установи и организации што се занимаваат со технологијата и организацијата на производството, со заштитата на трудот, со хигиената на трудот и со слично.

(3) Со одлука на околскиот народен одбор можат работните места од определен вид во одделни

стопански гранки и во други дејности да се утврдат како места на кои првенствено треба да се запослуваат инвалидите на трудот. Во тој случај за таквите работни места не се врши посебно утврдување според постапката од претходните ставови.

Член 217

(1) Начинот на вршењето на професионалната рехабилитација и на запослувањето на инвалидите на трудот на работните места утврдени во смисла на членот 216 од овој закон, фоковите за стапување на рехабилитација и за запослување, трезењето на рехабилитацијата, како и поблиските услови за вршење на рехабилитацијата и за запослување на одделни работни места, се определуваат со договори што ги склучуваат околските заводи за социјално осигурување со одделни стопански и други организации односно установи, државни органи или приватни работодавци. Со овие договори се утврдуваат и меѓусебните права и обврски на договорните страни во врска со користењето на работните места определени за рехабилитација и за запослување на инвалидите на трудот, во врска со напредувањето на инвалидите на трудот за работата што ја вршат тие за време на рехабилитацијата, и во врска со обезбедувањето на посебните услови за можноста за рехабилитација и запослување на оние инвалиди на трудот што со оглед на состојбата на инвалидноста и општата здравствена состојба не можат да се оспособуваат односно да работат под исти услови како другите работници.

(2) Договори во смисла на претходниот став склучуваат околските заводи за социјално осигурување, по потреба, и со заштитните работилници и со посебните установи од членот 104 на овој закон.

(3) Работничките совети и управните одбори во стопанските организации, органите на општественото управување во установите и органите на управувањето во другите организации, како и синдикалните организации на односите работни колективи, се грижат за правилното искористување на можноста за рехабилитација и за запослувањето на инвалидите на трудот, како и за правилното вршење на нивната рехабилитација и на запослувањето во согласност со одредбите од овој закон и склучените договори, ги следат резултатите на спроведувањето на рехабилитацијата и на запослувањето на инвалидите на трудот и им даваат на надлежните органи предлози со цел за усовршување на тие мерки и за подобрување на нивните резултати.

(4) Околските заводи за социјално осигурување имаат право и должност кај стопанските и другите организации односно кај установите, државните органи и приватните работодавци да проверуваат дали професионалната рехабилитација и запослувањето на инвалидите на трудот се спроведуваат согласно со одредбите на овој закон и на склучените договори, како и да ги бараат за таа цел потребните известувања и податоци.

Член 218

Ако околскиот завод за социјално осигурување не може да постигне спогодба за склучувањето на договор во смисла на претходниот член со одделна стопанска или друга организација односно установа, државен орган или работодавец, иако постои фактична можност за примане на рехабилитација односно на запослување на инвалиди на трудот со оглед на потребата од работна сила и на стручните кадри и на организацијата на производството односно на трудот, меѓусебните односи се определуваат со решение што го донесува советот на околскиот народен одбор надлежен за работите на трудот.

Член 219

(1) Околските заводи за социјално осигурување на подрачјето на ист републички завод за социјално осигурување можат со меѓусебни договори да определат за инвалидите на трудот од подрачјето на еден околски завод да се врши професионална рехабилитација и запослување врз по-

драчјето на друг околиски завод, како и тоа заводите на чие подрачје е обезбедено вршење на рехабилитацијата и на запослувањето да извршуваат и други определени работи во врска со користењето на тие права за сметка на заводот со кој склучиле договор. Со овие договори се утврдуваат и меѓусебните обврски, начинот на надоместувањето и на меѓусебното пресметување на трошоците во врска со извршувањето на доверените работи.

(2) Републичкиот завод за социјално осигурување може да се спогоди со други републички заводи, како и со републички орган на службата за посредување на трудот на територијата од друга народна република професионалната рехабилитација односно запослувањето на определен број инвалиди на трудот од неговото подрачје да се врши на територијата од друга народна република. Со овие спогодби републичките заводи ги определуваат околските заводи за социјално осигурување од чии подрачја инвалидите на трудот ќе се упатат на професионална рехабилитација односно на запослување, како и околските заводи на чии подрачја ќе се врши рехабилитацијата односно запослувањето на овие инвалиди. Во рамките на овие спогодби определените околски заводи склучуваат договори во смисла на ставот 1 од овој член.

(3) Заводите за социјално осигурување можат да се спогодат со органите на службата за посредување на трудот на своето подрачје тие органи да го преземат извршувањето на определени работи во врска со вршењето на професионалната рехабилитација за сметка на надлежните заводи при соодветен надоместок.

Член 220

(1) Стопанските и другите организации, установите, државните органи и приватните работодавци се должни во извршувањето на договорите односно решенијата од чл. 217 и 218 на овој закон:

1) да примат на професионална рехабилитација инвалид на трудот односно осигуреник упатен на местото определено за вршење на рехабилитацијата во смисла на одредбите на овој закон и на склучениот договор;

2) да запослат инвалид на трудот упатен на работа на работното место определено за запослување на инвалиди на трудот во смисла на одредбите на овој закон и на склучениот договор;

3) во вршењето на професионална рехабилитација и на запослувањето на инвалидите на трудот уредно да ги извршуваат обврските што произлегуваат од овој закон и од склучениот договор;

4) уредно да ги водат пропишаните евиденции и да ги поднесуваат пропишаните пријави за инвалидите на трудот што се кај нив на професионална рехабилитација или во работен однос.

(2) Одредбите од претходниот став важат и за заштитните работилници, за посебните установи за рехабилитација на инвалидите, за училиштата и курсевите во кои се оспособуваат стручно и инвалидите на трудот.

(3) Прописите за водењето на евиденциите и за начинот на поднесувањето на пријавите од ставот 1 точка 4 на овој член ги донесува Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за трудот по прибавено мислење од Сојузниот завод за социјално осигурување.

Член 221

(1) Стопанските и другите организации, установите, државните органи и приватните работодавци од членот 220 на овој закон се должни на околскиот завод за социјално осигурување да му поднесуваат во срок од осум дена пријава:

1) за стапувањето на инвалид на трудот на професионална рехабилитација, за изостаноците и за прекините за време на рехабилитацијата, со причините на прекините, како и за денот на завршувањето на рехабилитацијата;

2) за стапувањето на работа на инвалид на трудот, за височината на платата за работното место на кое е запослен инвалидот, за работното време со

кое работи инвалидот и за редовното работно време пропишано за работата на која работи инвалидот, за промените во платата и во работното време, за преместувањето на друго работно место, како и за изостаноците од работа и за прекилот на работниот однос;

3) со други податоци чие поднесување според посебните прописи е задолжително и за другите запослени лица.

(2) Стопанските и другите организации, установите, државните органи и приватните работодавци на кои органот на службата за посредување на трудот ќе им упати инвалид на трудот заради запослување се должни да му достават на тој орган во срок од осум дена извештај за стапувањето на инвалидот на работа односно за тоа дека инвалидот не стапил на работа во определениот срок, како и извештај за преместување на инвалидот на друго работно место или за престанокот на работниот однос на инвалидот на трудот.

(3) Стопанските и другите организации, установите, државните органи и приватните работодавци се должни на околскиот завод за социјално осигурување да му го пријават во срок од осум дена и стапувањето во работен однос на инвалид на трудот што не бил упатен заради запослување од органот на службата за посредување на трудот, туку самиот се запослил, без оглед дали работи со полно или со скратено работно време.

(4) Прописите за начинот на поднесувањето на пријавата и извештаите според одредбите од претходните ставови ги донесува Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за трудот по прибавено мислење од Сојузниот завод за социјално осигурување.

Член 222

(1) Стопанските и другите организации, установите, државните органи и приватните работодавци се должни на околскиот завод за социјално осигурување веднаш да му пријават секој случај на несреќа при работата.

(2) Прописите за начинот на поднесувањето на пријавите од претходниот став ги донесува Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за трудот по прибавено мислење од Сојузниот завод за социјално осигурување.

ДЕЛ ЧЕТВРТИ

НАДОМЕСТОК НА ШТЕТА, КАЗНИ И ЗАШТИТНИ МЕРКИ

Глава IX

Член 223

(1) Стопанските и другите организации, установите, државните органи и приватните работодавци се должни да му ја надоместат на заводот за социјално осигурување штетата настаната поради тоа:

1) што не примиле на професионална рехабилитација или не запослиле на обезбедено работно место инвалид на трудот кој за таа цел им е упатен од надлежниот орган, а според овој закон односно според договор биле должни да го примат;

2) што незаконито го прекинале вршењето на професионална рехабилитација или работниот однос на инвалид на трудот;

3) што не ги презеле со договорот определените мерки во врска со професионалната рехабилитација или со запослувањето на инвалидот на трудот, или не извршиле други со договорот преземени обврски;

4) што воопшто не ги поднеле или ги поднеле по истекот на пропишаниот срок пријавите од членот 221 ст. 1 и 3 на овој закон, или тие пријави ги поднеле со неточни или неистинити податоци;

5) што во исправите се внесени неточни податоци или се дадени неистинити податоци за платите и категориите на работните места и за траењето на работниот однос на осигуреник односно инвалид на трудот, поради неуредното водење на пропишаните евиденции;

6) што овозможиле осигуреникот кај кој е утврдена опасност од настапување на инвалидност во врска со работата на определено работно место, да ја продолжи работата на истото работно место, па поради тоа настапила инвалидност;

7) што не ги извршиле пропишаните или врз основа на закон наредените хигиенски и технички заштитни мерки, па поради тоа настапила инвалидност, телесно оштетување или влошување на поранешната инвалидност односно телесно оштетување.

(2) Височината на надоместокот на штетата во случаите од претходниот став се утврдува според фактично предизвиканата штета.

(3) Во случаите од точ. 6 и 7 став 1 на овој член фактично предизвиканата штета, кога се во прашање трајни давања, ја опфаќа вкупната вредност на давањата на кои е обврзан заводот за социјално осигурување. Височината на овој надоместок се утврдува со посебни прописи.

(4) Барањето за надоместок на штетата го остварува заводот за социјално осигурување кај редовен суд.

(5) Во поглед на одговорноста за штетата што во случаите од ставот 1 на овој член ќе му ја сторат на заводот за социјално осигурување службениците на државните органи во вршењето на својата служба, се применуваат соодветните одредби од Законот за јавните службеници.

Член 224

На стопанска или друга организација, установа или приватен работодавец, кај кои врз основа на настанатите случаи на инвалидност односно на телесно оштетување на осигурениците што се запослени кај нив се утврди дека поради неизвршувањето на пропишаните или врз основа на закон наредените хигиенски или технички заштитни мерки постои постојана опасност од настапување на инвалидност за работниците запослени кај нив, надлежниот околински завод за социјално осигурување, по прибавено мислење од надлежниот инспекторат на трудот, ќе определи плаќање на додаток на придонесот за социјално осигурување според посебните прописи сè додека не се извршат пропишаните односно наредените заштитни мерки.

Член 225

(1) Заводот за социјално осигурување одговара според Законот за јавните службеници за штетата што на осигуреник односно на инвалид на трудот ќе му ја сторат службениците на заводот во врска со вршењето на својата служба.

(2) Службениците на заводот за социјално осигурување и членовите на комисиите од чл. 185 до 187 на овој закон што во врска со вршењето на својата служба ќе му сторат штета на заводот, одговараат според одредбите од Законот за јавните службеници.

Член 226

(1) Инвалид на трудот е должен на заводот за социјално осигурување да му ја надомести штетата сторена со користење на правото што не му припаѓа според законот, и тоа:

1) ако штетата настанала поради давање неточни податоци или поради неподнесување на пропишаните пријави во законскиот срок во врска со остварувањето или користењето на правата од инвалидското осигурување;

2) ако штетата настанала поради исплатувањето на примања што според решението за определување на правата не му припаѓаат, или поради исплатување на примања во износ поголем од оној што е утврден во решението.

(2) Големината на надоместокот на штетата од претходниот став се утврдува според фактично предизвиканата штета.

(3) Барањето за надоместок на штетата од ставот 1 на овој член го остварува заводот за социјално осигурување кај редовен суд.

Член 227

(1) Ако инвалидност или телесното оштетување на осигуреникот е предизвикано со кривично дело, заводот за социјално осигурување што му го признал на осигуреникот правото според овој закон во врска со таа инвалидност односно телесно оштетување, има право на надоместок на штетата од лицето што со правосилна судска пресуда е прогласено за виновно за односното кривично дело.

(2) Ако инвалидност или телесното оштетување на осигуреникот го предизвикало некое друго лице, а не е поведена кривична постапка или е поведена но не е завршена со пресуда, заводот за социјално осигурување што му ги признал на осигуреникот правата според овој закон во врска со таа инвалидност односно телесно оштетување, има право на надоместок на штетата од лицето што ја предизвикало инвалидност односно телесното оштетување на осигуреникот.

(3) Ако во случаите од ставот 1 на овој член кривичното дело е сторено од страна на работник или службеник во врска со вршењето на должноста во стопанска или друга организација или установа со својство на правно лице, за надоместокот на штетата на заводот за социјално осигурување одговара организацијата односно установата.

(4) Големината на надоместокот на штетата од ст. 1 до 3 на овој член се утврдува според фактично предизвиканата штета. Кога се во прашање трајни давања, фактично предизвиканата штета ја опфаќа вкупната вредност на давањата на кои е обврзан заводот за социјално осигурување. Височината на овој надоместок се утврдува со посебни прописи.

(5) Барањето за надоместок на штетата во случаите од ст. 1 до 3 на овој член го остварува заводот за социјално осигурување во постапката кај редовен суд.

Член 228

Со парична казна до 50.000 динари ќе се казни за прекршок одговорното лице во стопанска или во друга организација, државен орган или установа:

1) ако премести инвалид на трудот на друга работа или му определи друго работно време, противно на одредбите од овој закон и на Законот за работните односи;

2) ако не ги води или неуредно ги води пропишаните евиденции за инвалидите на трудот;

3) ако не ги поднесе или ги поднесе по истекот на пропишаниот срок пријавите од членот 221 ст. 1 и 3 и членот 22 на овој закон;

4) ако на органите на службата на социјалното осигурување им го ускрати давањето на податоците потребни за спроведување на инвалидското осигурување или за утврдување на правата од инвалидското осигурување, или ако спречува увид на самото место или преглед на деловните книги и на евиденциите што се однесуваат на податоците во врска со инвалидското осигурување.

Член 229

Со парична казна до 100.000 динари ќе се казни за прекршок приватен работодавец што ќе стори некое од дејствијата од членот 228 на овој закон.

Член 230

По прекршоците од чл. 228 и 229 на овој закон административно-казнената постапка ја води надлежниот судија за прекршоци според одредбите од Основниот закон за прекршоците.

ДЕЛ ПЕТИ

ПРЕВКУДУВАНЕ НА ИНВАЛИДСКИТЕ ПЕНЗИИ И НА ИНВАЛИДНИНТЕ

Глава X

1. Општи одредби за преведување на пензиите и на инвалидните

Член 231

(1) Инвалидските пензии и инвалидните, определени или преведени според Уредбата за опреде-

лувањето и за преведувањето на пензиите и инвалидните („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 39/52, 2/53 и 1/56) се преведуваат по службена должност.

(2) За исплатата на заштитниот додатак според овој закон на уживателите на инвалидските пензии на кои им е исплатуван заштитен односно привремен додаток според прописите што биле во сила до 31 декември 1958 година, се решава по службена должност при преведувањето на пензиите.

Член 232

(1) Преведувањето по службена должност се врши, ако со овој закон не е определено поинаку, врз основа на инвалидноста, стажот и другите факти утврдени во решението за определување односно преведување на инвалидската пензија или инвалиднината според Уредбата за определувањето и за преведувањето на пензиите и инвалидните (во натамошниот текст: Уредбата од 1952 година).

(2) Преведувањето се врши без оглед дали правото на инвалидска пензија односно на инвалиднина е признаено врз основа на трајна инвалидност или врз основа на инвалидност за која се предвидува дека ќе постои подолго од една година.

Член 233

(1) При преведувањето по службена должност на инвалидска пензија или на инвалиднина определена или преведена според Уредбата од 1952 година, како нов пензиски основ се зема просечниот пензиски основ на оној осигуренички разред од членот 63 на Законот за пензиското осигурување кој според бројната ознака (римски број) му одговара на пензискиот разред во кој бил осигуреничкиот разред според Уредбата од 1952 година.

(2) Кога инвалидноста е предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест, при преведувањето по службена должност на инвалидска пензија или на инвалиднина определена или преведена според чл. 9 и 10 на Уредбата од 1952 година, ако е тоа за уживателот поповолно, место основот од претходниот став како нов пензиски основ ќе се земе просечниот пензиски основ од членот 63 на Законот за пензиското осигурување кој според бројната ознака (римски број) му одговара на највисокиот пензиски разред предвиден според чл. 9 односно 10 на Уредбата од 1952 година за онаа стручна спрема според која уживателот бил распореден во пензискиот разред при определувањето или преведувањето на инвалидската пензија односно на инвалиднината според таа уредба.

(3) Уживателите на инвалидска пензија или на инвалиднина здобиена по основот на несреќа при работа или професионална болест што не биле распоредени во пензиски разред според стручната спрема по чл. 9 или 10 на Уредбата од 1952 година, при преведувањето на инвалидска пензија според овој закон, на нивно барање, претходно ќе се распоредат во пензиски разред по чл. 9 или 10 на Уредбата од 1952 година според стручната спрема, и тоа во највисокиот пензиски разред предвиден за стручната спрема што му се признава на уживателот. Според така утврдениот пензиски разред ќе се определи просечниот пензиски основ во смисла на ставот 1 од овој член. Стручната спрема во овие случаи се утврдува според стручната спрема што се бара за работите односно за работните места на кои уживателите работеле непосредно пред настапувањето на инвалидноста — со примена на соодветните одредби од чл. 203 до 207 на Законот за пензиското осигурување и од прописите за категоризирањето на работните места донесени врз основа на членот 64 од тој закон.

(4) Одредбите од ст. 2 и 3 на овој член ќе се применат и при преведувањето на инвалидските пензии определени во височина од 100% од пензискиот основ со примена на Уредбата за определување на правото на пензија на осигурениците — воени инвалиди од војните („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 26/53) или Уредбата за определување на инвалидските принадлежности на мирновремените воени инвалиди („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 29/53).

Член 234

(1) Ако инвалидноста е предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест, новиот износ на инвалидската пензија се определува во височина на 100% од износот на просечниот пензиски основ утврден според членот 233 на овој закон.

(2) Ако инвалидноста е предизвикана со болест или со повреда надвор од работата, новиот износ на преведената инвалидска пензија се определува од просечниот пензиски основ утврден според членот 233 на овој закон во процентот што се определува според чл. 71 до 75 на овој закон, а според порано признаениот стаж.

(3) Ако инвалидската пензија била определена во височина на 100% од пензискиот основ со примена на уредбите наведени во членот 233 став 4 на овој закон, новиот износ на преведената инвалидска пензија се определува во височина на 100% од износот на просечниот пензиски основ утврден според членот 233 од овој закон.

(4) Пресметковниот работен век во случаите од членот 75 на овој закон се утврдува, заради примена на ставот 2 од овој член при преведувањето по службена должност, според податоците содржани во списокот на инвалидскиот предмет.

Член 235

(1) Уживателот на инвалидска пензија или на инвалиднина — учесник на Народноослободителната војна што стапил во Народноослободителната борба пред 9 септември 1943 година, на кој сето време од денот на стапувањето во Народноослободителната борба до 15 мај 1945 година му се смета за пензиски стаж во двојно траење, како и уживателот на инвалидска пензија или инвалиднина — учесник на Шпанската граѓанска војна, ако според Уредбата од 1952 година е распореден во пензиски разред понизок од X, се распоредува, по службена должност, при преведувањето на инвалидската пензија или на инвалиднината во X осигуренички разред од членот 63 на Законот за пензиското осигурување, па како нов пензиски основ на преведената инвалидска пензија се зема просечниот пензиски основ на тој осигуренички разред.

(2) На уживател на инвалидска пензија — учесник на Народноослободителната војна од 1941 година, како и на учесник на Шпанската граѓанска војна, на кој инвалидската пензија преведена според одредбите од оваа глава според признаениот стаж изнесува помалку од 100% од пензискиот основ, му припаѓа преведена инвалидска пензија во височина на 100% од пензискиот основ. На другите учесници на Народноослободителната војна им се зголемува преведената инвалидска пензија според членот 76 ст. 2 и 5 на овој закон. Ваквото определување на височината на преведената инвалидска пензија се врши по службена должност.

(3) Одредбата од ставот 2 на овој член важи и за уживателите на инвалиднината, која според одредбите од овој закон се преведува на инвалидска пензија.

Член 236

(1) При преведувањето на инвалидската пензија или на инвалиднината на уметниците што според членот 12 став 2 на Уредбата за социјално осигурување на уметниците („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 32/55) се распоредени во I пензиски разред, новиот пензиски основ ќе се определи со примена на одредбата од членот 193 став 3 на Законот за пензиското осигурување.

(2) При преведувањето на инвалидската пензија или на инвалиднината на уживателот на кој според чл. 29, 30 и 31 од Уредбата од 1952 година му била определена додвна пензија односно додвна инвалиднина, новиот пензиски основ ќе се определи со примена на одредбата од членот 193 став 2 на Законот за пензиското осигурување ако инвалидската пензија заедно со додвната пензија што уживателот ја примал односно од која е определена инвалиднината изнесува 25.000 динари или повеќе,

а со примена на одредбата од членот 195 став 1 на тој закон — ако инвалидската пензија заедно со додавната пензија е помала од тој износ.

(3) При преведувањето на инвалидска пензија или инвалиднина на службеници на органите на внатрешните работи на кои при определувањето односно преведувањето на инвалидската пензија или на инвалиднината пензискиот основ им бил наголемен со додавање на определен додаток според членот 9 од Уредбата за социјално осигурување на службениците во ресорот на внатрешните работи („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 15/53), новиот пензиски основ ќе се определи со примената на одредбата од членот 195 став 3 на Законот за пензиското осигурување.

(4) При преведувањето на инвалидската пензија или на инвалиднината на уживателите на кои по исклучок им е признаено правото на пензија односно на инвалиднина според членот 45 став 8 на Уредбата од 1952 година, согласно ќе се примени одредбата од членот 198 на Законот за пензиското осигурување.

Член 237

(1) По извршеното преведување по службена должност на инвалидската пензија и на инвалиднината определена или преведена според Уредбата од 1952 година, ако го бара тоа уживателот на преведената инвалидска пензија и ако е тоа за него поповолно, ќе се применат согласно одредбите од чл. 203 до 213 и членот 215 на Законот за пензиското осигурување. Заради примена на овие одредби се зема стручната спрема што се бара за работите односно за работните места на кои уживателот работел непосредно пред настапувањето на инвалидност.

(2) Уживателите што со правото на инвалидска пензија или инвалиднина поради несреќа надвор од работата се здобиле како ученици во стопанството односно ученици на стручни училишта со практична обука, или како ученици на nižи или средни стручни училишта, или студенти на виши школи, факултети или со нив изедначени школи, или како младинци-учесници на определени младински работни акции, ќе се распоредат, на нивно барање, по извршеното преведување по службена должност, во соодветниот осигуренички разред според чл. 63 и 66 на овој закон, на преведената инвалидска пензија ќе се определи од просечниот пензиски основ на така утврдениот осигуренички разред.

Член 238

(1) Временските периоди кои според одредбите од овој закон односно според одредбите од Законот за пензиското осигурување се сметаат во пензиски стаж, а кои според поранешните прописи не се сметале, ќе се засметаат во пензискиот стаж, по барање од уживателот чија пензија односно инвалиднина е преведена на инвалидска пензија според одредбите од оваа глава, ако тој, според вкупниот пензиски стаж што му се признава според одредбите од овој закон, во моментот на настапувањето на инвалидност ги исполнува условите за здобирањето со правото на инвалидска пензија според членот 34, земајќи ги предвид и одредбите од членот 35 на овој закон.

(2) При утврдувањето на вкупниот пензиски стаж во смисла на претходниот став, од вкупниот пензиски стаж признаен според поранешните прописи ќе се одбијат периодите што според одредбите на овој закон и на Законот за пензиското осигурување не се признаваат во пензиски стаж а ќе се додадат оние периоди што според овој закон и според Законот за пензиското осигурување се признаваат а според поранешните прописи не се признавале, или биле одземени од фактично наполнетиот пензиски стаж, или биле признавани само во ефективно траење а не со наголемено траење.

(3) Според вкупниот пензиски стаж утврден според ст. 1 и 2 на овој член, земајќи ги при тоа периодите на пензискиот стаж наполнети до настапувањето на инвалидност, ќе се определи нов процент на преведената инвалидска пензија според

чл. 71 до 75 на овој закон, ако е тоа поповолно за уживателот.

(4) На уживателот на преведената инвалидска пензија на кој поранешната инвалидска пензија односно инвалиднина му била определена според чл. 9 или 10 на Уредбата од 1952 година, или со примена на тие членови преведена според одредбите од оваа глава, ќе му се определи нов пензиски основ спрема вкупниот пензиски стаж утврден според претходните ставови од овој член, на начинот определен во членот 216 став 6 од Законот за пензиското осигурување.

Член 239

(1) На уживателот на инвалидска пензија или на инвалиднина што по остварувањето на тоа право бил во работен однос и работел со полно редовно работно време ќе му се засмета, на негово барање, времето на таквото запослување до 31 декември 1958 година во работниот стаж за определување на новиот процент на преведената инвалидска пензија, ако е тоа за него поповолно. Новиот процент се определува според чл. 71 до 75 на овој закон, со тоа што за определување на соодветниот процент според годините на животот место годините на животот во моментот на настапувањето на инвалидност се земаат — годините на животот во моментот на престанокот на последното запослување што според овој став се смета во работниот стаж.

(2) На уживателот на инвалидска пензија или на инвалиднина што по 1 април 1952 година а најдоцна до 31 декември 1958 година бил во работен однос и работел со полно редовно работно време најмалку три години, ќе му се определи на негово барање, ако е тоа за него поповолно, место преведената инвалидска пензија нова инвалидска пензија според одредбите од овој закон со примена на претходниот став, а согласно со членот 213 од Законот за пензиското осигурување.

Член 240

(1) На уживателите на инвалидските пензии и на инвалиднините определени односно преведени според Уредбата од 1952 година, чија пензија односно инвалиднина се преведува според одредбите од оваа глава, ќе се преведе пензијата односно инвалиднината, по барање од уживателот, како лична пензија според одредбите од главата XI на Законот за пензиското осигурување, ако на 31 декември 1958 година ги исполнуваат условите за здобирање со лична пензија според чл. 19, 20 став 1 или 73 став 1 на тој закон.

(2) Во случаите од претходниот став уживателите на преведената лична пензија имаат право и на додаток за помош и нега во врска со порано утврдената инвалидност, како и право на инвалиднина поради телесно оштетување што припаѓа според одредбите од главата XI на овој закон, ако според состојбата на инвалидност или на телесното оштетување ги исполнуваат условите за здобирање со тие права според овој закон.

(3) Уживателите на лична пензија остварена според ставот 1 на овој член можат повторно да се здобијат со правото на инвалидска пензија само во случај на несреќа при работата претрпена во работен однос по остварувањето на таа лична пензија.

Член 241

(1) Ако преведената инвалидска пензија што припаѓа во полн износ би била помала од износот на законската инвалидска пензија односно на инвалиднината определена или преведена според Уредбата од 1952 година, со зголемувањето според Уредбата за зголемување на платите, на наградите на учениците во стопанството, на инвалидските принадлежности, на пензиите, на инвалиднините и на додатокот на деца („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 31/55) односно кај уживателите на пензија — воени осигуреници — и со посебниот додаток од членот 11-б од Уредбата за социјално осигурување на воените лица („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 30/55), како и со зголемувањето според Уредбата за исплатување на вториот привремен додаток на уживателите на инвалидски пензии и инвалиднини

(„Службен лист на ФНРЈ”, бр. 39/58), ќе се исплатува и натаму износот на поранешната законска инвалидска пензија односно инвалиднина со тие зголемувања, односно со тие зголемувања и со посебниот додаток.

(2) Ако преведената инвалидска пензија припаѓа во намален износ во случаите од претходниот став, оваа пензија се определува во височина од 75% од износот на пензијата заштитен според ставот 1 на овој член.

(3) На уживателите на инвалидска пензија и на инвалиднина што покрај пензијата односно инвалиднината примале додавна инвалидска пензија односно додавна инвалиднина според чл. 29 до 32 од Уредбата од 1952 година односно додавна инвалидска пензија и дополнителна инвалидска пензија според Уредбата за измени и дополнења на Уредбата за социјално осигурување на воените лица („Службен лист на ФНРЈ”, бр. 57/54), заради примена на ставот 1 од овој член, се засметува во износот на законската инвалидска пензија односно инвалиднина и износот на додавната инвалидска пензија односно на додавната инвалиднина и на дополнителната инвалидска пензија.

Член 242

Кога преведувањето на инвалидската пензија или на инвалиднината определена или преведена според Уредбата од 1952 година се врши според одредбите од овој закон без повторно утврдување на инвалидността на уживателот, заводот за социјално осигурување, по барање од уживателот, ќе определи, по извршеното преведување по службена должност, со преглед на уживателот дополнително да се утврди категоријата на инвалидността во смисла на членот 26 од овој закон. Врз основа на така утврдената инвалидност и преостанатата работна способност се врши повторно преведување на соодветната инвалидска пензија односно се определуваат други права во смисла на одредбите од оваа глава.

Член 243

(1) Извршниот одбор на собранието на републичкиот завод за социјално осигурување може да одлучи околните заводи за социјално осигурување по извршеното преведување на инвалидските пензии и на инвалиднините да определат по службена должност комисиски преглед за уживателите-мажи помлади од 55 години и жени помлади од 50 години чија инвалидска пензија односно инвалиднина е преведена без повторно утврдување на инвалидността, и врз основа на така утврдената инвалидност да ги распоредат уживателите во соодветната категорија на инвалидност (член 26) и да извршат повторно преведување на соодветна инвалидска пензија односно да ги определат другите права во смисла на одредбите од оваа глава. Од ова се исклучуваат уживателите-воени инвалиди од војните, уживателите-учесници во Народноослободителната војна и учесниците на Шпанската граѓанска војна од членот 248 став 1 точка 1 под в) и г) на овој закон како и уживателите што правото на инвалидска пензија го оствариле како воени осигуреници.

(2) Преведената инвалидска пензија, како и другите права определени во случаите од претходниот став, припаѓаат од првиот ден на наредниот месец по извршениот преглед.

Член 244

(1) Кога со одредбите од оваа глава е предвидено, заради преведување на инвалидската пензија или на инвалиднината определена или преведена според Уредбата од 1952 година на инвалидска пензија според овој закон, односно заради определување на другите права според овој закон, уживателите да се распоредуваат во соодветни категории на инвалидност (член 26) врз основа на непосреден преглед определен по службена должност, а уживателот не се одзове на поканата за преглед, се применуваат одредбите од членот 176 на овој закон.

(2) Одредбите од членот 176 на овој закон важат и за случаите од членот 243 став 1 на овој закон.

Член 245

(1) Инвалидската пензија и инвалиднината преведена по службена должност како инвалидска пензија според овој закон, припаѓа од 1 јануари 1959 година.

(2) На уживателите на инвалидска пензија на кои до 31 декември 1958 година покрај законската пензија им е исплатуван и заштитен односно привремен додаток според поранешните прописи, им се исплатува од тој ден покрај пензијата од претходниот став и заштитен додаток според овој закон ако ги исполнуваат условите од чл. 84 до 86 на овој закон.

(3) Инвалидската пензија преведена по барање од уживателот, припаѓа од 1 јануари 1959 година ако барањето е поднесено во срок од 6 месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон, а ако барањето е поднесено по истекот на тој срок — од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето.

Член 246

(1) Преведувањето на инвалидските пензии и на инвалиднините по службена должност ќе го извршат заводите за социјално осигурување најдоцна во срок од една година по влегувањето во сила на овој закон.

(2) До донесувањето на решението за преведување на инвалидската пензија или на инвалиднината на уживателите ќе им се исплатува, како аконтација, износот на примањата што им припаѓаат на 31 декември 1958 година, со тоа што заштитниот односно привремениот додаток определен според поранешните прописи ќе се исплатува најдоцна до 30 јуни 1959 година со согласна примена на одредбите од точката 9 на Одлуката за определување и за исплатување на заштитниот додаток на пензијата („Службен лист на ФНРЈ”, бр. 55/57).

(3) Решенијата за преведување на инвалидските пензии и на инвалиднините по барањата поднесени до 30 јуни 1959 година надлежните заводи за социјално осигурување се должни да ги донесат во срокот пропишан за донесување на решенијата, сметајќи го почетокот на тој срок од 1 јули 1959 година.

2. Распоредување на уживателите на инвалидските пензии и преведување на пензиите

Член 247

Заради преведување по службена должност на инвалидските пензии на инвалидски пензии според овој закон, односно заради определување на соодветните други права според овој закон, уживателите на инвалидските пензии определени или преведени според Уредбата од 1952 година се распоредуваат според годините на животот односно според состојбата на инвалидността и преостанатата работна способност во соодветни категории на инвалидност во смисла на членот 26 од овој закон.

Член 248

(1) Како инвалиди на трудот од I категорија на инвалидност се распоредуваат:

1) без потвorno утврдување на инвалидността при преведувањето по службена должност:

а) уживателите на инвалидска пензија — мажи што наполниле 55 години и жени што наполниле 50 години живот;

б) уживателите на инвалидска пензија помлади од 55 односно 50 години чија инвалидност е утврдена со преглед извршен по 1 јануари 1957 година;

в) уживателите на инвалидска пензија што се воени инвалиди од војните од I до VI група;

г) уживателите на инвалидска пензија — учесници на Народноослободителната војна што стапиле во Народноослободителната борба пред 9 септември 1943 година и учесниците на Шпанската граѓанска војна;

2) врз основа на проверување на постојната медицинска документација, а по потреба и врз основа на непосреден преглед на уживателот на инвалидска пензија — уживателите-мажи постари од 45 а помлади од 55 години и уживателите-жени постари од 40 а помлади од 50 години, чија инва-

лидност е утврдена последен пат пред 1 јануари 1957 година;

3) врз основа на повторниот преглед на уживателите на инвалидска пензија — уживателите-мажи помлади од 45 години и уживателите-жени помлади од 40 години, чија инвалидност е утврдена последен пат пред 1 јануари 1957 година.

(2) Уживателите на инвалидска пензија определена или преведена според Уредбата од 1952 година, кај кои врз основа на проверување односно повторен преглед во смисла на ставот 1 точ. 2 и 3 на овој член се утврди дека не постои инвалидност од I категорија, се распоредуваат според состојбата на инвалидната и преостанатата работна способност како инвалиди од II или III категорија на инвалидност, со согласна примена на одредбите од членот 253 ст. 1 и 2 на овој закон.

(3) Одредбите од ст. 1 и 2 на овој член ќе се применат и на уживателите на инвалидска пензија што ќе ги наполнат годините на живот предвидени во ставот 1 од овој член до 31 декември 1959 година.

Член 249

(1) На уживателите на инвалидска пензија што според членот 248 став 1 на овој закон се распоредени во I категорија на инвалидност, инвалидската пензија определена односно преведена според Уредбата од 1952 година се преведува според одредбите од чл. 231 до 246 на овој закон.

(2) На уживателите на инвалидска пензија што според членот 248 став 2 на овој закон ќе бидат распоредени во II или III категорија на инвалидност, нивната пензија им се преведува на инвалидска пензија чија височина се определува со согласна примена на членот 253 став 1 на овој закон. Ако тие не ги исполнуваат со таа одредба предвидените услови за преведување на инвалидска пензија, место инвалидската пензија определена или преведена според Уредбата од 1952 година се определуваат соодветни други права кои според состојбата на инвалидната и преостанатата работна способност припаѓаат според одредбите од главата III и IV на овој закон, применувајќи ги согласна одредбите од членот 253 став 2 и членот 255 и 256 на овој закон.

Член 250

Посебниот додаток за туѓа помош и нега на кој уживателите на инвалидска пензија имале право според прописите што важеле до 31 декември 1958 година, се преведува на додаток за помош и нега од членот 83 став 1 на овој закон.

3. Распоредување на уживателите на инвалидност и преведување на инвалидностите

Член 251

Заради преведување по службена должност на инвалидностите на инвалидски пензии односно заради определување на соодветните други права според овој закон, уживателите на инвалидностите од II и III група определени или преведени според Уредбата од 1952 година се распоредуваат според годините на животот односно според состојбата на инвалидната и преостанатата работна способност во соодветните категории на инвалидност во смисла на членот 26 од овој закон.

Член 252

(1) Уживателите на инвалидност од II и III група — мажи што наполниле 55 години живот и жени што наполниле 50 години живот се распоредуваат без повторно утврдување на инвалидната како инвалиди од II категорија на инвалидност, па досегашната инвалидност им се преведува на инвалидска пензија во намален износ од 75% од инвалидската пензија пресметана во полн износ.

(2) Уживателите на инвалидност од II и III група — мажи помлади од 55 години и жени помлади од 50 години се распоредуваат во соодветната категорија на инвалидност според одредбите од овој закон, и тоа:

1) ако инвалидната е утврдена со преглед извршен по 1 јануари 1957 година — според оценката дадена врз основа на последниот преглед;

2) ако инвалидната е утврдена последен пат пред 1 јануари 1957 година — според оценката што ќе се даде врз основа на повторниот преглед на уживателот.

Член 253

(1) На уживателите на инвалидност од членот 252 став 2 на овој закон кај кои ќе се утврди дека постои инвалидност од II или III категорија, инвалидностите им се преведуваат на инвалидски пензии според овој закон, и тоа:

1) на инвалидска пензија во намален износ од 75% од инвалидската пензија пресметана во полн износ — на уживателите-мажи постари од 45 години и жени постари од 40 години, што не се способни за работење на својата работа, а без претходна професионална рехабилитација не се способни ниту за работење на друга соодветна работа;

2) на инвалидска пензија во полн износ — на уживателите постари од 40 години, односно на уживателите — слепи без оглед на годините на животот, што со професионална рехабилитација биле оспособени за работење на друга работа, па по тоа настанил нов случај на инвалидност поради кој станале неспособни за работење на работата за која биле рехабилитирани, а без повторна рехабилитација не се способни за работење на друга соодветна работа;

3) на инвалидска пензија во полн износ — на уживателите воени инвалиди од војните од I до VI група, што имаат работен стаж од најмалку 5 години по 15 мај 1945 година, ако не можат да работат на својата работа со повеќе од половината на редовното работно време, без оглед дали би можеле да работат на некоја друга работа;

4) на инвалидска пензија во полн износ — на уживателите-учесници на Народноослободителната војна што стапиле во Народноослободителната борба пред 9 септември 1943 година и на учесниците на Шпанската граѓанска војна, ако не можат да работат на својата работа со повеќе од половината на редовното работно време, без оглед дали би можеле да работат на некоја друга работа.

(2) На уживателите на инвалидност определена или преведена според Уредбата од 1952 година што не ги исполнуваат условите за преведување на инвалидната на инвалидска пензија во смисла на точ. 1 до 4 на претходниот став, кај кои според членот 252 став 2 на овој закон ќе се утврди дека постои инвалидност од II или III категорија, им се определуваат, место поранешната инвалидност, соодветни нови права што според одредбите од главите III и IV на овој закон им припаѓаат на инвалидите од II односно III категорија на инвалидност — според состојбата на инвалидната и преостанатата работна способност, без оглед на пензискиот стаж и работниот стаж што според овој закон се бара за здобивање со правата во случај на инвалидност поради болест и пореда надвор од работата.

Член 254

Одредбите од чл. 252 и 253 на овој закон ќе се применат согласно и на уживателите на инвалидност што годините на живот определени во тие членови ќе ги наполнат до 31 декември 1959 година.

Член 255

Материјалното обезбедување (член 108) и надоместот (член 123) на кои се здобиваат со право уживателите на поранешната инвалидност во случаите од членот 253 став 2 на овој закон се определуваат според платата со постојаните додатоци што со тарифниот правилник или со друг пропис односно со колективен договор е определена за работното место на кое уживателот работел непосредно пред настапувањето на инвалидната, а според тарифните правилници односно прописите или договорите што важеле на 1 јануари 1959 година.

Член 256

На уживателите на инвалиднина определена или преведена според Уредбата од 1952 година, чија инвалиднина не се преведува на инвалидска пензија, туку им се определуваат соодветни нови права според овој закон, им припааат тие права од 1 јануари 1959 година, со пресметување на износот исплатени на име примања според поранешните прописи до денот кога ќе им бидат определени новите права, ако износот на примањата по основот на новите права е поголем.

4. Посебни одредби за пречедување на инвалидските пензии на воените осигуреници

Член 257

(1) На уживателите на инвалидска пензија определена или преведена според Уредбата за социјалното осигурување на воените лица („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 12/53, 5/54 и 30/55), и тоа мажи постари од 45 години и жени постари од 40 години, им се преведува пензијата според одредбите од оваа глава на инвалидска пензија во полн износ без повторно утврдување на нивната инвалидност и преостанатата работна способност.

(2) Уживателите на инвалидска пензија од претходниот став — мажи што на 31 декември 1958 година немаат 55 години живот а жени 50 години, ќе се распоредат, на нивно барање, во соодветна категорија на инвалидност (член 26) врз основа на повторното утврдување на инвалидността и преостанатата работна способност.

(3) На уживателите на инвалидска пензија што врз основа на повторното утврдување на инвалидността и преостанатата работна способност според ставот 2 на овој член се распоредени во II или III категорија на инвалидност, им се определуваат соодветните нови права што според одредбите од главата III и IV на овој закон им припааат на инвалидите од II односно III категорија на инвалидност, без оглед на пензискиот стаж и работниот стаж што според овој закон се бара за здобивање со правата во случај на инвалидност поради болест или повреда настан од работата. Уживателите на кои тие права ќе им бидат определени, не можат дополнително да бараат место тие права повторно да им се воспостави преведената инвалидска пензија врз основа на распоредувањето според ставот 1 од овој член.

Член 258

(1) На уживателите на инвалидска пензија определена или преведена според Уредбата за социјалното осигурување на воените лица — мажи што не наполниле 45 години живот, а жени што не наполниле 40 години, им се преведува пензијата според одредбите од оваа глава на инвалидска пензија во намален износ од 75%, без повторно утврдување на инвалидността и преостанатата работна способност.

(2) Уживателите на инвалидска пензија од претходниот став ќе се распоредат, на нивно барање, во соодветна категорија на инвалидност (член 26) врз основа на повторното утврдување на инвалидността и преостанатата работна способност.

(3) На уживателите на инвалидска пензија што според ставот 2 на овој член ќе бидат распоредени во I категорија на инвалидност, пензијата им се преведува на нова инвалидска пензија во полн износ.

(4) На уживателите на инвалидска пензија што според ставот 2 на овој член ќе бидат распоредени во II и III категорија на инвалидност — пензијата им се преведува со примената на одредбите од членот 253 на овој закон ако ги исполнуваат условите од тој член, а ако тие услови не ги исполнуваат ќе им се определат соодветни нови права според состојбата на инвалидността и преостанатата работна способност по одредбите од главата III и IV на овој закон, применувајќи го и членот 255 на овој закон.

Член 259

При преведувањето на инвалидската пензија или инвалиднината на воените осигуреници, основот за определување на новата инвалидска пензија

се утврдува според одредбите од членот 196 на Законот за пензиското осигурување. Како основна и полагајќа плата во смисла на тој член се зема основната и полагајќата плата што на 1 јануари 1959 година му припаѓала на активно воено лице од оној чин односно класа што уживателот ја имал во моментот на пензионирањето.

Член 260

(1) На уживателите на инвалидска пензија определена или преведена според Уредбата за социјално осигурување на воените лица ќе им се преведе, на нивно барање поднесено во текот на постапката за преведување по службена должност или по извршеното преведување но најдоцна до 31 декември 1959 година, поранешната инвалидска пензија на лична пензија според Законот за пензиското осигурување ако на денот на престанокот на службата во постојан состав на Југословенската народна армија имале најмалку 10 години служба што во смисла на членот 82 став 2 на Законот за пензиското осигурување се смета како служба во Југословенската народна армија. Во овие случаи, ако пензискиот стаж е помал од 15 години, личната пензија се определува во височина на 40% од пензискиот основ.

(2) Уживателите на кои пензијата им е преведена според претходниот став не можат дополнително да бараат да им се воспостави инвалидска пензија ниту за ист случај на инвалидност да им се определат права како на инвалидите од II или III категорија на инвалидност во смисла на членот 257 ст. 2 и 3 и членот 258 ст. 2 до 4 на овој закон.

Член 261

(1) На лице што е неспособно за работа и за стопанисување а службата му престанала како на подофицер, офицер или воен службеник на Југословенската народна армија во раздобјето од 15 мај 1945 година до 16 февруари 1950 година — без право на инвалидска пензија, ќе му се признае во смисла на членот 43 став 1 под а) од Уредбата од 1952 година правото на инвалидска пензија според одредбите од Уредбата за социјалното осигурување на воените лица од 18 март 1953 година („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 12/53), ако поднесе барање за инвалидска пензија до 30 јуни 1959 година. Ова право ќе се признае ако Вишата воено-лекарска комисија на Воено-медицинската академија во Белград врз основа на поднесените медицински докази, а по потреба и врз основа на преглед, утврди дека тоа лице во моментот на престанокот на службата во Југословенската народна армија било напълно неспособно за работа и за стопанисување и дека таквата неспособност постои и на денот на нејзиното утврдување.

(2) Лицето што е напълно неспособно за служба во Југословенската народна армија а службата му престанала како на подофицер, офицер или воен службеник на Југословенската народна армија по 16 февруари 1950 година а пред 1 јануари 1955 година — без право на инвалидска пензија односно на инвалиднина, ќе му се признае правото на инвалиднина односно на инвалидска пензија според одредбите од Уредбата за социјалното осигурување на воените лица ако поднесе барање за инвалидска пензија односно инвалиднина до 30 јуни 1959 година. Ова право ќе се признае ако Вишата воено-лекарска комисија на Воено-медицинската академија во Белград, врз основа на поднесените медицински докази, а по потреба и врз основа на преглед, утврди дека тоа лице во моментот на престанокот на службата во Југословенската народна армија било напълно неспособно за служба во Југословенската народна армија а дека таквата неспособност постои и на денот на нејзиното утврдување. Ако такво лице не е напълно неспособно за служба во Југословенската народна армија, туку делумно — но повеќе од 33⅓%, а таквата неспособност постоела и на денот на претходувањето во резерва, ќе му се признае според ставот на намалувањето на општата работна способност на денот на

нејзиното утврдување правото на инвалиднина од II или III група според прописите што важеле до 31 декември 1958 година.

(3) Пензијата односно инвалиднината според претходните ставови се определува по барање и се преведува на инвалидска пензија според чл. 257 до 260 на овој закон. Вака определената пензија припаѓа од првиот ден на оној месец што следува по месецот во кој е поднесено барањето.

Член 262

Одредбите од чл. 257 до 261 на овој закон ќе се применат и на уживателите на инвалидски пензии — воени осигуреници што годините на животот определени во тие членови ќе ги наполнат до 31 декември 1959 година.

ДЕЛ ШЕСТИ ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Глава XI

Член 263

(1) Лицата кај кои инвалидността настапила пред 1 јануари 1959 година се здобиваат со правата според овој закон, ако со овој закон за одделни случаи не е изречно определено поинаку, само ако до настапувањето на инвалидността ги исполниле условите за здобивање со правата од инвалидското осигурување според прописите што важеле до 31 декември 1958 година и ако поднесат барање за остварување на тие права до 31 декември 1959 година.

(2) На лицата од претходниот став што ги исполниле условите за здобивање со правата според поранешните прописи ќе им се определат правата според тие прописи, па така определените права ќе се преведат на соодветните права според одредбите од главата X на овој закон.

(3) Во случаите од ставот 1 на овој член инвалидността која не била утврдена според прописите што важеле до 31 декември 1958 година може подоцна да се утврдува само врз основа на медицинската документација што потекнува од периодот кога настапила инвалидността.

Член 264

При решавањето по жалбите изјавени против решенијата за правото на инвалидска пензија или инвалиднина донесени според прописите што важеле до 31 декември 1958 година се применуваат материјалноправните одредби од тие прописи. Исто така, ќе се решава и по жалбите против решенијата донесени во смисла на членот 263 од овој закон.

Член 265

(1) На лицата на кои според поранешните прописи им е признаено правото на отпремнина место инвалидска пензија или инвалиднина, а исплатата не е во потполно извршена до 31 декември 1958 година, ќе им се продолжи исплатата на месечните рати на отпремнината определена според поранешните прописи — до потполната исплата.

(2) На лицата од претходниот став што ќе се здобијат со право според овој закон, им се запира исплатата на отпремнината од првиот ден на оној месец што следува по месецот во кој им е признаено правото според овој закон.

(3) Правото признаено според овој закон не припаѓа за времето за кое веќе се исплатени месечните рати на отпремнината ако тие рати се поголеми од месечниот износ што припаѓа врз основа на правото признаено според овој закон, а ако се помали — исплатените износи на отпремнината се пресметуваат при исплатата на правото признаено според овој закон.

Член 266

(1) Во поглед на користењето на инвалидската пензија определена или преведена според Уредбата од 1952 година на уживателите што се во работен однос и работат било со полно било со скратено работно време, до донесувањето на решенијата за преведување на нивната пензија по службена должност во смисла на одредбите од главата X на овој закон, ќе се применуваат соодветните одредби од

Уредбата од 1952 година. На уживателите на инвалидска пензија што вршат самостојна професионална дејност во поглед на користењето на пензијата, до донесувањето на решенијата за преведување на нивната пензија, ќе се применуваат одредбите од Уредбата од 1952 година што важат за уживателите на пензија што се наоѓаат во работен однос со полно редовно работно време.

(2) По извршеното преведување во поглед на користењето на преведената инвалидска пензија за запослените уживатели важат одредбите од главата VI на овој закон.

(3) На уживателите на инвалидска пензија од ставот 1 на овој член што при преведувањето по службена должност се распоредени во II или III категорија на инвалидност со право на инвалидска пензија, а исплатата на пензијата во раздобјето од 1 јануари 1959 година до донесувањето на решенијата за преведување им била запрена поради запослување односно вршење на самостојна професионална дејност, ќе им се исплати преведената пензија во височината што им припаѓа во смисла на членот 173 ст. 2 и 3 на овој закон, и за времето за кое во тоа раздобје исплатата на пензијата им била запрена.

(4) На уживателите на инвалидска пензија од ставот 1 на овој член што при преведувањето по службена должност се распоредени во I категорија на инвалидност, а на нивно барање по извршеното преведување ќе бидат распоредени во II или III категорија на инвалидност со право на инвалидска пензија, исплатата на пензијата за изминатото време од 1 јануари 1959 година ќе се изврши во смисла на претходниот став само ако барањето за определување на новата категорија на инвалидност е поднесено во срок од 6 месеци од денот на приемот на решението за преведување на пензијата по службена должност.

Член 267

На уживателите на инвалиднина определена или преведена според Уредбата од 1952 година на кои исплатата на инвалиднината им е запрена поради запослување според членот 112 точка 2 на Законот за здравственото осигурување на работниците и службениците, не им се исплатува инвалиднината за време на запослувањето под условите од тој член до крајот на месецот во кој ќе биде донесено решението за преведување на инвалиднината според одредбите од главата X на овој закон, а правата според овој закон што се определуваат по службена должност им припаѓаат од првиот ден на наредниот месец по донесувањето на решението за преведување на инвалиднината.

Член 268

На уживателите на инвалидска пензија и инвалиднина определена или преведена според Уредбата од 1952 година кај кои со прегледот извршен при преведувањето според одредбите од главата X на овој закон се утврди дека не постои инвалидност врз основа на која припаѓаат права според овој закон, нема да им се бара враќање на износите на инвалидската пензија односно на инвалиднината определена според поранешните прописи што им се исплатени до крајот на месецот во кој врз основа на извршениот преглед е донесено решението за престанок на правата.

Член 269

(1) На уживателите на инвалидска пензија и инвалиднина определена или преведена според Уредбата од 1952 година, кај кои постои телесно оштетување од најмалку 30% во смисла на членот 27 од овој закон што настапило за времетраењето на работниот однос или друго својство што дава право на осигурување според овој закон, или подоцна, под околностите од членот 22 на овој закон, ќе им се определи, на нивно барање, инвалиднина според степенот на телесното оштетување, во височината предвидена во членот 89 од овој закон.

(2) Правото на инвалиднина во смисла на претходниот став се определува врз основа на степенот на телесното оштетување утврдено со непосреден

преглед на уживателот, без оглед на категоријата на инвалидност во која е распореден уживателот при преведувањето на инвалидската пензија или на инвалиднината, како и без оглед на тоа дали при преведувањето му е признаено правото на инвалидска пензија или некое друго право според овој закон.

(3) На уживателите на инвалидска пензија и инвалиднина определена или преведена според Уредбата од 1952 година што во работен однос стапила како слепи, ќе им се определи, на нивно барање, правото на додаток за помош и нега според чл. 82 и 83 на овој закон.

(4) Правата определени според претходните ставови припаѓаат од 1 јануари 1959 година, ако барањето за признавање на тие права е поднесено во срок од 6 месеци од денот на станувањето во сила на овој закон, а ако барањето е поднесено по истекот на тој срок — од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето.

Член 270

(1) На осигуреник кај кој за времетраењето на работниот однос или на друго својство што дава право на осигурување според овој закон настапило телесно оштетување за кое според поранешните прописи не припаѓало правото на инвалидска пензија или на инвалиднина, ќе му се определи на негово барање инвалиднина според чл. 88 и 89 на овој закон ако во времето на поднесувањето на барањето сеуште постои телесното оштетување врз основа на кое според одредбите од овој закон се здобива со правото на инвалиднина. Ова право припаѓа под услов во времето на поднесувањето на барањето осигуреникот да го има пензискиот и работниот стаж пропишан за здобивање со правата според членот 34 земајќи ги предвид и одредбите од членот 35 на овој закон, и во тоа време да е во работен однос или да е осигуреник во смисла на членот 22 на овој закон.

(2) На лице кај кое поради несреќа при работа настапила инвалидност од I група во смисла на членот 33 од Законот за социјалното осигурување на работниците и службениците и нивните фамилии, па му е исплатена еднократна инвалиднина односно отпремнина место рента според поранешните прописи, ќе му се определи, на негово барање, правото на инвалиднина според овој закон ако во времето на поднесувањето на барањето сеуште постои телесното оштетување врз основа на кое според овој закон се здобива со правото на инвалиднина.

(3) На уживател на лична пензија кај кој за времетраењето на работниот однос или на друго својство што дава право на осигурување според овој закон настапило телесно оштетување врз основа на кое според овој закон се здобива со правото на инвалиднина, ќе му се определи, на негово барање, тоа право ако во времето на поднесувањето на барањето сеуште постои такво телесно оштетување, под услов во моментот на здобивањето со правото на лична односно на поранешната старосна пензија да го имал работниот стаж од членот 34 став 1 на овој закон земајќи ги предвид и одредбите од членот 35 на овој закон или пензискиот стаж од ставот 2 на тој член што се бара за здобивање со правата од инвалидското осигурување.

(4) Инвалиднината определена според претходните ставови припаѓа од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето.

Член 271

На уживателите на лична пензија што правото на таа пензија го оствариле по 1 јануари 1958 година по свој избор место поранешната инвалидска пензија, ќе им се определи, на нивно барање:

1) инвалиднина за телесно оштетување — под условите и на начинот предвиден во членот 269 на овој закон;

2) додаток за помош и нега — ако правото на тој додаток го имале како уживатели на инвалидска пензија или со кое според одредбите од овој закон подоцна би се здобиле да останале ужива-

тели на инвалидска пензија. При определувањето на ова право се применува и членот 165 став 1 на овој закон.

Член 272

(1) На осигуреник на кој износот на инвалидската пензија определена во проценти според чл. 72 и 73 на овој закон е помал од износот на пензијата пресметана во проценти од ставот 2 на овој член му припаѓа додаток на инвалидската пензија.

(2) Добавокот на инвалидската пензија припаѓа ако процентот со кој е определена инвалидската пензија според годините на пензискиот стаж е помал од соодветниот пресметковен процент од следната табела:

Пресметковен процент	За пензискиот стаж од
41% за	6 години
42% за	7 "
43% за	8 "
44% за	9 "
45% за	10 "
46% за	11 "
47% за	12 "
48% за	13 "
49% за	14 "
50% за	15 "
52% за	16 "
54% за	17 "
56% за	18 "
58% за	19 "
60% за	20 "
62% за	21 "
64% за	22 "
66% за	23 "
68% за	24 "

(3) Добавокот на инвалидската пензија се определува од пензискиот основ во процент што ја сочинува разликата меѓу пресметковниот процент според табелата од претходниот став и процентот со кој е определена инвалидската пензија според чл. 72 или 73 на овој закон.

(4) За примена на одредбите од овој закон добавокот на инвалидската пензија определен според претходните ставови се смета како составен дел на инвалидската пензија.

(5) Одредбите од овој член ќе се применат при преведувањето на инвалидските пензии и инвалиднините определени според поранешните прописи на инвалидски пензии според главата X од овој закон.

(6) Се овластува Сојузниот извршен совет да може да определи од кој ден добавокот на инвалидската пензија ќе се определува во височината помала од онаа што е определена според ст. 2 и 3 на овој член, како и од кој ден натаму нема да се применуваат одредбите од овој член делумно или во целост.

Член 273

(1) На работниците за кои по подолго запослување на тешки и по здравјето штетни работи лекарската комисија ќе утврди дека поради ослабувањето на нивната работна способност им е потребно да бидат преместени на друга работа, стопанската организација е должна да им обезбеди запослување на друга работа и, на товар на средствата на својот чист приход, да им исплатува надоместок за намалување на личниот доход до височината на разликата меѓу тарифниот став определен за поранешната и тарифниот став определен за новата работа. Овој надоместок припаѓа за сето време на таквото запослување, а најдоцна до исполнувањето на условите за здобивање со правото на лична пензија.

(2) Работните места односно работите на кои се обезбедува надоместок, височината на надоместокот, како и поблиските услови за обезбедување на запослувањето на друга работа и за доделување на надоместок во смисла на претходниот став, ги утврдува стопанската организација со својот правилник.

(3) Заради примсна на одредбите од овој член, како тешки и по здравјето штетни работи се сметаат запослувањата определени во членот 53 став 1 на Законот за пензиското осигурување и во прописите донесени врз основа на ставот 2 од истиот член на тој закон.

(4) Надоместокот од ставот 1 на овој член се зема во просечниот месечен износ на платите врз основа на кој се врши распоредувањето во осигуренички разреди заради определување на пензискиот основ за лична односно инвалидска пензија според чл. 65 и 67 од Законот за пензиското осигурување.

(5) Ако кај работниците што примаат надоместок според ставот 1 од овој член настапи инвалидност, за примена на одредбите од овој закон што се однесуваат на професионалната рехабилитација и на запослувањето ќе се земе категоријата на работното место според работното место на кое работникот работел пред преместувањето на друга работа, ако е тоа за него поповолно. За определување на материјалното обезбедување и на надоместоците, во тој случај, во износот на платата се зема и надоместокот од ставот 1 на овој член.

Член 274

(1) На лицата кај кои инвалидност во смисла на овој закон настапила поради повреди задобиени пред 6 април 1941 година во борба со противнародните режими односно во судрување со нивните органи заради напредното држење ќе им се признаат, на нивно барање, правата предвидени со овој закон ако инвалидност се уште постои и ако тие во време на настапувањето на настаните што ја предизвикале инвалидност биле во работен однос и имале најмалку една година работен стаж, или ако пред настапувањето на инвалидност имале или по 15 мај 1945 година наполниле работен стаж од најмалку 3 години, или, ако им се признава револуционерната работа според членот 29 од Законот за пензиското осигурување — без оглед дали имаат или немаат работен стаж.

(2) На лицата кај кои инвалидност во смисла на овој закон настапила како последица од болести добиени поради лишението од слобода, мачењето и гонењето поради учеството во борбата со противнародните режими, а тоа време им е признаено како револуционерна работа во смисла на членот 29 од Законот за пензиското осигурување, ќе им се признаат, на нивно барање, правата предвидени со овој закон ако инвалидност се уште постои.

(3) На лицата кај кои под околностите од претходните ставови е предизвикано телесно оштетување што немало за последица губење или намалување на работната способност, ќе им се признае, на нивно барање, правото на инвалиднина според одредбите од овој закон ако се уште постои телесното оштетување што во смисла на овој закон дава право на инвалиднина, ако во време на поднесувањето на барањето го имаат својството на осигуреник.

(4) На лицата што според одредбите од ст. 1 и 2 на овој член ќе се здобијат со правото на инвалидска пензија, а што не биле во работен однос, како основ за определување на инвалидската пензија им се зема просечниот пензиски основ од членот 63 на Законот за пензиското осигурување, и тоа: на XVI осигуренички разред — ако ја имаат признаена стручната спрема што се бара за работните места на III или пониска категорија; на XIV осигуренички разред — ако ја имаат признаена стручната спрема што се бара за работните места од II категорија; на XII осигуренички разред — ако ја имаат признаена стручната спрема што се бара за работните места од I категорија. Ако биле ученици или студенти — основот за определување на инвалидската пензија се утврдува според членот 66 на овој закон. На лицата што биле во работен однос, основот за определување на инвалидската пензија се утврдува според категоријата на работното место на нивното последно запослување со примена на членот 237 став 2 од Законот за пензиското осигу-

рување, ако за нив не е поповолно основот да им се утврди како на лица што не биле во работен однос.

(5) Правата задобие според одредбите од овој член припаѓаат од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето.

(6) Решенијата во случаите од претходните ставови ги донесува околинскиот завод за социјално осигурување по прибавено мислење од посебната комисија од членот 172 на Законот за пензиското осигурување.

Член 275

(1) На лицата кај кои поради болест или повреда навлор од работата за време на престојот пред 1 јануари 1959 година на определени доброволни младински работни акции во смисла на членот 15 од овој закон настапила инвалидност или телесно оштетување, ќе им се определи на нивно барање соодветните права според овој закон, ако инвалидност односно телесното оштетување врз основа на кои се здобиваат правата постои на 1 јануари 1959 година, а барањето биде поднесено најдоцна до 31 декември 1959 година.

(2) Правата определени според претходниот став припаѓаат од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето.

Член 276

(1) На уживател чија инвалидска пензија или инвалиднина била определена со примена на членот 63 став 2 на Законот за социјалното осигурување на работниците и службениците и нивните фамилии — според намалениот стаж, ќе му се определи, на негово барање, соодветните права по овој закон според вкупниот пензиски стаж што се признава според Законот за пензиското осигурување и според овој закон (член 238), ако во моментот на настапувањето на инвалидност ги исполнувал условите на пензискиот и работниот стаж од членот 34 земајќи ги предвид и одредбите од членот 35 на овој закон.

(2) На лице чие барање за признавање на правото на инвалидска пензија или инвалиднина е одбиено поради намалувањето на пензискиот стаж според членот 63 став 2 на Законот за социјалното осигурување на работниците и службениците и нивните фамилии, ќе му се определи на негово барање, а според состојбата на инвалидност и преостанатата работна способност во времето на поднесувањето на барањето, соодветните права според овој закон врз основа на вкупниот пензиски стаж што се признава според Законот за пензиското осигурување и според овој закон (член 238), ако во моментот на настапувањето на инвалидност ги исполнувало условите на пензискиот и работниот стаж од членот 34 земајќи ги предвид и одредбите од членот 35 на овој закон.

(3) Времето што го поминало лицето од претходниот став во работен однос со полно редовно работно време по утврдената инвалидност а до 31 декември 1958 година се смета, ако е тоа за него поповолно, во работниот стаж за здобивање со правата според овој закон, како и за определување на инвалидската пензија.

(4) Правата определени според претходните ставови припаѓаат од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето.

Член 277

(1) На лицата што според поранешните прописи не можеле да се здобијат со правото на инвалидска пензија или на инвалиднина затоа што не го исполнувале пропишаниот пензиски стаж, за здобивање со правата според овој закон им се смета во пензискиот и работниот стаж и времето што по утврдената инвалидност па до 31 декември 1958 година го поминале во работен однос работейќи со полно редовно работно време, ако според вкупниот стаж наполнет до повторното утврдување на инвалидност по 1 јануари 1959 година ги исполнувал условите за здобивање со правата според овој закон.

(2) Правата определени според претходниот став припаѓаат од првиот дан на наредниот месец по поднесувањето на барањето.

Член 278

(1) На лице што го загубило правото на инвалидска пензија или на инвалиднина, или барањето за признавање на тоа право му е одбиено поради постоењето на фактите од членот 2 на Законот за установување правото на пензија и за пензионирањето на државните службеници или според членот 45 ст. 2 и 3 на Уредбата од 1952 година, без оглед дали поради тие факти е осудувано или не е, не му се воспоставуваат соодветните права според одредбите од овој закон. Вакво лице може да се здобие со соодветни права според овој закон само ако во раздобјето од 15 мај 1945 година до 31 декември 1958 година го наполнило пензискиот и работниот стаж пропишан во членот 34 став 1 земајќи ги предвид и одредбите од членот 35 на овој закон, што е потребен со оглед на годините на животот во моментот на настапувањето на инвалидноста. Ова право се здобива ако на 1 јануари 1959 година сè уште постои инвалидност што предизвикува губење или намалување на работната способност во смисла на овој закон.

(2) Времето што лицето од претходниот став го поминало во работен однос со полно редовно работно време по утврдената инвалидност а до 31 декември 1958 година се смета, ако е тоа за него поповолно, во работниот стаж за здобивање со правата според овој закон, како и за определување на инвалидската пензија.

(3) На уживател на инвалидска пензија или на инвалиднина на кој се примена на членот 45 став 2 од Уредбата од 1952 година пензијата односно инвалиднината му е определена според намалениот стаж, односно на кој според ставот 8 во врска со ст. 2 и 3 на истиот член исклучително му е признаена инвалидска пензија или инвалиднина, ќе му се определи, на негово барање, место пензијата преведена според одредбите од главата X на овој закон, нова пензија според вкупниот пензиски стаж кој се признава според Законот за пензиското осигурување и според овој закон, ако ги исполнува условите на пензискиот и работниот стаж определени во ставот 1 од овој член. Вкупниот пензиски стаж се утврдува со примена на чл. 50 и 51 од Законот за пензиското осигурување.

(4) Правата определени според претходните ставови припаѓаат од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето.

Член 279

(1) Лицето што го загубило правото на инвалидска пензија или на инвалиднина или барањето за признавање на тие права му е одбиено според членот 45 ст. 5 или 7 од Уредбата од 1952 година, без оглед дали по исклучок му е признаена инвалидска пензија или инвалиднина според ставот 8 на истиот член, може да се здобие со соодветните права по овој закон според вкупниот пензиски стаж што се признава по Законот за пензиското осигурување, а во случаите од членот 45 став 7 на Уредбата од 1952 година — по извршеното намалување на пензискиот стаж со примена на членот 51 од Законот за пензиското осигурување, ако по 15 мај 1945 година е наполнет пензискиот и работниот стаж пропишан во членот 34 став 1 земајќи ги предвид и одредбите од членот 35 на овој закон, што е потребен со оглед на годините на животот во моментот на настапувањето на инвалидноста, или ако го има пензискиот стаж од членот 34 став 2 на овој закон. Со ова право се здобива ако на 1 јануари 1959 година сè уште постои инвалидност што предизвикува загуба или намалување на работната способност.

(2) Времето што лицето од претходниот став го поминало во работен однос со полно работно време по утврдената инвалидност а до 31 декември 1958 година се смета, ако е тоа за него поповолно,

во работниот стаж за здобивање со правата според овој закон како и за определување на инвалидската пензија.

(3) Правата определени според претходните ставови припаѓаат од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето.

Член 280

По смртта на уживателот на инвалидска пензија здобиена по основот на инвалидност предизвикана со несреќа при работата или со професионална болест, како основ за определување на фамилијарната пензија ќе се земе, ако е тоа за членовите на фамилијата поповолно, место личната пензија пресметана според пензискиот стаж по Законот за пензиското осигурување полна лична пензија (член 125 став 3 од Законот за пензиското осигурување) без оглед дали смртта на уживателот на инвалидска пензија настапила како последица од несреќа на работа или од други причини.

Член 281

(1) До донесувањето на посебни прописи за обезбедување на лицата на издржување на казната затвор или строг затвор за случај на инвалидност што ќе настапи за време на издржувањето на казната, овие лица, без оглед на државјанството, се осигурени за случај на инвалидност предизвикана со несреќа или со професионална болест на редовната работа што ја вршат на определени работни места.

(2) Лицата од ставот 1 на овој член имаат, во случај на инвалидност и телесно оштетување што ќе настапат под околностите од претходниот став, по отпуштањето од издржувањето на казната, со одветни права според овој закон, со тоа што го немаат правото на надоместоци во врска со запослувањето на соодветна работа, освен привремениот надоместок кога со професионална рехабилитација се оспособени за работа.

(3) Основот за определување на инвалидската пензија и на другите парични примања им се утврдува:

1) на лицата што биле на издржување на казната затвор — според платата остварена за работата за време на издржувањето на казната и според категоријата на работното место на кое работеле за тоа време;

2) на лицата што биле на издржување на казната строг затвор — во височина на просечниот пензиски основ на XX осигуренички разред од членот 63 на Законот за пензиското осигурување.

(4) Сојузниот извршен совет со свои прописи ќе го определи начинот за спроведување на инвалидското осигурување на лицата од ставот 1 на овој член.

Член 282

До донесувањето на прописите со кои губењето односно намалувањето на правата од социјалното осигурување ќе се установи како казна за определени кривични дела, правата од инвалидското осигурување ги губи уживателот, и тоа:

1) сите права — ако со правосилна пресуда биде осуден на казната смрт;

2) правото на инвалидска пензија — ако поради намалувањето на пензискиот стаж според одредбите од членот 50 став 1 точка 2 и членот 51 на Законот за пензиското осигурување повеќе не ги исполнува со овој закон пропишаните услови за здобивање на тоа право за случај на инвалидност предизвикана со болест или со повреда надвор од работата. При утврдувањето дали настапила загуба на правото на инвалидска пензија, раздобјето во кое мора да биде исполнет определениот работен стаж од чл. 34 и 36 на овој закон се смета назазад од денот на здобивањето со правото.

Член 283

(1) До донесувањето на законските прописи за извршувањето и обезбедувањето, инвалидската пензија, привремениот надоместок и материјалното обезбедување до стапувањето на професионална рехабилитација можат да бидат предмет на извршу-

вање или обезбедување до една третина, а за побарувањата на издржување утврдено со судска одлука или со порамнување — до половината, со тоа што најмалку 6.000 динари месечно да мора да му остане на уживателот.

(2) Материјалното обезбедување што припаѓа за време на професионалната рехабилитација може да биде предмет на извршување или обезбедување само за побарувањето на издржување утврдено со судска одлука или со порамнување, и тоа до една третина, со тоа што најмалку 6.000 динари месечно да мора да му остане на уживателот.

(3) Инвалиднината и додатокот за помош и нега не можат да бидат предмет на извршување или обезбедување.

(4) Надоместокот поради запослување со скратено работно време и надоместокот поради помала плата на друга работа во поглед на извршувањето и обезбедувањето се сметаат како составен дел на платата.

Член 284

До донесувањето на законот со кој ќе се утврди обврската за плаќање придонес за фондот на инвалидското осигурување, во поглед на тие обврски ќе се применуваат прописите за финансирањето на социјалното осигурување.

Член 285

(1) До донесувањето на посебни прописи за спроведување на професионалната рехабилитација на воените инвалиди од војните, одредбите од овој закон што се однесуваат на утврдувањето на потребите и можностите на рехабилитацијата, определувањето на рехабилитацијата со оглед на годините на животот и другите лични својства, местото и начинот за спроведување на рехабилитацијата, како и на запослувањето на рехабилитираните инвалиди, ќе се применуваат согласно и на воените инвалиди од војните, на мирновремените воени и со нив изедначените инвалиди и за децата од загиналите, умрените и исчезнатите, што имаат право на рехабилитација според чл. 37 до 39 од Законот за воените инвалиди од војните.

(2) До донесувањето на прописите за заштита на дефектните лица, одредбите од овој закон ќе се применуваат во смисла на претходниот став и при спроведувањето на рехабилитацијата на дефектните лица што органите надлежни за работите на социјалната заштита ги упатуваат на рехабилитација.

(3) Организирањето на упатувањето на рехабилитација и запослување на лицата од претходните ставови го вршат и трошоците во врска со нивната рехабилитација и запослување ги поднесуваат органите што ги упатуваат тие лица.

(4) Како заштитни работилници во смисла на овој закон се сметаат и работилниците за оспособување и запослување на глуви и слепи лица основани од страна на Сојузот на глувите на Југославија и Сојузот на слепите на Југославија, ако ги исполнуваат условите од прописите донесени врз основа на овластувањата од членот 106 став 3 на овој закон.

(5) Заштитните работилници од претходниот став се ослободуваат на полно или делумно од плаќање на обврските наведени во членот 106 став 4 на овој закон на општествената заедница од 1 јануари 1958 година, ако ги исполнуваат условите од прописите донесени врз основа на овластувањата од членот 106 став 5 на овој закон.

Член 286

Сојузниот извршен совет ќе го определи со посебни прописи времето на почетокот и начинот на спроведувањето на инвалидското осигурување на членовите на рибарските задруги и на речното и езерското рибарство.

Член 287

Се овластува Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за трудот со свои прописи да ги определи сроковите и другите услови за добивање со стручна спрема по пат на професионална рехабилитација што се врши со практична работа во стопански и други организации и установи или со изу-

чување на занимања во посебни установи или организации за рехабилитација на инвалидите.

Член 288

(1) Договорите за социјално осигурување на лицата што вршат самостојни професионални дејности и на лицата од други занимања што не се во работен однос, склучени врз основа на Законот за социјалното осигурување на работниците и службениците и нивните фамилии, ќе се усогласат со одредбите од овој закон доколку се однесуваат на инвалидското осигурување. Усогласувањето на овие договори ќе се изврши најдоцна до 31 декември 1959 година, по кој ден престануваат да важат одредбите од тие договори што се во спротивност со одредбите од овој закон.

(2) Додека инвалидското осигурување на филмските работници што не се осигурени како филмски уметници според членот 157 на овој закон, не се регулира со договор (член 147), нивното инвалидско осигурување ќе се спроведува според одредбите од Одлуката за социјалното осигурување на филмските работници („Службен лист на ФНРЈ”, бр. 32/55) и со соодветните одредби од Уредбата за социјалното осигурување на уметниците („Службен лист на ФНРЈ”, бр. 32/55) по најдоцна до 31 декември 1959 година.

Член 289

(1) До донесувањето на нови прописи за здравственото осигурување, одредбите од Законот за здравственото осигурување на работниците и службениците што се однесуваат на уживателите на правата признаени според основот на инвалидност ќе се применуваат од 1 јануари 1959 година така што правото на здравствена заштита да го имаат инвалидите на трудот на кои им се признаени инвалидските права според овој закон, и тоа: уживателите на инвалидска пензија, уживателите на материјално обезбедување определено според основот на правото на професионална рехабилитација, уживателите на привремен надоместок определен според основот на правото на запослување, како и уживателите на инвалиднина — во поглед на лекувањето во врска со повредата или болеста што предизвикала телесно оштетување.

(2) До преведувањето според одредбите од главата X на овој закон, уживателите на правата признаени според поранешните прописи го задржуваат правото на здравствена заштита според важечките прописи.

Член 290

(1) До донесувањето на нови прописи за додатокот на деца, одредбите од Уредбата за додатокот на деца што се однесуваат на уживателите на правата признаени по основот на инвалидност според прописите за социјалното осигурување ќе се применуваат од 1 јануари 1959 година така што правото на додаток на деца да го имаат инвалидите на трудот на кои им се признаени определени права според овој закон, и тоа: уживателите на инвалидска пензија, уживателите на материјално обезбедување определено според основот на правото на професионална рехабилитација и уживателите на привремен надоместок определен по основот на правото на запослување што ги исполнуваат условите за примање на надоместок според прописите за материјалното обезбедување за време на привремена безработност.

(2) До преведувањето според одредбите од главата X на овој закон, уживателите на правата признаени според поранешните прописи го задржуваат правото на додаток на деца според важечките прописи.

Член 291

(1) Во одредбите од Законот за пензиското осигурување што се повикуваат на прописите за инвалидското осигурување, под изразите: „инвалиднина”, „материјално обезбедување” и „разред на инвалидност” од денот на почетокот на применувањето на овој закон се подразбираат: инвалидска пензија, материјално обезбедување односно привремен надоместок и степен на телесното оштетување во смисла на одредбите од овој закон.

(2) Кога според одредбите од Законот за пензиското осигурување здобивањето односно користењето на правата е условено со постоење на потполна и трајна неспособност за работа, ќе се смета дека таква неспособност постои ако постои инвалидност од I категорија или ако односното лице без професионална рехабилитација воопшто не е способно за каква и да е работа. Наодот, оценката и мислењето за таквата неспособност го даваат инвалидските комисији од членот 187 ст. 1 и 2 на овој закон.

Член 292

Како периоди од членот 35 став 1 точка 1 на овој закон се земат за времето до 31 декември 1958 година односно до преведувањето на инвалидната определена според поранешните прописи и периоди во кои осигуреникот примал инвалиднина од III група, или инвалиднина од II група кога според поранешните прописи како уживател на инвалиднина не бил обврзан на запослување.

Член 293

(1) Од 1 јануари 1959 година престануваат да важат:

1) одредбите од чл. 32 до 54 на Законот за социјалното осигурување на работниците и службениците и нивните фамилии и прописите донесени заради нивно применување;

2) Уредбата за определувањето и за преведувањето на пензиите и инвалиднините („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 39/52);

3) Уредбата за определување на правото на пензија на осигурениците — воени инвалиди од војните („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 26/53) и одредбата од членот 7 од Уредбата за определување на инвалидските принадлежности на мирновремените воени инвалиди („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 29/53);

4) Наредбата за социјално осигурување на лицата запослени на работи со селскостопански машини („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 53/47 и 48/52);

5) одредбите од прописите за социјално осигурување на лицата што вршат самостојни професионални дејности, доколку се однесуваат на инвалидското осигурување, освен прописите наведени во членот 288 став 2 на овој закон;

6) Наредбата за професионалните оболенија што според прописите за социјалното осигурување се сметаат како несреќа во работа („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 98/46);

7) одредбите од другите прописи наведени во членот 273 точка 2 на Законот за пензиското осигурување, доколку се однесуваат на инвалидското осигурување, како и одредбите од другите прописи што се во спротивност со одредбите од овој закон.

(2) До донесувањето на прописите предвидени во членот 138 став 2 и членот 146 став 2 на овој закон остануваат во сила Решението за определување на оболенијата што се сметаат како несреќа на работа („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 14/54) и Решението за тоа кои болести се сметаат како несреќа на работа на службениците во ресорот на внатрешните работи („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 13/54).

Член 294

Овој закон влегува во сила осмиот ден по објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“, а ќе се применува од 1 јануари 1959 година.

Прилог кон Законот за инвалидското осигурување —
кон членот 28

ЛИСТА НА ТЕЛЕСНИТЕ ОШТЕТУВАЊА ВО
СМИСЛА НА ЧЛ. 27 И 28 ОД ЗАКОНОТ
ЗА ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ

I. ГОРНИ ЕКСТРЕМИТЕТИ

а) Загуби

1) Загуба на двете раце или шаки	100%
2) Потполна загуба на една рака во рамото	80%

3) Загуба на рака на средината од подлактицата	60%
4) Загуба на цела шака	60%
5) Загуба на сите прсти на една рака	50%
6) Загуба на палец и на кои и да е два други прста	30%
7) Загуба на палец и на 3 други прста	40%
8) Загуба на обата палца	40%
9) Загуба на обата палца и на еден прст	50%
10) Загуба на обата палца и на уште два прста	60%

б) Функционални растројства

11) Потполна вкочанетост на рамениот зглоб во адукција	40%
12) Нерепонирано исцашување во рамениот зглоб	40%
13) Лабав рамен зглоб	40%
14) Лабав рамен зглоб во врска со фатеноста на делтоидниот мускул со дефект на коската во зглобот	60%
15) Псеудартроза на хумерусот (потребен апарат)	40%
16) Фатеност на нервусот радиалисот или на медианусот или на улна-рисот	30%
17) Фатеност на два или повеќе горни нерви:	
а) медианусот и улнарисот	50%
б) улнарисот и радиалисот	50%
в) улнарисот, радиалисот и медианусот	70%
Делумните фатености (парези) на споменатите нерви треба да се оценуваат во соодветен понизок степен.	
18) Вкочанетост на лакотниот зглоб во испружена положба	40%
19) Вкочанетост на лакотниот зглоб под остар агол	40%
20) Вкочанетост на лакотниот зглоб под агол од 150°	30%
21) Разлабавен лакотен зглоб со апарат	40%
22) Псеудартроза на подлактицата, потребен апарат	40%
23) Рачен зглоб вкочанет од двете страни во флексија за 1/3 или 1/2	40—50%

II. ДОЛНИ ЕКСТРЕМИТЕТИ

а) Загуби

1) Загуба на една рака и нога	100%
2) Загуба на обете натколеници	100%
3) Загуба на една нога во колкот или со многу кратка чкунка	80%
4) Загуба на ногата на средината на бутот	70%
5) Загуба на ногата над самото колено	70%
6) Загуба на ногата во коленото	60%
7) Загуба на една потколеница при добра чкунка, функционално исправен коленски зглоб и добар од со помош на протези	40%
8) Загуба на една потколеница со негодна чкунка или со растроена функција во зглобот на колкот или на коленото	60%
9) Загуба на обете потколеници при функционално исправни коленски зглобови и чкунки годни за протези	70%
10) Загуба на обете потколеници со негодни чкунки и со растројство во зглобовите	80%
11) Загуба на стапало — exarticulatio tarso — metatarsalis (Lisfranc), добра чкунка	30%
12) Загуба на стапало — exarticulatio pedis tarsea (Chopart)	30%

- 13) Загуба на стапало (Pirgoff); едно-
страно — добра чкунка
14) Исто обострано

40%
60%

б) Функционални растројства

- 15) Вкочанетост на обата зглоба на колкот според положбата 60—80%
16) Вкочанетост на еден зглоб на колкот во неповолна положба 40—60%
17) Вкочанетост на еден зглоб на колкот во поволна положба 30%
18) Лажен зглоб на вратот femura 50—70%
19) Arthrosis deformans на колкот со болешна подвижност 40%
20) Лажен зглоб femura 50—70%
21) Вкочанетост на обете колена според положбата 60—80%
22) Вкочанетост на едно колено во испружена положба 40%
23) Вкочанетост на коленото под агол од 175° 30%
24) Вкочанетост на коленото под агол од 150° 50%
25) Вкочанетост на коленото под агол од 140° 60%
26) Мошне разглавен односно олабавен коленски зглоб со апарат, според тежината на случајот 30—50%
27) Лажен зглоб на потколеницата со потребен апарат 50%
28) Скратување на една нога за околу 6 см 40%
29) Лошо зараснато скршување на потколеницата со деформација на стапалото, со атрофија на мускулите или оток 30—50%
30) Исто обострано 40—60%
31) Вкочанетост на стапалото под агол од 120° 40%
32) Деформација на стапалото или болки по скршувањето на малолот, на петната коска или на метатарзалните коски 30—40%
33) Фатеност на мускулот глутеус максимус 30%
34) Фатеност на флексорот на колкот 30—40%
35) Фатеност на нервусот исхиадикус 50%
36) Фатеност на нервусот феморалис Кај трофичните растројства да се зголемуваат процентите. Делумните фатености (парези) на спомнатите нерви да се проценуваат во соодветен понизок степен.
37) Хроничен остеомиелитис со фистула, оток и функционални пречки 30—40%
38) Потполна неупотребливост на една нога 80%
39) Кај функционалните растројства на нозете каде што подолго седење е невозможно, а стојење и движење можно за кратко време 100%
40) Неспособност за подолго стојење и одене 30—50%

III ГЛАВАТА

а) Черепот и лицето

- 1) Тешки органски трајни растројства по кршењето на черепот или повредата на мозокот (трауматични енцефалопатии) 30—60%
2) Гоголема нагледеност на лицето што неугодно дејствува врз околината и го отежнува општењето со луѓето, според степенот на нагледеноста 30—50%
3) Скапичање (само кај жените) 30—40%
4) Загуба на обете ушни школки 30%
5) Стеност на нервусот фациалис без општеување на окоето 30%
6) Обострана фатеност на фациалисот 40—50%

б) Окоето

- 7) Наполно слепило или загуба на двете очи 100%
8) Мошне голема слабост на видот (острината на видот на подоброто око помала од 1/20) 100%
9) Загуба на едно око или потполна загуба на видот на едно око:
а) при исправно друго око 30%
б) при намалена острина на видот на другото око најмалку од 1/2 (визусот помал од 0,5) 60%
10) Фатеност на едната очна клепка, кога е окоето сосем затворено 30%
11) Фатеност на очните мускули на двете очи според случајот 30—40%

в) Ушето

- 12) Потполна глувост на двете уши 50—80%
13) Обострана голема наглувост 30—40%

г) Усната празнина

- 14) Невозможност да се отвори уста, растојание меѓу горните и долните заби до 1,5 см поради што е потребна употреба на течна храна 30—50%
15) Загуба на повеќе или на сите заби (ако не е можно ставање на протеза) 30%
16) Дефекти на вилицата, јазикот или непцата со растроен говор 30—40%
17) Дефекти на вилицата, јазикот или непцата со растроен говор и отежнатата исхрана 40—50%
18) Загуба на непцата без можност за корекција или фатеност (bushbaga) 30—50%
19) Потполна загуба на говорот 50—100%
20) Потполна загуба на јазикот 85—80%
21) Потешко функционално растројство на јазикот поради загуба на ткивото, лузнено фиксирање или фатеност 40—60%
22) Загуба на еден дел од горната вилица со отвор на носот и на споредните празнини 30—40%
23) Трајно носење на канила по трахеотомиија 40—70%
24) Загуба на ларинксот по ларингектомија 60—80%
25) Поголемо стеснување на хранопроводот — според степенот 40—80%

IV. МОЗОКОТ И ГРВНИЧНАТА МОЗОЧНИЦА

- 1) Потполна моторна фатеност на еден поважен мускул или нерв, или непотполна фатеност на група мускули на еден зглоб 30%
2) Делумна моторна фатеност на еден мускул од една рака или нога 30—40%
3) Потполна моторна фатеност на една рака и нога 60%
4) Делумна моторна фатеност на една страна од телото 40—80%
5) Потполна моторна фатеност на една страна од телото, како и на триплегија и квадриплегија 100%
6) Изолирани афазии моторни, сензорични и комбинувани:
а) од лесен степен 30%
б) од среден степен 40%
в) од потежок степен 50%
7) Афазија со растројство на читањето, пишувањето или со амнестички појави 50—100%
8) Перебрален, церебро-спинален и вестибуларен синдром:
а) едностран според тежината 30—80%
б) обостран според тежината 40—100%
9) Честрапирамиден синдром (хорео-атетоза, тортиколис, грабавопазмус, тикови, паркисонизам) на

една поважна група мускули од поголем степен или на една страна од телото:

- а) во помал степен 30—50%
б) обостран од потежок степен 50—100%

10) Централни оптички и акустички растројства

се оценуваат како и периферните, а во случај на халуцинации се зголемува процентот според тежината за

10—30%

11) Последици од оболенија и повреди на централниот нервен систем, според видот и тежината на оштетувањето на функцијата на органите, и тоа:

- а) од полесен степен 30—40%
б) од среден степен 40—70%
в) од потежок степен 70—100%

V. ГРАДНИОТ КОШ

Зараснати скршувања и дефекти на коските на градниот кош со функционално растројство според тежината (според растроената функција на белите дробови, отежнатото работење на срцето и сл.)

80—100%

VI. ГРБНИЦАТА

1) Скршување на грбницата лошо зараснато со ограничена подвижност и маки

80—40%

2) Скршување на грбничните пршлени само со растројства на мочниот меур и ректумот

80—60%

3) Неподвижност на грбничниот столб од појак степен поради повреда или како последица на болест

40—100%

4) Фатеност на екстремитетот поради повреда или оболение на грбничната мозочница според видот и тежината на оштетувањето на функциите, и тоа:

- а) од полесен степен 80—40%
б) од среден степен 40—70%
в) од потежок степен 70—100%

VII. ТРБУШНИТЕ ОРГАНИ

1) Кили што не можат да се репонираат (според големината, срастувањето и функционалните растројства)

30—100%

2) Загуба на аналниот сфинктер

30—50%

3) Загуба на аналниот сфинктер со потежок цревен пролапсус

50—70%

4) Вештачки анус

50—60%

VIII. МОЧНИТЕ ОРГАНИ

1) Загуба на еден бубрег по приспособувањето (при вториот нормален)

30%

2) Загуба на еден бубрег при функционално оштетување на другиот

60—100%

IX. ГЕНИТАЛНИТЕ ОРГАНИ

1) Загуба на обата тестиса

50%

2) Загуба на пенисот

50%

3) Тотален пролапс на вагината и на матката што со помош на песар или бандаж не може да се задржи

70—80%

4) Загуба на матката со загуба на јајници според последичните појави

30—60%

Прилог кон Законот за инвалидското осигурување — кон членот 46

ЛИСТА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ БОЛЕСТИ ВО СМИСЛА НА ЧЛЕНОТ 46 ОД ЗАКОНОТ ЗА ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ

Реден број	Професионална болест	Работи и производствени процеси во кои се појавува болест	Посебни услови за признавање на болест како професионална болест
1	Труење со олово и со неговите соединенија и смеси	Кај сите работи каде што во процесот на производството се допира доаѓа во допир со штетна материја	Работна анамнеза, клиничка слика со појави на општо оштетување на организмот или по животот важните органи односно органските системи, и позитивни лабораториски наоди (на крвта, секретот и екскретот)
2	Труење со жива и со нејзини соединенија и амалгами	"	"
3	Труење со арсен и со неговите соединенија	"	"
4	Труење со фосфор и со неговите соединенија	"	"
5	Труење со магнан и со неговите соединенија и смеси	"	"
6	Труење со флуор и со неговите соединенија	"	"
7	Труење со берилиум и со неговите соединенија и смеси	"	"
8	Труење со калмиум и со неговите соединенија и смеси	"	"
9	Труење со селениум, ванадиум и со нивни соединенија и смеси	"	"
10	Труење со хлор, бром и јод и со нивни соединенија	"	"
11	Труење со хром и со неговите соединенија	"	"

Реден број	Професионална болест	Работи и производствени процеси во кои се појавува болест	Посебни услови за признавање на болест како професионална болест	Реден број	Професионална болест	Работи и производствени процеси во кои се појавува болест	Посебни услови за признавање на болест како професионална болест
12	Труење со бензол и со негови хомолози	Кај сите работи каде што во процесот на производството се допира во допир со штетна материја	Работна анамнеза, клиничка слика со појави на општо општеување на организмот и/или по животот важните органи односно органските системи, и позитивни лабораториски наоди (на крвта; секретот и екскретот)			држи слободен SIO,	ко-функционални пречки б) Работна анамнеза, јасен рентгенски наод без особени функционални пречки каде што поради натамошната работа постои уште поголемо загрозување на здравјето и можност за поголема инвалидност на работникот
13	Труење со нитро и аминокоединенија на бензол, негови хомолози и нивни деривати	"	"	25	Силикотуберкулоза	"	Јасно докажана силикоза со активна туберкулоза
14	Труења со халогени деривати на јаглено-водород од масен и ароматски ред	"	"	26	Азбестоза	Кај сите работи каде што се развива азбестов прав	Работна анамнеза, јасен рентгенски наод и објективно докажани клиничко-функционални пречки
15	Труења со сумпор-јагленик	"	"	27	Алуминоза и талкоза	Кај сите работи каде што се развива прав на алуминиум и на негови соединенија и на талкуми	"
16	Труења со сумпор-водород	"	"	28	Бронхијална астма	На сите работи каде што се развива прав со алергени особини	Во случаите во кои со тестови и клиничен преглед на оболениите е докажано дека астмата настанала поради дејствување од физикални, биотички или хемиски фактори што се карактеристични за технолошкиот процес
17	Труења со метил-алкохол	"	"	29	Оболенија на длабоките бронхи и на белите дробови предизвикани од прав од Томасова згура	При мелење, мешање и примена на Томасова згура	Работна анамнеза и клиничка слика на оболението во вид на тешка крупозна плеуропнеумонија или бронхопнеумонија
18	Труења со јаглен-моноксид	"	"	30	Оболенија предизвикани од рентгенски зраци, од зрачење од радиум и од радиоактивни материји и од други извори на јонизирачко зрачење	Кај сите работи каде што се работи со рентген, радиум и со радиоактивни материји	Работна анамнеза, клиничка слика на општо општеување на организмот, промени во крвта и оболенија на кожата
19	Труења со цијан и со негови соединенија	"	"	31	Малигни неоплазми	Кај сите работи кај кои може да	Работна анамнеза и клинички
20	Труења со нитрозни гасови	"	"				
21	Труење со инсектицидни, хербицидни, фунгицидни и дератизациони средства	Кај сите работи каде што се допира во допир со овие средства	"				
22	Труење со естер на азотна киселина (нитро-глицерин, динитроглицерин и други деривати)	"	"				
23	Оболенија на забите предизвикани со минерални киселини	"	Оштетување на предните заби до таков степен што да предизвикува потешки растројства во варењето и говорот				
24	Силикоза	Кај сите работи каде што се развива прав од силикоген карактер што со-	а) Работна анамнеза, јасен рентгенски наод и објективно докажани клинич-				

Реден број	Професионална болест	Работи и производствени процеси во кои се појавува болест	Посебни услови за признавање на болест како професионална болест	Реден број	Професионална болест	Работи и производствени процеси во кои се појавува болест	Посебни услови за признавање на болест како професионална болест
	а) на кожата	дојде: до зрачење со рентген, радium и со радиоактивни материји; до повеќегодишен допир со производи од дестилација на камен јаглен, нафта и сл. материји; до повеќегодишен допир со хромови соли	наод потврден со патохистолошки наод				бичниот говор со подобро запаметеното уво осцилаторниот да не може да го чуе на оддалеченост поголема од 25 см
	б) на мочниот мсур	Кај сите работи кај кои може да дојде до повеќегодишен допир со ароматични амини (анилин, бензидин и бетанафтиламин)	"	35	Нистагмус на рударите	На подземни рударски работи	Работна анамнеза и клиничка слика што се состои во несакани осцилаторни или ритмични движења на очите во разни смерови (хоризонтален, вертикален итн.), така што видот да е намален за најмалку 50%
	в) на белите дробови	Кај сите работи кај кои може да дојде до повеќегодишно дејствување од материји што предизвикуваат рак на белите дробови (радиоактивни материји, спутумот или хром, никл и други канцерогени агенси)	Работна анамнеза, рентгенографија на белите дробови и скопија на белите дробови, потоа бронхографија; доказ на малигните клетки во тивни материји, спутумот или хром, никл и позитивен патолошки наод	36	Оболенија на мускулите, зглобовите, крвните садови и нервите	Кај работа со апарат на компримиран воздух и со други слични апарати што предизвикуваат потреси односно вибрации	Работна анамнеза, клиничка слика и трајно функционално оштетување
32	Оболенија предизвикани од зголемен или намален атмосферски притисок	Кај кесонците, нуркачите и летачкиот персонал	Работна анамнеза, клиничка слика со појави на општо оштетување на организмот или оштетување на по животот важните органи односно органски системи	37	Хронични бурзити на зглобовите поради постојан притисок или потрес	Кај сите видови работи кај кои поради постојан притисок или потрес доаѓа до хроничен бурзит	Работна анамнеза и клиничка слика која се состои во воспаление на лакотната, рамената и препателарната бурза, што доведува до ограничување или потполно губење на функцијата на соодветниот зглоб
33	Катаракта	Кај работите на топење стакло и метали	Повеќегодишна работа кај топење стакло и метали, почеток на заматување во задниот пол на сочивото на едно око што е поблиску до изворот на зрачењето	38	Парализа на нервите поради притисок кај пренапрегнута и долготрајна при силни нефизиолошки положба жби на телото	Кај сите видови работа кај кои поради присилната нефизиолошка положба на телото или притисокот од надворешните предмети доаѓа до оштетување на моторната функција на нервите	Работна анамнеза, клиничка слика и утврдена ирепаративност на нерв
34	Глувост или наглувост поради повреда на слухот	Кај сите работи од каде што се радира бучење од 80 фонов (децибел) или повеќе	Повеќегодишна работа, потешки оштетувања на внатрешниот слухов орган што доведуваат до потполна загуба на слухот или до наглувост од таков степен што о-	39	Оштетувања на менискусот на коленото и интервертебралниот дискус поради долготрајна напорна нефизиолошка работа	Кај сите работи што бараат постојано преоптоварување во клечка и чучка положба (менископатија), односно кај сите работи што бараат преоптоварување на грбниот столб или нагло мену-	Работна анамнеза, јасен рентгенографски наод и функционално оштетување

Реден број	Професионална болест	Работи и производствени процеси во кои се појавува болест	Посебни услови за признавање на болест како професионална болест	Реден број	Професионална болест	Работи и производствени процеси во кои се појавува болест	Посебни услови за признавање на болест како професионална болест
		вање на положбата на одделни негови делови		44	Заразни болести што се пренесуваат од животни човек (антракс, малеус, бруцелоза и тата со инфекциозна жолтица и др.) и други заразни болести што се просторно и временски во врска со работата	Професионална работна анамнеза за што ја докажува просторно и временската поврзаност на вршењето на односната работна анамнеза со органско функционално оштетување на организмот односно оштетување на органи и органски системи важни за животот и професијата, како и позитивни лабораториски и рентгенолошки наоди	
40	Тешки оболенија и рецидиви на професионално оболение на пир со алерго-кожата, што бараат промена на занимањето или на работното место	Кај сите работи и занимања кај кои може да дојде до подолг допир со алергена материја	Работна анамнеза, позитивни кожни тестови и клиничка слика на тешко оболение или на рецидивирачки оболенија на кожата што бараат промена на занимањето или на работното место				
41	Тропски болести	Кај сите работи персоналот на долгата пловидба и на персоналот на служба во тропски области	Работна анамнеза, клиничка слика со трајно органско функционално оштетување на организмот				
42	Оболение од анкилостом дуоденале и ангвикул интестиналис	Кај рударите и другите работници во рудни ци, при изградба на тунели и при слични работи кај длабинско копање	Работна анамнеза, клиничка слика (тешка анемија) и позитивни лабораториски наоди (паразитни јајца, еозинофилија и др.)				
43	Заразни болести	Кај лекарите и медицинскиот персонал, ветеринарите и ветеринарниот персонал кај помошен персонал запослен во болници, лекувалишта, амбуланти и во други здравствени установи, ако оболат во врска со негата на луѓето или животните оболени од заразни оболенија или во врска со работата на секција на трупови или со заразните материјали; кај персоналот на научно-медицинските лаборатории при работата со заразни материјали или животни, како и кај персоналот при работите на отстранување и научно истражување на заразни болести	Работна анамнеза за што ја докажува просторно и временската поврзаност со вршењето на односната работна анамнеза со органско функционално оштетување на организмот односно оштетување на органи и органски системи важни за животот и професијата, како и позитивни лабораториски и рентгенолошки наоди				

828.

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНИ И ДОПОЛНЕНИЈА НА ОСНОВНИОТ ЗАКОН ЗА ПРЕКРШОЦИТЕ

Прз основа на членот 71 точка 2 од Уставниот закон за основите на општественото и политичкото устројство на Федеративна Народна Република Југославија и за сојузните органи на власта, се прогласува Законот за измени и дополненија на Основниот закон за прекршоците, што го усвои Сојузната народна скупштина на седницата на Сојузниот собор од 26 ноември 1958 година.

П. Р. бр. 12
28 ноември 1958 година
Белград

Претседател на Републиката,
Јосип Броз-Тито, с. р.
Претседател
на Сојузната народна скупштина,
Петар Стамболиќ, с. р.

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНИ И ДОПОЛНЕНИЈА НА ОСНОВНИОТ ЗАКОН ЗА ПРЕКРШОЦИТЕ

Член 1

Во Основниот закон за прекршоците во членот 1 ставот 1 се менува и гласи:

„(1) Прекршоците се повреди на јавниот поредок утврдени со закон и други прописи, за кои се предвидуваат административни казни и заштитни мерки.“

Член 2

Во членот 2 ставот 2 се менува и гласи:

„(2) Ако е по сторениот прекршок изменет прописот за прекршокот, ќе се примени прописот по-благ за сторителот.“

Член 3

Членот 3 се менува и гласи:

„(1) Прописи за прекршоците можат да се донесуваат:

а) со закон;

б) со уредби и одлуки од Сојузниот извршен совет и од републичките извршни совети;

в) со правилници и наредби од сојузните и републичките органи на управата и од републичките совети, кога се овластени да донесуваат прописи по определени прашања;

г) со одлуки од Народната скупштина на Автономна Покраина Војводина и од Народниот одбор на Автономна Косовско-метохиска Област и со прописи од нивните извршни совети;

д) со одлуки на околските и општинските народни одбори.

(2) Одредбите за прекршоците што ги донесуваат сојузните и републичките органи на управата и републичките совети во своите правилници и наредби, се донесуваат со согласност од сојузниот односно републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи.

(3) Кон предлогот на пропис од народен одбор кој содржи одредби за прекршоците, органот на народниот одбор што го поднесува предлогот е должен да поднесе и мислење од секретаријатот на околскиот народен одбор за внатрешни работи за одредбите од предлогот што се однесуваат на прекршоците."

Член 4

Во членот 6 ставот 2 се менува и гласи:

„(2) За еден прекршок може да се пропише и парична казна и казната затвор, но само алтернативно, а за прекршоците сторени од материјална заинтересираност можат со закон да се пропишат двете казни, така што да можат да се изрекуваат заедно."

Член 5

Членот 7 се менува и гласи:

„(1) Паричната казна не може да се пропише во износ помал од 100 динари ниту поголем од 20.000 динари.

(2) За прекршоците што ќе ги сторат правни лица може со закон и со прописи од Сојузниот извршен совет и од републичките извршни совети да се пропише парична казна и над 20.000 динари, но најмногу до 300.000 динари, а со правилници и наредби од сојузните и републичките органи на управата и од републичките совети — најмногу до 100.000 динари.

(3) Со закон и прописи од Сојузниот извршен совет и од републичките извршни совети може за девизни, царински, даночни и други прекршоци сторени од материјална заинтересираност да се пропише парична казна и над 20.000 динари, и тоа за поединци најмногу до 300.000 динари, а за правни лица најмногу до 1.000.000 динари, или може да се пропише парична казна во сразмерен или сличен однос спрема определената основа.

(4) Со правилници и наредби од сојузните и републичките органи на управата и од републичките совети може за прекршоците од претходниот став да се пропишува парична казна и над 20.000 динари, и тоа за поединци најмногу до 50.000 динари, а за правни лица најмногу до 100.000 динари, или може да се пропише парична казна во сразмерен или сличен однос спрема определената основа, со тоа што казната на поединец да не може да му се изрече во износ поголем од 50.000 динари, а на правно лице во износ поголем од 100.000 динари.

(5) Надлежниот извршен совет може да ги овласти органите на управата од претходниот став за определени прекршоци од ставот 3 на овој член да пропишуваат парични казни за поединци до 100.000 динари, а за правни лица до 500.000 динари."

Член 6

Во членот 8 ставот 1 се менува и гласи:

„(1) Парична казна можат да пропишуваат:

а) општинските народни одбори — до 10.000 динари;

б) околските народни одбори — до 20.000 динари."

Член 7

Во членот 9 ст. 2 и 3 се менуваат и гласат:

„(2) Прописите за овој фонд и за располагањето со средствата на овој фонд ги донесува републичкиот извршен совет.

(3) Со сојузен закон може да се определи износите на наплатените парични казни за определени видови прекршоци да одат во посебни фондови."

Член 8

Членот 10 се менува и гласи:

„(1) Казната затвор може да се пропише само со закон и со прописи од Сојузниот извршен совет и од републичките извршни совети.

(2) Казната затвор не може да биде пократка од еден ниту подолга од триесет дена, ако со овој закон не е определено поинаку (чл. 29 и 38)."

Член 9

Членот 11 се менува и гласи:

„(1) Со закон и со прописи од Сојузниот извршен совет и од републичките извршни совети со казната затвор или паричната казна можат да се пропишуваат: заштитната мерка одземање на предметите што се употребени за извршувањето на прекршокот, или се прибавени со прекршок, или настанале со извршувањето на прекршокот; заштитната мерка одземање на дозволата за вршење на определено занимање или дејност; заштитната мерка одземање на дозволата за држење и носење оружје и заштитната мерка отстранување на странец од територијата на Југославија.

(2) Со закон може за определени прекршоци да се пропише заштитната мерка протерување од определено место и заштитната мерка упатување на престој во определено место.

(3) Други заштитни мерки можат да се пропишуваат само со закон."

Член 10

Во членот 15 ставот 1 се менува и гласи:

„(1) За прекршок ќе се казни само ако е сторен на територијата на Југославија, ако со закон или со пропис од Сојузниот извршен совет не е пропишано поинаку."

Член 11

Членовите 17, 18 и 19 се бришат.

Член 12

Во членот 21 ставот 5 се брише.

Член 13

Членот 23 се менува и гласи:

„Со оглед на природата на прекршокот, надлежниот орган може да ја запре постапката против сторителот ако е дејствието (пропуштањето) сторено во нужна одбрана, во крајна нужуда, под влијание на сила, закана или принуда, или ако сторителот бил во вистинска заблуда дека неговото дејствие (пропуштање) е допуштено."

Член 14

Членот 26 се менува и гласи:

„Лицето што во кривичната постапка или во постапката по стопански престап е прогласено за виновно за дело што опфаќа и одбележува на прекршок, не може да се казни во административно-казнената постапка за прекршок."

Член 15

Во членот 28 ставот 2 се менува и гласи:

„(2) Ако паричната казна не ја плати во определените срок казнетиот кој е подофицер, офицер или воен службеник, паричната казна ќе се наплати по присилен пат."

Во ставот 3 од истиот член наместо: „10.000 динари" се става: „20.000 динари".

Член 16

Во членот 29 ставот 1 се менува и гласи:

„(1) При заменувањето на паричната казна со затвор, се сметаат секои започнати пет стотини динари во еден ден затвор, но казната затвор не може да премине триесет дена."

Во ставот 2 од истиот член место зборовите: „три месеци" се става: „два месеца".

По изменетиот став 2 се додава нов став 3, кој гласи:

„(3) Кога за прекршок е изречена казната затвор и парична казна, казната затвор со која се заменува паричната казна не може заедно со изречената казна затвор да премине два месеца.“

Во истиот член досегашниот став 3 станува став 4, а досегашните ст. 4 и 5 стануваат ст. 5 и 6, се менуваат и гласат:

„(5) Ако казнетиот исплати само еден дел од паричната казна, остатокот сразмерно ќе се замени со казната затвор.“

(6) Извршувањето на казната затвор со која е заменета паричната казна ќе се прекине ако казнетиот го исплати остатокот на паричната казна по засметувањето на делот од таа казна што ѝ одговара на издржаната казна на затвор.“

Член 17

Членот 30 се менува и гласи:

„Казната затвор се изрекува на полни денови.“

Член 18

По членот 33 се додава нов член 35а, кој гласи:

„(1) Кога прекршокот се состои во неисполнување на пропишана обврска, или со прекршокот е сторена штета што се утврдува според пропишаниот ценовник односно цена, органот надлежен за постапката може, ако сторителот пред донесувањето на решението за прекршокот ја исполнил пропишаната обврска или ја надоместил сторената штета и ако со оглед на природата на прекршокот, на личните особини на сторителот и на околностите под кои е сторен прекршокот, смета дека сторителот во иднина ќе го одбегнува вршењето на прекршоци и без изрекување на пропишаната казна, ќе ја запре постапката.“

(2) Исто така, органот надлежен за постапката може, ако со оглед на природата на прекршокот, на личните особини на сторителот и на околностите под кои е сторен прекршокот, смета дека сторителот во иднина ќе го одбегнува вршењето на прекршоци, пред донесувањето на решението за прекршок со писмена опомена ќе го повика сторителот пропишаната обврска да ја исполни односно сторената штета да ја надомести во определениот срок, кој не може да биде подолг од триесет дена, и ќе ја запре постапката против него ако тој во тој срок ја исполни обврската односно ја надомести штетата.“

Член 19

Во членот 38 се додава нов став 2, кој гласи:

„(2) Кога во случајот од претходниот став за повеќе прекршоци е изречена казната затвор повеќе од триесет дена и парична казна, казната затвор со која се заменува паричната казна не може заедно со изречената казна затвор да премине три месеца.“

Член 20

Во членот 39 ст. 3 и 4 се менуваат и гласат:

„(3) Органот што го донесува решението за прекршокот ќе определи со него, согласно со посебните прописи, дали одземените предмети ќе се уништат, или ќе се продадат, или ќе ѝ се предадат на соодветна установа.“

(4) Продажбата на одземените предмети се врши според прописите што важат за даночното извршување, ако со посебни прописи не е определено поинаку.“

Член 21

По членот 39 се додаваат нови членови 39а и 39б, кои гласат:

„Член 39а

(1) Заштитната мерка упатување на престој во определено место, што е предвидена за определен прекршок, може да се изрече против сторител ако, со оглед на тежината на прекршокот, безобзирноста на сторителот спрема интересите на општествена заедница и неговата наклоност кон вршење прекршоци, е потребно тој да се издвои од досегашната средина поради опасноста од повторување на пре-

кршокот или поради загрозувањето на јавниот ред и мир, спокојството на граѓаните или јавниот морал.

(2) Заштитната мерка упатување на престој во определено место може да се изрече и против странец против кој е изречена заштитната мерка оддалечување од територијата на Југославија, или на кој му е откажано гостопримство, односно на кој не му е одобрен престој во земјата, ако во определениот срок не ја напушти територијата на Југославија.

(3) Заштитната мерка упатување на престој во определено место може да се изрече во траење од шест месеци до две години, а против странец — додека не ја напушти територијата на Југославија.

Член 39б

Заштитната мерка протерување од определено место може да се изрече во траење до шест месеци.“

Член 22

По членот 39б се додава нова глава IV и нови членови 39в, 39г, 39д, кои гласат:

„Глава IV

ОДГОВОРНОСТ И КАЗНУВАЊЕ НА МАЛОЛЕТНИЦИТЕ

Член 39в

(1) За прекршок не е одговорно лицето што во време на извршувањето на прекршокот не наполнило четиринаесет години.

(2) Ако такво лице стори прекршок, на тоа ќе се предупредат неговите родители односно старателот, заради примена на воспитни мерки.

Член 39г

(1) Ако прекршокот го сторил малолетник што не наполнил шеснаесет години, органот надлежен за постапката ќе ја запре постапката против него и само ќе го опомене да не прави во иднина прекршоци.

(2) Со оглед на природата на прекршокот, личните особини на малолетникот и околностите под кои е сторен прекршокот, органот надлежен за постапката може да ја запре постапката и против малолетник што наполнил шеснаесет години и само да го опомене во иднина да не прави прекршоци.

(3) Во случаите од претходните ставови органот надлежен за постапката ќе ги предупреди за тоа родителите од малолетникот односно старателот и училишната установа во која се школува малолетникот, заради примена на воспитни и дисциплински мерки.

Член 39д

(1) Паричната казна и казната затвор можат да се изречат само против малолетник што наполнил шеснаесет години.

(2) Со казната затвор малолетник може да се казни само по исклучок, ако се утврди дека, со оглед на природата на прекршокот и на неговите лични особини, е потребно да се примени оваа казна. Казната затвор не може да биде подолг од петнаесет дена било да се изрекува таа непосредно, било да се заменува паричната казна со казната затвор.

Член 39е

Со прописот за прекршокот може да се определи дека родителот односно старателот на малолетникот што ќе го стори тој прекршок ќе се казни со парична казна ако ја пропуштил должноста да се грижи за малолетникот.“

Сегашните глави IV—XIII стануваат глави V—XIV.

Член 23

Членот 40 се менува и гласи:

„(1) Административно-казнена постапка не може да се преземе:

1) за прекршоците за кои е пропишана парична казна која не преминува 20.000 динари или казната затвор до петнаесет дена — кога ќе изминат шест месеци од денот кога е сторен прекршокот;

2) за прекршоците за кои е пропишана парична казна во износ поголем од 20.000 динари или казна-

та затвор подолга од петнаесет дена — кога ќе измине една година од денот кога е сторен прекршокот.

(2) Административно-казнената постапка за прекршокот за кој е пропишана заштитната мерка упатување на престој во определено место, не може да се преземе кога ќе измине една година од денот кога е сторен тој прекршок.

(3) Застарувањето се прекинува со секое дејствие од надлежниот орган преземено заради гоњење на сторителот на прекршокот. По секој прекин почнува повторно да тече застареноста, но административно-казнената постапка во ниеден случај не може да се води натаму по истекот на двојното време определено во ст. 1 и 2 на овој член.

(4) Со закон за определени прекршоци можат да се определат срокови подолги од сроковите од ст. 1 и 2 на овој член.

Член 24

Членот 41 се менува и гласи:

„(1) Изречената административна казна и заштитната мерка не можат да се извршат ако од денот на правосилноста на решението за прекршок изминат:

1) за прекршоците за кои е изречена парична казна која не преминува 20.000 динари или казната затвор до петнаесет дена — шест месеци;

2) за прекршоците за кои е изречена парична казна во износ поголем од 20.000 динари или казната затвор во траење подолго од петнаесет дена — една година.

(2) Ако заштитната мерка е изречена самостојно, не може да се изврши кога ќе измине една година од денот на правосилноста на решението.

(3) Застареноста се прекинува со секое дејствие на надлежниот орган преземено заради извршување на казната или заштитната мерка. По секој прекин започнува повторно да тече застареноста, но казната и заштитната мерка не можат во ниеден случај да се извршат по истекот на двојното време определено во ст. 1 и 2 на овој член.

(4) Со закон за определени прекршоци можат да се определат срокови подолги од сроковите од ст. 1 и 2 на овој член.

Член 25

Членот 43 се брише.

Член 26

Членот 51 се менува и гласи:

„(1) Административно-казнената постапка по сите прекршоци ја води во прв степен општинскиот судија за прекршоци, ако со овој закон или со посебни прописи не е предвидена надлежност на друг орган.

(2) Околинскиот судија за прекршоци ја води административно-казнената постапка во прв степен:

а) по прекршоците за кои е пропишана парична казна над 100.000 динари, или за кои е пропишана парична казна во сразмерен или сличен однос спрема определената основа, но без ограничување на височината на казната што може да се изрекнува;

б) по прекршоците за кои е пропишана заштитната мерка протерување од определено место, заштитната мерка упатување на престој во определено место или заштитната мерка оддалечување на странец од територијата на Југославија;

в) по прекршоците предвидени во следните сојузни прописи, без оглед на пропишаната казна, и тоа:

1) во Законот за здруженијата, соборите и другите јавни собранија;

2) во Законот за правната положба на верските заедници;

3) во Законот за движењето на границата.

(3) Со закон и со прописи на Сојузниот извршен совет и на републичките извршни совети, со правилници и наредби на сојузните и републичките органи на управата и на републичките совети, како и со одлуки на Народното собрание на Автономна Потрајна Војводина и на Народниот одбор на Автономна Косовско-метохиска Област и со прописите

на нивните извршни совети може да се определи околинскиот судија за прекршоци да ја води административно-казнената постапка во прв степен по определени прекршоци.

(4) Со закон може да се пропише административно-казнената постапка по определени прекршоци да ја води во прв степен советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи или друг орган на управата.

Член 27

Членот 52 се менува и гласи:

„(1) Судијата за прекршоци го избира општинскиот односно околинскиот народен одбор на заедничка седница на обата собора од редот на кандидатите што ќе ги предложи републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи, или од редот на лицата за кои тој секретаријат дал мислење дека можат да бидат кандидати.

(2) Општинските и околинските народни одбори можат да имаат, по потреба, двајца или повеќе судии за прекршоци. Во општините и околините во кои има повеќе судии за прекршоци, распоредот на нивната работа го определува советот на народниот одбор надлежен за внатрешни работи.

(3) Во народната република во која не постојат околии, републичкиот извршен совет го определува подрачјето на две или повеќе општини за кои се назначува околински судија за прекршоци и неговото седиште. Средствата за покривање на трошоците во врска со работата и со припадностите на ваквите судии за прекршоци се обезбедуваат во претсметката на републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи.

(4) Околинскиот судија за прекршоци од претходниот став спогодбено го избираат и го разрешуваат народните одбори на општините на чии подрачја се простира неговата надлежност. Ако одлука за разрешување на вакви судии за прекршоци донесе само еден општински народен одбор, а другите општински народни одбори не се согласат со разрешувањето, одлуката за разрешување ја донесува републичкиот извршен совет. До донесувањето на решение со кое судијата за прекршоци се разрешува од должност на подрачјата на сите општини за кои е избран, тој и натаму ја врши должноста на тие подрачја.

Члан 28

По членот 52 се додаваат нови членови 52а, 52б, 52в, 52г, 52д и 52ф, кои гласат:

„Член 52а

(1) Две или повеќе општини можат да имаат заеднички судија за прекршоци. Овој судија спогодбено го избираат, го разрешуваат и го определуваат неговото седиште народните одбори на општините на чии подрачја се простира неговата надлежност. Овие одбори спогодбено ги определуваат и деновите во кои судијата ќе ја врши должноста во општините надвор од своето седиште.

(2) Ако само еден од народните одбори го разреши судијата за прекршоци од претходниот став, до изборот на нов судија за прекршоци за подрачјето на таа општина, должноста на општинскиот судија за прекршоци на тоа подрачје ја врши судијата за прекршоци избран според претходниот став.

Член 52б

(1) Ако во општината не е избран судија за прекршоци, околинскиот народен одбор на заедничка седница на обата собора може да определи таа должност на трошок на општината привремено да ја врши судијата за прекршоци на некоја од соседните општини или судијата за прекршоци што ќе го избере околинскиот народен одбор. Околинскиот народен одбор може да определи судијата за прекршоци од една општина да ја врши таа должност и на подрачјето на друга општина само во согласност со општинскиот народен одбор што него го избрал.

(2) Судијата за прекршоци определен односно избран од околинскиот народен одбор, ја врши таа должност додека општинскиот народен одбор самиот не избере судија за прекршоци.

Член 52в

(1) Општинскиот судија за прекршоци мора да има најмалку средна стручна спрема, три години управна пракса и положен испит за судија за прекршоци, а околискиот судија за прекршоци завршен правен факултет, Виша управна школа за внатрешни работи или управна школа или признаена виша стручна спрема во управната служба, три години управна пракса и положен испит за судија за прекршоци. Околиски судија за прекршоци може да биде и лице што има најмалку средна стручна спрема, а што на должноста на општински судија за прекршоци поминало најмалку пет години.

(2) Лице што има положен испит за судија на редовен суд, не мора да го полага испитот за судија за прекршоци.

(3) За судија за прекршоци може да биде избрано и лице што нема положен испит за судија за прекршоци ако ги исполнува другите услови од ставот 1 на овој член, со обврска да го положи пропишаниот испит во рок од една година. Ако ваков судија не го положи пропишаниот испит во определениот рок, му престанува службата по силата на законот.

(4) Судијата за прекршоци го полага стручниот испит пред испитна комисија што ја формира републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи. Програмата на стручниот испит ја пропишува сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи.

(5) За судијата за прекршоци важат прописите за јавните службеници, ако со овој закон не е определено поинаку.

Член 52г

(1) Судијата за прекршоци за својата работа му одговара само на народниот одбор од кој е избран.

(2) Судијата за прекршоци е должен да поднесува извештај за својата работа кога тоа ќе го побара народниот одбор што го избрал или советот на народниот одбор надлежен за внатрешните работи, а најмалку еднаш годишно до народниот одбор а сепи шест месеци до советот.

(3) Општинскиот судија за прекршоци чија надлежност се простира на подрачјето на две или повеќе општини му е одговорен на народниот одбор на секоја општина за својата работа на подрачјето на таа општина. Овој судија за прекршоци е должен да поднесува извештај за својата работа на подрачјето на секоја општина до народниот одбор на соодветната општина и до неговиот совет надлежен за внатрешните работи.

Член 52д

(1) Судијата за прекршоци е службеник на народниот одбор.

(2) Општинскиот судија за прекршоци што ја врши должноста на подрачјето на две или повеќе општини, се назначува како службеник на оној народен одбор на чие подрачје се наоѓа неговото седиште.

(3) Средствата за покривање на трошоците во врска со работата и принадлежностите на општинскиот судија за прекршоци од претходниот став се обезбедуваат во буџетот на општината на чие подрачје е седиштето на судијата за прекршоци. Уделите во тие трошоци што ги поднесуваат народните одбори на другите општини на чие подрачје се простира надлежноста на општинскиот судија за прекршоци, ги определува, на предлог од заинтересираните општински народни одбори, советот на околискиот народен одбор надлежен за внатрешните работи.

Член 52ф

(1) Во случај на исклучување или друга спреченост, судијата за прекршоци го заменува неговиот заменик.

(2) Заменикот на судијата за прекршоци го избира народниот одбор на заедничка седница на обата собора од редот на управните службеници на народниот одбор што имаат стручна спрема пропишана за судија за прекршоци.

(3) Заменикот на судијата за прекршоци чија надлежност се простира на подрачјето на повеќе општини го избираат спогодбено општинските народни одбори на чии подрачја ја врши должноста судијата за прекршоци, и тоа од редот на службениците на општинскиот народен одбор на чие подрачје се наоѓа седиштето на судијата за прекршоци.

Член 29

Членот 53 се менува и гласи:

„(1) За повредите на службената должност судијата за прекршоци одговара дисциплински според прописите што важат за јавните службеници.

(2) Дисциплинската постапка се поведува по предлог од претседателот на народниот одбор или од републичкиот државен секретар за внатрешни работи.“

Член 30

Членот 55 се менува и гласи:

„(1) По жалбата против решение кое во административно-казнената постапка го донесува општинскиот судија за прекршоци, решава во втор степен околискиот совет за прекршоци, а по жалбата против решение кое во прв степен го донесува околискиот судија за прекршоци — советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи.

(2) По жалбата против првостепено решение за прекршок што го донесол друг орган на управата, решава во втор степен непосредно повисокиот орган на управата.

(3) Ако првостепеното решение за прекршок го донесол друг орган а не органот од претходните ставови, решава во втор степен органот определен со посебен пропис.“

Член 31

По членот 55 се додава нов член 55а, кој гласи:

„(1) Околискиот совет за прекршоци се состои од претседател на советот и двајца судии-поротници. Претседател на советот е околискиот судија за прекршоци што ќе го определи околискиот народен одбор.

(2) Судиие-поротници се определуваат од списокот на судиие-поротници што ги избира околискиот народен одбор.

(3) Во народна република во која не постојат околии претседател на советот е околискиот судија за прекршоци избран според членот 52 од овој закон, а судиие-поротници се определуваат од списокот на судиие-поротници што спогодбено ги избираат народните одбори на општините на чии подрачја се простира надлежноста на околискиот судија за прекршоци.“

Член 32

Членот 56 се менува и гласи:

„(1) Советот за прекршоци при републичкиот и сојузниот државен секретаријат за внатрешни работи се состои од претседател и потребен број судии.

(2) Претседателот и судиие на советот за прекршоци од претходниот став, како и нивните заменици, ги именува и разрешува републичкиот односно Сојузниот извршен совет на предлог од надлежниот државен секретар за внатрешни работи.

(3) Советот за прекршоци при републичкиот односно сојузниот државен секретаријат за внатрешни работи решава во одделение составено од тројца судии од кои еден претседава.

(4) Советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи може, по потреба, да има повеќе одделенија. На предлог од републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи, републичкиот извршен совет може да формира одделенија на советот за прекршоци надвор од седиштето на народната република — за подрачјата на определени околии.

(5) Претседателот и судиие на советот за прекршоци при републичкиот односно сојузниот државен секретаријат за внатрешни работи можат да бидат разрешени кога тоа самите ќе го побараат

а ќе се разрешат и во случаите предвидени во членот 54 ст. 2 и 3 од овој закон.

(6) Претседателот и судиите на советот за прекршоци од претходниот став одговараат дисциплински пред дисциплинскиот суд што е надлежен за службениците на републичкиот односно сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи.

Член 33

Членот 57 се менува и гласи:

„(1) Претседателот на околинскиот совет за прекршоци врши надзор над работењето над општинските судии за прекршоци на подрачјето на околинјата, а претседателот на советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи — над работењето на судиите за прекршоци и на околинските совети за прекршоци на територијата на народната република. За таа цел претседателот на околинскиот совет за прекршоци и претседателот на советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи внимаваат судиите за прекршоци односно околинските совети за прекршоци да ги вршат работите во административно-казнената постапка уредно и на време, им укажуваат на неправилностите и неуредностите во нивната работа и ги упатуваат како да ги отстранат нив.

(2) Советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи се грижи за еднообразна примена на посебните прописи за прекршоците и за таа цел им дава објасненија на судиите за прекршоци, и тоа во поглед на прекршоците предвидени во сојузните прописи — во согласност со објасненијата што ги дава Советот за прекршоци при сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи, и води евиденција за прекршоците.

(3) Советот за прекршоци при сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи се грижи за еднообразна примена на одредбите од овој закон и на посебните сојузни прописи за прекршоците и за таа цел дава објасненија на советите за прекршоци при републичките државни секретаријати за внатрешни работи, и води општа евиденција за сите прекршоци.

(4) Органите на управата се должни да му доставуваат на советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи податоци за прекршоците по кои тие се надлежни за водење на постапката, а сојузните органи на управата се должни да му доставуваат на советот за прекршоци при сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи податоци за прекршоците по кои тие се надлежни за водење на постапката.

(5) Се овластува сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи да донесе поблиски прописи за водењето на евиденцијата за прекршоците, како и за начинот и времето на доставувањето на податоците за прекршоците.

Член 34

Во членот 59 ставот 2 се менува и гласи:

„(2) Ако надлежниот орган смета дека на воено лице за сторениот прекршок би требало да му се изрече казната затвор или заштитната мерка протервање или упатување на престој во определено место, предметот ќе му го отстапи на воениот орган надлежен за дисциплинска постапка против воено лице, а за офицер и воен службеник од VII до I класа на воениот дисциплински суд. Овие органи го донесуваат решението за прекршокот според прописите за прекршоците и според постапката предвидена со овој закон, со тоа што во поглед на органот надлежен за решавање по жалбата да важат одредбите на прописите за воената дисциплина.“

Ставот 3 од истиот член се брише.

Член 35

По членот 61 се додава нов член 61а, кој гласи:

„(1) Кога околинскиот судија за прекршоци води административно-казнена постапка во прв степен, тој може во случаите кога обвинетиот, сведоците

или вештаците имаат живеалиште односно престојувалиште во место надвор од седиштето на околинјата, или кога надвор од тоа седиште треба да се извршат дејствија во постапката, ако тоа не би било на штета на донесувањето на правилно решение, да побара од општинскиот судија за прекршоци надлежен за местото каде што треба да се извршат тие дејствија, да изврши сослушување на обвинетиот, сведоците или вештаците или други дејствија во постапката, освен донесување решение за прекршокот.

(2) Пред донесувањето на решение за прекршокот околинскиот судија за прекршоци може да ги повтори дејствијата во постапката извршени од страна на општинскиот судија за прекршоци и во секој друг поглед да ја дополни постапката.“

Член 36

Членот 68 се менува и гласи:

„(1) За судрувањето на надлежностите меѓу општинските судии за прекршоци на подрачјето на иста околина, решава претседателот на околинскиот совет за прекршоци.

(2) За судрувањето на надлежностите меѓу општинскиот и околинскиот судија за прекршоци, меѓу општинските судии за прекршоци од подрачјата на разни околии, меѓу околинските судии за прекршоци или околинските совети за прекршоци од територијата на иста народна република, како и меѓу судијата за прекршоци или околинските совети за прекршоци и други органи од територијата на иста народна република, решава советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи.

(3) За судрувањето на надлежностите меѓу органите на управата решава органот на управата надлежен за решавање на судрување на надлежностите според одредбите од Законот за општата управна постапка.

(4) За судрувањето на надлежностите меѓу судиите за прекршоци од територијата на разни народни републики, или меѓу советите за прекршоци при републичките државни секретаријати за внатрешни работи на разни народни републики, како и меѓу судиите за прекршоци, околинските совети за прекршоци односно советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи и други органи од територијата на разни народни републики, односно сојузни органи, решава Советот за прекршоци при сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи.

(5) Против решението со кое е расправено судрувањето на месната надлежност нема место за жалба, а против решението со кое е расправено судрувањето на стварната надлежност нема место за жалба туку само може да се приговори во жалбата против решението за прекршокот ако е за решавање по жалбата надлежен советот за прекршоци при републичкиот односно сојузниот државен секретаријат за внатрешни работи кој не решавал за судрувањето на надлежноста, односно ако е за решавање по жалбата надлежен повисок орган на управата од органот што го расправувал судрувањето на надлежноста.“

Член 37

Во членот 70 ставот 3 се менува и гласи:

„(3) За исклучување на општински судија за прекршоци решава претседателот на околинскиот совет за прекршоци, а за исклучување на околински судија за прекршоци или на судија-поротник на околинскиот совет за прекршоци — советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи.“

Ставот 5 од овој член се брише, а ст. 6 и 7 стануваат ст. 5 и 6.

Член 38

Насловот над членот 71 се менува и гласи:

„(5) Обвинетиот и оштетениот во постапката и нивното застапување.“

Член 39

Во членот 71 ставот 1 се брише, а ст. 2 и 3 стануваат ст. 1 и 2.

Член 40

Членот 74 се менува и гласи:

„(1) Обвинетиот и оштетениот, како и нивните застапници, имаат право да ги прегледаат списите на предметот.

(2) Додека е постапката во тек, разгледувањето и препишувањето на списите го дозволува органот што ја води постапката. Разгледувањето на списите може да не се дозволи ако со тоа би се попречувало правилното водење на постапката. По довршената доказна постапка, на лицата од претходниот став, како и на секое друго лице што има оправдан интерес, не може да не им се дозволи разгледувањето и препишувањето на списите на предметот.“

Член 41

По членот 79 се додава нов член 79а, кој гласи: „Одлуките и другите писмена се доставуваат според одредбите од главата V на Законот за општата управна постапка.“

Член 42

Во членот 87 став 2 последната реченица се менува и гласи:

„Ако за утврдување на фактичната состојба присуството на обвинетиот не е неопходно, обвинетиот во поканата ќе се предупреди дека решение за прекршокот во случај на неодзовување на поканата, ќе се донесе и без негово сослужување.“

Член 43

Во членот 88 ставот 1 се менува и гласи:

„(1) Ако уредно повиканото лице не се одзове на поканата и својот изостанок не го оправда, а неговото присуство е неопходно заради утврдување на фактичната состојба, ќе се нареди негово приведување.“

Член 44

Членот 94 се менува и гласи:

„(1) Судијата за прекршоци ја поведува постапката на барање од надлежниот орган на управата, од овластениот инспектор или од јавниот обвинител, или на пријава од оштетениот.

(2) Барањето за поведување постапка се поднесува писмено. Оштетениот може пријавата да ја поднесе и усно во записник.

(3) Барање за поведување постапка може да поднесе оној орган на управата во чија надлежност спаѓа непосредното извршување на прописот во кој е предвиден прекршокот. Ако тој орган не поднесе барање, барањето може да го поднесе органот на управата од повисок степен во чиј делокруг спаѓа извршувањето на односниот пропис.

(4) Ако судијата за прекршоци на друг начин дознае за прекршокот по кој не е поднесено барање односно пријава според ставот 1 на овој член, ќе го извести за тоа органот на управата овластен за поднесување на барање за поведување постапка.

(5) По повод поднесеното барање односно пријавата судијата за прекршоци одлучува дали постојат услови за поведување постапка.

(6) Кога судијата за прекршоци одлучил да се поведе постапка, постапката натаму се води по службена должност.

(7) Ако по барање од органот на управата односно од јавниот обвинител или на пријава од оштетениот судијата за прекршоци најде дека нема услови за поведување постапка, ќе го извести за тоа подносителот на барањето, а оштетениот ќе го упати дека со свое барање за надоместок на штетата може да му се обрне на судот.“

Член 45

Во членот 96 ставот 1 се менува и гласи:

„(1) Обвинетиот може да биде задржан до донесувањето на решение за прекршокот ако не може да се утврди неговиот идентитет или ако нема постојано престојувалиште, а постојат основи за сомневање дека го сторил прекршокот и дека ќе избега, како и кога против него се води постапка

за прекршок за кој може да се изрече заштитната мерка упутување на престој во определено место, а е основано сомневањето дека постојат околности што го оправдуваат изрекувањето на таква мерка.“

Во истиот член во ставот 4 наместо: „200 динари“ се става: „500 динари“.

По изменетиот став 4 се додава нов став 5, кој гласи:

„(5) На обвинетиот што во текот на кривичната постапка бил ставен во притвор, времето поминато во притвор ќе му се засмета во казната затвор изречена за прекршокот; ако е против него запрена кривичната постапка и ако е тој за истото дејствие казнет во административно-казнена постапка.“

Член 46

Во членот 97 ставот 2 се менува и гласи:

„(2) Задржување на лице во пијана состојба во случајот од претходниот став може да нареди службеникот на Народната милиција и посебно овластениот службеник на органите на внатрешните работи (член 75 од Законот за органите на внатрешните работи), како и старешината на органот на управата на општинскиот народен одбор надлежен за внатрешните работи.“

Член 47

Во членот 98 се бришат заборовите: „на барање од надлежниот судија за прекршоци“.

Член 48

Во членот 99 се додава нов став 4, кој гласи:

„(4) Судијата за прекршоци може да го повика обвинетиот својата одбрана да ја даде писмено, ако најде дека непосредно усно сослужување не е потребно со оглед на значењето на прекршокот и податоците наведени во барањето односно пријавата. Во ваков случај обвинетиот може својата одбрана да ја даде писмено или да се јави лично за да биде усно сослужан.“

Член 49

Во членот 109 се додава нов став 3, кој гласи:

„(3) Кога е во случај на прекршок на сообраќајните прописи потребно да се утврди дали постои пијанство на обвинетиот, судијата за прекршоци и овластениот службеник на органот на внатрешните работи можат да определат земање и преглед на крвта на обвинетиот или примена на други научни методи заради утврдување на постоенето и степенот на пијанството на обвинетиот.“

Член 50

Членот 120 се менува и гласи:

„(1) Кога е барањето за поведување постапка ставено врз основа на пријава од службеник на Народната милиција, од службеник на инспекторскиот орган или од друго службено лице кога е поднесена врз основа на непосредно забележување, на судијата за прекршоци најде дека е врз основа на таквата пријава достаточено утврдено дека обвинетиот сторил прекршок и дека против него треба да се изрече парична казна до 5.000 динари, тој може и без поканување и сослужување на обвинетиот да донесе решение за прекршокот и против него да изрече парична казна до 5.000 динари. Судијата за прекршоци под наведените услови може да донесе решение за прекршокот и против правно лице и да изрече парична казна до 10.000 динари ако најде дека против такво лице треба да се изрече казна до таа височина.

(2) Во скратената постапка според претходниот став не може да се решава за надоместок на штета.

(3) Против решението за прекршок донесено според ставот 1 на овој член обвинетиот може во срок од осум дена од денот на доставата на решението да поднесе само приговор.

(4) Ако обвинетиот во определениот срок поднесе приговор, судијата за прекршоци ќе го стави вој сила донесеното решение за прекршокот и ќе ја продолжи редовната постапка.

(5) Во постапката против малолетник решение за прекршокот не може да се донесе без сослужување на обвинетиот.“

Член 51

Во членот 121 став 1 наместо: „1.000 динари“ се става: „3.000 динари“.

Член 52

Во членот 122 став 1 наместо: „500 динари“ се става: „3.000 динари“.

Член 53

Во членот 128 се додаваат нови ст. 2 и 3, кои гласат:

„(2) Решение со кое се запира постапката ќе се донесе и во случај кога судијата за прекршоци смета дека треба да се запре постапката поради околностите наведени во членот 35а од овој закон.

(3) Судијата за прекршоци може да ја запре постапката и кога органот што го поднесол барањето за поведување постапка се откаже од барањето.“

Член 54

Членот 134 се менува и гласи:

„(1) Против решението за прекршокот може да се изјави жалба до второстепениот орган.

(2) Жалба можат да изјават обвинетиот, неговиот брачен другар, родител односно законски застапник или дете.

(3) Со закон и со прописи од Сојузниот извршен совет и од републичките извршни совети може да се определи дека жалба против решението за прекршок може да изјави и органот на управата што го поднесол барањето за поведување на постапката.

(4) Право на жалба имаат и лица казнети според чл. 121 и 122 од овој закон. Оваа жалба исто така му се изјавува на надлежниот второстепен орган.“

Член 55

По членот 134 се додава нов член 134а, кој гласи:

„Ако обвинетиот ја плати изречената парична казна пред да стане решението за прекршокот правосилно, ќе се смета дека со тоа се откажал од правото на жалба. Во ваков случај обвинетиот мора да се предупреди дека не е должен да ја плати паричната казна пред истекот на рокот определен во решението и дека ќе се смета дека се откажал од правото на жалба ако паричната казна ја плати пред правосилноста на решението.“

Член 56

По членот 137 се додава нов член 137а, кој гласи:

„(1) Ако органот што го донесол решението за прекршокот, по повод на жалбата најде дека спроведената постапка била непотполна, а дека тоа можело да биде од влијание врз решавањето за работата, тој постапката ќе ја допотполни пред доставувањето на жалбата до второстепениот орган.

(2) Ако органот што го донесол решението за прекршокот, во целост го усвои барањето изнесено во жалбата, тој може своето решение за прекршокот да го измени.“

Член 57

Членот 138 се менува и гласи:

„(1) Решавајќи по жалбата, второстепениот орган може решението за прекршокот да го потврди, да го поништи или да го преправи.

(2) Второстепениот орган ќе го поништи решението за прекршокот кога ќе утврди дека го донесол стварно ненадлежен орган, и предметот ќе му го отстапи на стварно надлежниот орган.

(3) Второстепениот орган ќе го поништи решението за прекршокот и кога ќе најде дека е потребно да се дополнително постапка или да се спроведе нова постапка, и ќе му го врати со списите на првостепениот орган за да донесе овој ново решение. Првостепениот орган на кој му е предметот вратен е должен да ги изврши потребните дејствија заради дополнување на постапката.

(4) Ако второстепениот орган по повод на чија и да било жалба утврди дека разлогите поради кои го донесол решението во корист на обвинетиот се

од корист и за некој од сообвинетите што не истааат жалба или не ја изјавил во тој правец, ќе постави по службена должност како да постои таква жалба.

(5) По повод жалбата од обвинетиот решението за прекршокот не може да биде изменето на негово штета.

(6) Согласно со одредбите од претходните ставови ќе се решава и по жалбите против други решенија донесени во административно-казнената постапка.“

Член 58

Под насловот „2) Укинување и поништување на правосилното решение за прекршок“ се додава нов член 138а, кој гласи:

(1) Против правосилното решение за прекршок јавниот обвинител има право да подаде барање за заштита на законитоста.

(2) Барањето за заштита на законитоста на штета на обвинетиот може да се подаде во рок од еден месец од денот кога му е доставено решението на јавниот обвинител, а ако не му е доставено — во рок од три месеци од денот на доставувањето на обвинетиот. Барањето за заштита на законитоста во корист на обвинетиот може да се подаде во рок од една година од денот на правосилноста на решението за прекршокот.

(3) Барањето за заштита на законитоста го подава Сојузниот јавен обвинител кога за барањето решава Советот за прекршоци при сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи, а републичкиот или окружниот јавен обвинител кога за барањето решава советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи.

(4) За барањето за заштита на законитоста против решение што во прв степен го донесол општинскиот судија за прекршоци, решава советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи, а против решение што во прв степен го донесол околинскиот судија за прекршоци или советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи — Советот за прекршоци при сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи.

(5) За барањето за заштита на законитоста против решенија за прекршок што ги донесол некој друг орган на управата, решава државниот орган непосредно повисок од тој орган.

(6) По повод барањето за заштита на законитоста надлежниот орган може да го укине или да го поништи побиваното решение, или да го одбие барањето. Против решение донесено по барањето за заштита на законитоста, не е дозволена жалба.“

Член 59

Членот 139 се менува и гласи:

„(1) Советот за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи може и по своја иницијатива да го укине или да го поништи незаконитото или неправилното правосилно решение за прекршок што го донесол судијата за прекршоци или околинскиот совет за прекршоци на територијата на народната република.

(2) Истото право за укинување и поништување во поглед на незаконитите или неправилните правосилни решенија за прекршоци што ги донесле советите за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи, го има Советот за прекршоци при сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи, а во поглед на незаконитите или неправилните правосилни решенија за прекршоци што ги донесле други органи на управата — државните органи повисоки од тие органи.

(3) Правото за укинување и поништување на правосилно решение за прекршок може да се врши во рок од една година од денот на правосилноста на решението за прекршок.“

Член 60

Членот 140 се менува и гласи:

„(1) По барање од казнетиот или по своја иницијатива советот за прекршоци при републичкиот

државен секретаријат за внатрешни работи ќе го укине или ќе го поништи правосилното решение за прекршок во корист на обвинетиот и кога по правосилноста на решението ќе се докаже дека решението е засновано врз лажан исказ на сведок или вештак, или врз лажна исправа, или дека до решението дошло поради кривично дело на судијата за прекршоци или на друго службено лице што учествувало во водењето на административно-казнената постапка, или кога ќе се утврди дека обвинетиот за исто дело е веќе казнет во административно-казнена постапка, во кривична постапка или во постапка по стопански престапи, како и кога се утврдени нови факти што би довеле до поинакво решение да биле познати во поранешната постапка.

(2) Правото за укинување и поништување според претходниот став го има, во поглед на правосилни решенија за прекршоци што ги донесле советите за прекршоци при републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи, Советот за прекршоци при сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи, а во поглед на правосилни решенија за прекршоци што ги донесол органот на управата — органот на управата од повисок степен.

(3) Правото за укинување и поништување на правосилно решение за прекршок според претходните ставови, може да се врши во рок од една година од денот на правосилноста на решението за прекршок.

(4) Против решението со кое се одбива барањето на казнетиот за укинување односно поништување на правосилното решение за прекршок, нема место на жалба.

Член 61

По членот 140 се додава нов член 140а, кој гласи: „(1) Кога правосилното решение за прекршок е укинато, надлежниот орган донесува ново решение во согласност со забелешките во решението со кое е укинато решението за прекршок.

(2) Во случај на поништување на правосилното решение престануваат правните последици предизвикани со решението за прекршокот.

(3) Ако по иницијатива на советот за прекршоци правосилното решение за прекршок е укинато како неправилно, новото решение за прекршокот не може да биде понеповолно од поранешното за обвинетиот.“

Член 62

Во членот 141 став 1 место зборовите: „2.000 динари“ се ставаат зборовите: „3.000 динари“.

Во ставот 5 од истиот член место зборовите: „на судијата за прекршоци“ се ставаат зборовите: „на органот надлежен за водење на административно-казнената постапка.“

Член 63

Во членот 143 се додава нов став 4, кој гласи: „(4) Во решението за прекршок со кое е изречена заштитната мерка упатување на престој во определено место, да се определи дека оваа мерка ќе се изврши и пред правосилноста на решението.“

Член 64

Членот 144 се менува и гласи:

„(1) Казните и заштитните мерки изречени со правосилно решение во административно-казнената постапка ги извршуваат, и тоа:

1) казната затвор — секретаријатот на околинскиот народен одбор за внатрешни работи надлежен по местото на живеалиштето односно престојувалиштето на казнетиот, односно во народната република каде што нема околии — испоставата на републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи. Казната затвор што ја изрекол општинскиот судија за прекршоци може да ја извршува и органот на управата на општинскиот народен одбор надлежен за внатрешни работи, ако е со одлука на општинскиот народен одбор определено таквите казни на затвор да ги извршува тој орган;

2) паричната казна и заштитната мерка одземање на предметите (член 39) — судијата за прекршоци што во прв степен го донесол решението

за прекршок, односно на чие подрачје престојувал казнетиот;

3) паричната казна и заштитната мерка одземање на предметите (член 39) што ги изрекле други органи — органот што го донесол решението, ако со посебни прописи не е определено поинаку;

4) Заштитната мерка протерување од определено место, заштитната мерка упатување на престој во определено место и заштитната мерка отстранување на странец од територијата на Југославија — секретаријатот на околинскиот народен одбор за внатрешни работи надлежен според местото на живеењето односно престојот на казнетиот, односно во народната република во која нема околии — испоставата на републичкиот државен секретаријат за внатрешни работи;

5) другите заштитни мерки, освен оние што се предвидени во точ. 2, 3 и 4 — надлежниот орган на управата.

(2) Судијата за прекршоци ја врши присилната наплата на паричната казна преку органот на управата на народниот одбор надлежен за работите на приходите.“

Член 65

Членовите 145, 146 и 147 се бришат.

Член 66

По членот 144 се додава нов член 144а, кој гласи: „Казната затвор се извршува во затвори. На лицата што ја издржуваат казната затвор изречена за прекршок се применуваат прописите што се однесуваат на извршувањето на казната затвор изречена за кривично дело, со следните отстапувања:

1) казнетите во затворот можат да употребуваат своја постелина и да примаат храна што се готви за нив надвор од затворот;

2) казнетите можат слободно да се допишуваат и да примаат поштенски пратки и колетти;

3) при примање посети, во рамките на куќниот ред, казнетите можат да водат разговори без присуство на службеник.“

Член 67

Во членот 148 се додава нов став 1, кој гласи: „(1) Ако војник или обврзник регрут што по правосилноста на решението за прекршок станал воено лице, не ја плати во определениот рок паричната казна, решението за извршување на казната затвор место парична казна го донесува надлежниот воен старешина.“

Сегашните ст. 1 и 2 од истиот член стануваат ст. 2 и 3.

Член 68

Во членот 149 ставот 3 се менува и гласи: „(3) Решението за одлагање на казната затвор го донесува по молба од казнетиот органот надлежен за извршување на казната. Жалбата против решението со кое не се уважува барањето, не го одлага извршувањето на казната затвор.“

Член 69

По членот 150 се додава нов член 150а, кој гласи: „(1) Заштитната мерка упатување на престој во определено место може да се изврши и со упатување на лицето против кое е изречена оваа мерка во посебна установа.

„(2) Лицата спрема кои се извршува заштитната мерка упатување на престој во определено место не се должни да работат.

(3) Започнатото извршување на заштитната мерка упатување на престој во определено место може да се прекине. Решението за тоа го донесува судијата за прекршоци што ја изрекол таа мерка, го предлог од органот што го спроведува нејзиното извршување.

(4) Започнатото извршување на заштитната мерка упатување на престој во определено место изречена против странец, ќе се прекине кога ова лице ќе изјави дека е готово да ја напушти територијата на Југославија и да ги исполни од своја страна условите за премин на границата.

(5) Поблиски прописи за извршувањето на заштитната мерка упатување на престој во определено место како и на заштитната мерка протерување од определено место, донесува сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи.

Член 70

Членот 151 се менува и гласи:

„(1) Кога наплатата на парична казна се врши присилно, паричната казна се наплатува според прописите што важат за присилната наплата на данокот.

(2) Од недвижности присилно можат да се наплатуваат само паричните казни изречени за девизни, царински, даночни и други прекршоци сторени од материјална заинтересираност, ако паричната казна изнесува над 100.000 динари.

(3) Наплатата на паричната казна од недвижности ја врши околинскиот суд.

(4) По смртта на казниетиот паричната казна нема да се изврши.“

Член 71

Во членот 153 ставот 1 се менува и гласи:

„(1) Казната затвор, заштитната мерка протерување од определеното место и заштитната мерка упатување на престој во определено место се извршуваат на трошок на државата.“

Во истиот член се додава нов став 2, кој гласи:

„(2) Ако казниетиот не ја плати паричната казна во рокот определен во решението за прекршокот, ниту по истекот на тој рок самиот се јави заради издржување на казната затвор со која се заменува паричната казна, од него ќе се наплатат трошоците за приведувањето заради извршување на казната затвор.“

Досегашниот став 2 од овој член станува став 3.

Член 72

Членот 154 се менува и гласи:

„(1) Решението за прекршок во поглед на трошоците на постапката го извршува органот што во прв степен го донесол тоа решение.

(2) Присилната наплата на трошоците на постапката органот од претходниот став ја врши преку органот на управата на народниот одбор надлежен за работите на приходите. Присилната наплата на трошоците на постапката се врши по службена должност според прописите што важат за присилната наплата на данокот, со тоа што тие трошоци да не можат присилно да се наплатуваат од недвижности.

(3) Извршувањето на решението, доколку се однесува на надоместок на штета, се врши по барање од оштетениот.

(4) Присилната наплата на надоместокот на штетата ја врши надлежниот околински суд. Правосилното решение за прекршокот е основ за судско извршување. Врз основа на такво решение надлежниот суд донесува заклучок за дозволата за извршување, според прописите што важат за судското извршување.“

Член 73

Членот 155 се менува и гласи:

„(1) Посебните прописи за прекршоците што важат на денот на влегувањето во сила на овој закон, остануваат во сила.

(2) Во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој закон општинските и околинските народни одбори се должни сите прописи за прекршоци што ги донесле, да ги доведат во согласност со одредбите од овој закон и да определат кои одредби од тие прописи односно кои прописи престануваат да важат, а на кои од тие прописи им се продолжува важноста. По истекот на овој рок одредбите за прекршоците во прописите на општинските и околинските народни одбори чие важење не е продолжено, престануваат да важат.

(3) Сојузните и републичките органи на управата и републичките совети се должни да ги доведат во согласност своите прописи за прекршоците со одредбите од овој закон во рокот што ќе го определи Сојузниот извршен совет односно републичкиот извршен совет.“

Член 74

По изменетиот член 155 се додава нов член 155а, кој гласи:

„(1) Општинскиот судија за прекршоци е надлежен за водење на административно-казнената постапка и за сите прекршоци предвидени со прописите донесени пред влегувањето во сила на овој закон за кој не е пропишана парична казна над 100.000 динари, освен за оние за кои со прописите донесени по влегувањето во сила на Општиот закон за уредувањето на општините и околините (22 јуни 1955 година) е определена надлежноста на околинскиот судија за прекршоци.

(2) За водење на административно-казнената постапка за прекршоците што со прописите донесени по влегувањето во сила на Општиот закон за уредувањето на општините и околините (22 јуни 1955 година) се ставени во надлежност на околинскиот судија за прекршоци, останува и натаму надлежен околинскиот судија за прекршоци.“

Член 75

Членовите 156 и 157 се бришат.

Член 76

Членот 158 се менува и гласи:

„По прекршоците по кои е поведена постапка но не е донесено решение пред влегувањето во сила на овој закон, постапката ќе ја заврши и ќе донесе решение органот надлежен според досегашните прописи.“

Член 77

По членот 158 се додава нов член 158а, кој гласи:

„До донесувањето на посебни прописи во кои за определени прекршоци ќе биде пропишана заштитната мерка упатување на престој во определено место (член 11), оваа мерка, под условите предвидени во членот 39а од овој закон, може да се изрече кон пропишаната казна или самостојно за прекршоците предвидени во републичките закони за прекршоците против јавниот ред и мир.“

Член 78

Членот 159 се менува и гласи:

„Административните казни изречени со правосилни решенија до денот на влегувањето во сила на овој закон, што не се извршени, ќе се извршат според одредбите од овој закон.“

Член 79

Членот 160 се менува и гласи:

„До донесувањето на посебни законски прописи за надлежноста за водење на постапката за финансиските прекршоци, за водење на административно-казнената постапка за прекршоците што се означени како финансиски во членот 1 од Уредбата за финансиските прекршоци („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 8/49 и 90/49) ќе бидат надлежни органите определени со таа уредба.“

Член 80

Членот 162 се менува и гласи:

„(1) Прописите за надоместок на трошоците на сведоците, вештаците и толкувачите во управната постапка согласно се применуваат и во административно-казнената постапка.

(2) Се овластува сојузниот Државен секретаријат за внатрешни работи да пропише деловник за административно-казнената постапка, како и поблиски одредби за трошоците на постапката и за извршувањето.“

Член 81

Членот 163 се менува и гласи:

„(1) Лицата што се наоѓаат на должноста на општински или околински судија за прекршоци, а што не ги исполнуваат условите пропишани со овој закон, можат да останат на таа должност ако во рок од две години од денот на влегувањето во сила на овој закон го положат пропишаниот стручен испит за судија за прекршоци.“

(2) Судијата за прекршоци што го положил стручниот испит според досегашните прописи не е должен да го полага испитот од претходниот став.“

Член 82

По членот 163 се додава нов член 163а, кој гласи:

„(1) Судијата за прекршоци што има средна стручна спрема напредува до VII платен разред, а судијата за прекршоци што има виша стручна спрема — до V платен разред.

(2) На судиите за прекршоци што ги исполнуваат условите од членот 28 (член 52в став 1) на овој закон им се обезбедува положајна плата како на раководни службеници на самостојни служби.”

Член 83

Се овластува Законодавниот одбор на Сојузниот собор на Сојузната народна скупштина да го утврди и издаде пречистениот текст од Основниот закон за прекршоците, како и да изврши потребно усогласување на називите на органите и на изразите употребени во законот.

Член 84

Овој закон влегува во сила по истекот на петнаесет дена по објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“.

829.

Врз основа на членот 38 став 1 од Уставниот закон за основите на општественото и политичкото устројство на Федеративна Народна Република Југославија и за сојузните органи на власта,

Сојузната народна скупштина, на седницата на Сојузниот собор од 26 ноември 1958 година и на седницата на Соборот на производителите од 26 ноември 1958 година, донесе

ОДЛУКА

ЗА ПОТВРДА НА ПРОПИСОТ НА СОЈУЗНИОТ ИЗВРШЕН СОВЕТ ДОНЕСЕН ВРЗ ОСНОВА НА ОВЛАСТУВАЊЕТО ОД ГЛАВАТА XXVI НА СОЈУЗНИОТ ОПШТЕСТВЕН ПЛАН ЗА 1958 ГОДИНА

Се потврдува Одлуката за измени на Одлуката за минималните заштитни цени и за премиите во 1958 и 1959 година за говеда и свињи од определен квалитет („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 28/58).

Сојузна народна скупштина

СНС (А) 52

28 ноември 1958 година

Белград

Претседател
на Сојузната народна скупштина,
Петар Стамболиќ, с. р.

Претседател
на Соборот на
производителите,
Нашко Ромац, с. р.

Претседател
на Сојузниот собор,
др Младен Ивковиќ, с. р.

830.

Врз основа на членот 38 став 1 од Уставниот закон за основите на општественото и политичкото устројство на Федеративна Народна Република Југославија и за сојузните органи на власта,

Сојузната народна скупштина, на седницата на Сојузниот собор од 26 ноември 1958 година и на седницата на Соборот на производителите од 26 ноември 1958 година, донесе

ОДЛУКА

ЗА ПОТВРДА НА УРЕДБИТЕ НА СОЈУЗНИОТ ИЗВРШЕН СОВЕТ

Се потврдуваат уредбите што ги донесе Сојузниот извршен совет врз основа на овластувањето од точката II на Одлуката за потврда на уредбите на Сојузниот извршен совет и за натамошната работа на приготвување закони за стопанскиот систем („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 8/54), и тоа:

1) Уредбата за дополненија на Уредбата за прометот на жито и на преработки од жито на големо („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 29/58);

2) Уредбата за измени и дополненија на Уредбата за градежното проектирање („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 30/58);

3) Уредбата за измени и дополненија на Уредбата за градењето („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 30/58);

4) Уредбата за дополненија на Уредбата за земјоделските задруги („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 30/58).

Сојузна народна скупштина

СНС (А) 51

28 ноември 1958 година

Белград

Претседател
на Сојузната народна скупштина,
Петар Стамболиќ, с. р.

Претседател
на Соборот на
производителите,
Нашко Ромац, с. р.

Претседател
на Сојузниот собор,
др Младен Ивковиќ, с. р.

831.

Врз основа на членот 78 став 2 од Уставниот закон, а во врска со членот 12 од Уредбата за организацијата и работата на Сојузниот извршен совет („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 20/58), Сојузниот извршен совет донесува

ОДЛУКА

ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ ЗАМЕНИК НА ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА ЗА ВРЕМЕ НА НЕГОВАТА ОТСУТНОСТ ОД ЗЕМЈАТА

Претседателот на Федеративна Народна Република Југославија Јосип Броз-Тито за време на неговата отсутиност од земјата, поради посета на Индонезија и на некои други пријателски земји на Азија и Африка, ќе го заменува потпретседателот на Сојузниот извршен совет Едвард Кардељ.

Р. п. бр. 377

2 декември 1958 година

Белград

Сојузен извршен совет

Секретар,
Велько Зековиќ, с. р.

Претседател,
Александар Ранковиќ, с. р.

832.

Врз основа на членот 161 од Законот за јавните службеници („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 53/57), Сојузниот извршен совет донесува

ОДЛУКА

ЗА ИСПЛАТА НА ПОСЕБЕН ДОДАТОК СПОРЕД ОДЛУКАТА ЗА ПОСЕБНИОТ ДОДАТОК НА СЛУЖБЕНИЦИТЕ ЗАПОСЛЕНИ НА ТЕРИТОРИЈАТА НА КОЈА Е ПРОШИРЕНА ЦИВИЛНАТА УПРАВА НА ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

1. На службениците на кои им припаѓа посебен додаток според Одлуката за посебниот додаток на службениците запослени на територијата на која е проширена цивилната управа на Федеративна Народна Република Југославија („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 7/58), а чие зголемување на платата според Законот за измени и дополненија на Законот за јавните службеници односно според Уредбата за измени и дополненија на Уредбата за платите на техничкиот персонал и на помошните

службеници („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 44/58) го преминува нето износот од 700 динари месечно, им се намалува посебниот додаток за износот на зголемувањето на платата над нето износот од 700 динари месечно.

2. Оваа одлука влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“, а ќе се применува од 1 октомври 1958 година.

Р. п. бр. 378

6 декември 1958 година

Белград

Сојузен извршен совет

Секретар,

Потпретседател,

Велько Зековиќ, с. р.

Мијалко Тодоровиќ, с. р.

833.

Врз основа на точката 1 став 4 од Одлуката за пресметување разликата во цените при увозот и извозот („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 54/55, 22/56, 6/58 и 23/58), во врска со членот 7 оддел I став А под а) точка 3 од Уредбата за пренесување работите во надлежност на сојузните и републичките органи на управата („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 18/58), со согласност од сојузниот Државен секретаријат за работите на финансиите и од сојузниот Државен секретаријат за работите на стоковниот промет, Комитетот за надворешна трговија издава

НАРЕДБА

ЗА ИЗМЕНА НА НАРЕДБАТА ЗА КОЕФИЦИЕНТИТЕ ЗА ПРЕСМЕТУВАЊЕ НА РАЗЛИКАТА ВО ЦЕНИТЕ ПРИ ИЗВОЗОТ И УВОЗОТ НА ОПРЕДЕЛЕНИ ПРОИЗВОДИ И УСЛУГИ

1. Во Наредбата за коефициентите за пресметување на разликата во цените при извозот и увозот на определени производи и услуги („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 21/57) во точката I оддел Б во гранката 114 — Црна металургија, текстот на редниот број 23 се менува и гласи:

„23. Влечена жица црна“) 1,50“.

2. Оваа наредба влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“, а ќе се применува на работите на увоз склучени од тој ден.

П. бр. 1004

5 декември 1958 година

Белград

Претседател
на Комитетот за надворешна
трговија,

Љубо Бабиќ, с. р.

834.

Врз основа на членот 34 став 1 точка 1 од Уредбата за надворешнотрговското работење („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 25/55), во врска со членот 7 оддел I став А под а) точка 1 алинеја 3 од Уредбата за пренесување работите во надлежност на сојузните и републичките органи на управата („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 18/58), со согласност од сојузниот Државен секретаријат за работите на стоковниот промет и од секретаријатите на Сојузниот извршен совет за индустрија и за селско стопанство и шумарство, Комитетот за надворешна трговија издава

НАРЕДБА

ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА УВОЗ НА ОПРЕДЕЛЕНИ ПРОИЗВОДИ

1. Производи што може да ги увезува само онаа стопанска организација запишана во надворешнотрговскиот регистар за вршење на работите на увоз

на такви производи која ќе добие за тоа посебно одобрение од Претседателот на Комитетот за надворешна трговија, се:

- 1) сурова нафта,
- 2) антрацит,
- 3) кокс,
- 4) јаглен за коксирање,
- 5) валјани и влечени производи на црната металургија,
- 6) памук,
- 7) волна,
- 8) сурова крупна кожа,
- 9) какаовец,
- 10) вештачки губриња,
- 11) суровини за производство на вештачки губриња,
- 12) суровини за производство на сапун,
- 13) суров каучук.

2. Оваа наредба влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“, а ќе се применува на работите на увоз склучени од тој ден.

П. бр. 1026

4 декември 1958 година

Белград

Претседател
на Комитетот за надворешна трговија,
Љубо Бабиќ, с. р.

835.

Врз основа на точката 9 од Одлуката за доделување новогодишна награда на службениците и работниците на државните органи и на установите на јавните служби („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 48/58), а во врска со чл. 24 и 28 од Законот за придонесот за буџетите од личниот доход на работниците („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 52/57), сојузниот Државен секретаријат за работите на финансиите пропишува

УПАТСТВО

ЗА ПРЕСМЕТУВАЊЕ НА ПРИДОНЕСОТ ЗА БУЏЕТИТЕ ОД ЛИЧНИОТ ДОХОД НА НОВОГОДИШНИТЕ НАГРАДИ НА СЛУЖБЕНИЦИТЕ И РАБОТНИЦИТЕ НА ДРЖАВНИТЕ ОРГАНИ И НА УСТАНОВИТЕ НА ЈАВНИТЕ СЛУЖБИ

1. Државните органи и установи, како и организации и установите со самостојно финансирање спрема кои сојузните, републичките, околските или општинските органи или органите на автономните единици ги вршат правата на основувач (исплатителите на новогодишните награди), што им исплатуваат новогодишни награди за 1958 година на своите службеници и работници според одредбите од Одлуката за доделување новогодишна награда на службениците и работниците на државните органи и на установите на јавните служби (во натамошниот текст: Одлуката) односно според прописите донесени врз основа на точката 8 од Одлуката, го пресметуваат и го плаќаат придонесот за буџетите од личниот доход на исплатените награди на начинот и во височината што се определени во точката 2 од ова упатство.

2. Новогодишните награди ќе се исплатат во височина од 50% од нето износот на платата исплатена за декември 1958 година. Како плата за декември 1958 година се подразбираат сите примања по основите од точката 4 на Одлуката (основната и полагајната плата и посебните додатоци што имаат карактер на постојани примања).

На исплатениот износ на новогодишните награди исплатителите на тие награди плаќаат придонес за буџетите од личниот доход, и тоа во височина од 40% од износот на придонесот за буџетите пресметан од платата утврдена според претходниот став. Овој придонес се плаќа од истите средства од кои се исплатуваат и наградите.

Ако органите од точката 8 на Одлуката определат новогодишни награди во износи помали од

50% од нето износот на месечната плата, придонесот за буџетите од личниот доход од тие награди ќе се пресмета по нормата што му одговара на односот на тие награди спрема половината од нето износот на платата за декември 1958 година. На пример, ако наградата изнесува 45% од нето износот на платата, нормата на придонесот за буџетите од личниот доход ќе се утврди според формулата:

$$50 : 40 = 45 : x,$$

од која ниту излегува дека е

$$x = (45 \times 40) : 50 = 1.800 : 50 = 36\%.$$

3. Исплатителите на новогодишните награди ќе го уплатат придонесот за буџетите од личниот доход утврден според одредбата од претходната точка, во рокот и на начинот што се определени во чл. 77 и 79 од Правилникот за пресметување и плаќање на придонесот од личниот доход од работниот однос („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 12/58 и 28/58).

4. Ако службеник или работник што во смисла на точката 1 од Одлуката има право на новогодишна награда премине по 25 ноември 1958 година на служба кај друг орган или установа, новогодишната награда ќе му ја исплати органот односно установата што му ја исплатува платата за декември 1958 година.

Ако службеник или работник што има право на новогодишна награда премине по 25 ноември 1958 година на служба кај стопанска или друга организација на која не се однесува Одлуката, новогодишната награда според Одлуката ќе му ја исплати органот односно установата што му ја исплатила платата за ноември 1958 година. Во овој случај новогодишната награда се пресметува во износот што му одговара на нето износот на платата за ноември 1958 година.

5. Како исплатители на новогодишните награди во смисла на одредбите од Одлуката и од ова упатство, не се подразбираат организациите од третиот дел на Законот за јавните службеници („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 53/57), т. е. стопанските комори и стручните здруженија, задружните сојузи, банките и штедилниците и Државниот осигурителен завод како ниту Генералната дирекција на Југословенските железници и Генералната дирекција на Југословенските пошти, телеграфи и телефони, ниту општествените организации. Ако наведените организации исплатуваат награди според одредбите од своите правилници, во поглед на пресметувањето на придонесот од личниот доход ќе ги применуваат во сè одредбите од чл. 40—48 на Правилникот за пресметување и плаќање на придонесот од личниот доход од работниот однос.

6. Ова упатство влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“.

Бр. 12-23736/1

28 ноември 1958 година

Белград

Државен секретар
за работите на финансиите,
Никола Минчев, с. р.

836.

Врз основа на членот 11 став 3 од Законот за буџетот на Федеративна Народна Република Југославија (Сојузниот буџет) за 1958 година („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 54/57) и точката 2 од Одлуката за измена на Времената одлука за регресите во стопанството („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 39/58), сојузниот Државен секретаријат за работите на финансиите пропишува

УПАТСТВО

ЗА ИЗМЕНИ И ДОПОЛНЕНИЈА НА УПАТСТВОТО ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НАДОКНАДАТА (РЕГРЕСОТ) НА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА НА ПРЕХРАБЕНАТА ИНДУСТРИЈА ЗА РАЗЛИКАТА ВО ЦЕНАТА НА ШЕКЕРОТ И БЕЛИОТ ЛИМ

1. Во Упатството за остварување надокнадата (регресот) на претпријатијата на прехранбената

индустрија за разликата во цената на шеќерот и белиот лим („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 8/54) во точката 1 под а) во вториот ред наместо бројот „35“ се става бројот „58“.

2. Во точката 2 наместо ставот 1 се додаваат два ноем става, кои гласат:

„Количината на шеќер што ја содржат овошните преработки се утврдува врз основа на најниските и највисоките проценти на шеќер пропишани во Правилникот за квалитетот на прехранбените продукти и за условите за нивното производство и промет (Прилог кон „Службен лист на ФНРЈ“, бр. 12/57), а ако квалитетот на овошните преработки не е определен со тој правилник, количината на шеќер се утврдува врз основа на решението со кое надлежниот санитарен инспекторат го одобрува квалитетот на односните производи.“

Ако овошните преработки содржат поголем процент на додаден шеќер од минималниот процент на шеќер пропишан во правилникот од претходниот став, количината на потрошениот шеќер се утврдува врз основа на извештајот за анализата извршена од страна на некој од институтите за испитување на прехранбените продукти.“

Досегашниот став 2 станува став 3.

3. Во точката 3 по ставот 1 се додаваат четири нови става, кои гласат:

„Претпријатијата од претходниот став се должни во барањето за регрес да ја назначат вистински потрошената количина на шеќер во единица мери на одделни производи.“

При првото поднесување на барањето за регрес според одредбите од ова упатство, претпријатијата се должни да поднесат податоци од своето материјално производство за состојбата на запасите на шеќер на 30 септември 1958 година и количините на утврдените запаси на шеќер да ги одбијат од количините на шеќер за кои се бара регрес. Накаа утврдените количини на шеќер регресот се остварува во височината пропишана во точката 1 под а) од ова упатство, додека за количините на шеќер потрошени од запасите регресот се остварува во височина од 35 динари по килограм, според одредбата на одделот I точка 5 под а) од Времената одлука за регресите во стопанството („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 52/53), која важеше до 30 септември 1958 година.

Ако корисниците на регресот покрај овошните преработки произведуваат и други производи со додаток на шеќер за кои не се одобрува регрес, се должни при поднесувањето на пресметката за регрес да приложат и спецификација на потрошувањето на шеќер по видовите на производите, и тоа само за утврдените запаси на шеќер што ги имале на 30 септември 1958 година. Овие спецификации се поднесуваат додека овие запаси на шеќер не се потрошат.

Корисниците на регресот од претходниот став ќе го пресметуваат регресот врз основа на спецификации а во височина од 35 динари по килограм шеќер, според одредбата на одделот I точка 5 под а) од Времената одлука за регресите во стопанството.“

Досегашниот став 2 станува став 6.

4. Ова упатство влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“, а ќе се применува од 1 октомври 1958 година како ден од кој се применува Одлуката за измена на Времената одлука за регресите во стопанството.

Бр. 07—23517/1

25 ноември 1958 година

Белград

Државен секретар
за работите на финансиите,
Никола Минчев, с. р.

837.

Врз основа на чл. 4, 6 и 8 од Одлуката за евиденција и контрола на цените на определени производи („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 7/58 и 28/58), Сојузниот Државен секретаријат за работите на стоковниот промет пропишува

УПАТСТВО

ЗА ДОПОЛНЕНИЕ НА УПАТСТВОТО ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ОДЛУКАТА ЗА ЕВИДЕНЦИЈА И КОНТРОЛА НА ЦЕНИТЕ НА ОПРЕДЕЛЕНИ ПРОИЗВОДИ

1. Во Списокот на производите на кои се однесува евиденцијата и контролата на цените кон Упатството за спроведување на Одлуката за евиденција и контрола на цените на определени производи („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 7/58) во гранката 122, по точката 13 се додава нова точка, која гласи: „14) Огривно дрво од сите видови.“

2. Ова упатство влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“.

Бр. 7228

4 декември 1958 година

Белград

Државен секретар
за работите на стоковниот промет,
Марјан Брецељ, с. р.

838.

Врз основа на членот 6 став 3 од Уредбата за градењето („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 32/58), Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за индустрија, во согласност со сојузниот Државен секретаријат за работите на финансиите, пропишува

ПРАВИЛНИК

ЗА ИЗМЕНА НА ПРАВИЛНИКОТ ЗА ИЗВЕДУВАЊЕТО НА ГРАДЕЖНИ ОБЈЕКТИ И РАБОТИ ВО СОПСТВЕНА РЕЖИЈА

Член 1

Во Правилникот за изведувањето на градежни објекти и работи во сопствена режија („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 32/57) членот 9 се менува и гласи:

„Амортизацијата на основните средства и интересот на фондот на основните средства што се употребуваат за изведување работи во сопствена режија, данокот на промет (ако е предвиден за одделни видови инвестициони работи), закупнината за основните средства и другите трошоци на работењето односно обврските што кај градежните стопански организации се засметуваат во цената на работите, се плаќаат од претсметковната сума на работите во сопствена режија.

Работите во сопствена режија режиските одбори основани од стопански организации ги пресметуваат со инвеститорот (основуваачот) по цената што го опфаќа платениот данок на промет (ако е предвиден), трошоците на работењето и дел од доходот кој не може да биде помал од доходот од кој можат да се покријат исплатените лични доходи на работниците пресметани според тарифните ставови од тарифниот правилник на стопанската организација. Така пресметаната вредност на работите влегува во вкупниот приход на режискиот одбор, кој се третира како погон за кој се врши самостојно пресметување на доходот.

Режиските одбори основани од страна на други органи односно организации работите што се изведуваат во сопствена Режија ги пресметуваат со инвеститорот (основуваачот) по цената која го опфаќа платениот данок на промет (ако е предвиден), трошоците кои кај градежните стопански организации спаѓаат во трошоците на работењето и личните доходи на работниците во височина на пре-

сметаните и исплатени лични доходи со сите придонеси што се плаќаат од личните доходи.

Режискиот одбор води посебно книговодство и евиденција за работите што се изведуваат во сопствена Режија.”

Член 2

Овој правилник ќе се применува почнувајќи од 1 јануари 1958 година.

Бр. 03-1263

4 декември 1958 година

Белград

Го заменува Секретарот
за индустрија
Државен потсекретар,
Ивица Гретиќ, с. р.

839.

Врз основа на членот 11 став 2 и членот 12 став 1 од Уредбата за контрола на квалитетот на селскостопанските производи наменети за извоз („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 32/55) и членот 10 оддел 1 под б) точка 9 алинеи 3 и 4 од Уредбата за пренесување работите во надлежност на сојузните и републичките органи на управата („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 18/58), Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за селско стопанство и шумарство, на предлог од Сојузната надворешнотрговска комора и од Сојузот на селскостопанско-шумарските комори на Југославија, пропишува

ПРАВИЛНИК

ЗА СТРУЧНАТА СПРЕМА НА ЛИЦАТА ШТО ВРШАТ КОНТРОЛА НА КВАЛИТЕТОТ НА СВЕЖОТО И СУВОТО ОВОШЈЕ И НА СВЕЖИОТ И СУВИОТ ЗЕЛЕНЧУК НАМЕНЕТИ ЗА ИЗВОЗ

Член 1

Лицата што вршат контрола на квалитетот на свежото и сувото овошје и на свежиот и сувиот зеленчук наменети за извоз во смисла на Уредбата за контрола на квалитетот на селскостопанските производи наменети за извоз, мораат да ја имаат следната стручна спрема:

- 1) свршен земјоделски факултет и најмалку три години пракса на работите на производство на овошје или зеленчук; или
- 2) свршено средно земјоделско училиште и најмалку пет години пракса на работите на производство на овошје или зеленчук.

Член 2

Лицата од претходниот член не можат да вршат контрола на квалитетот на свежото и сувото овошје и на свежиот и сувиот зеленчук наменети за извоз во претпријатието кај кое се запослени.

Член 3

Лицата определени за вршење на службата контрола на квалитетот на свежото и сувото овошје и на свежиот и сувиот зеленчук наменети за извоз даваат свечена изјава пред секретарот за селско стопанство во републичкиот извршен совет.

Текстот на свечената изјава гласи:

„Свечено изјавувам дека контролата на квалитетот на свежото и сувото овошје и на свежиот и сувиот зеленчук наменети за извоз ќе ја вршам совесно и по своето најдобро стручно знаење, а во согласност со важечките прописи.”

Член 4

Со влегувањето во сила на овој правилник престанува да важи Правилникот за стручната спрема на лицата што вршат контрола на квалитетот на селскостопанските производи наменети за извоз („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 53/55).

Член 3

Овој правилник влегува во сила осмиот ден по објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“.

Бр. 06—1871/2
25 ноември 1958 година
Белград

Секретар
за селско стопанство и шумарство,
Славко Комар, с. р.

840.

Врз основа на членот 11 став 2 и членот 12 став 1 од Уредбата за контрола на квалитетот на селскостопанските производи наменети за извоз („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 32/53) и членот 10 оддел I под б) точка 9 алинеи 3 и 4 од Уредбата за пренесување работите во надлежност на сојузните и републичките органи на управата („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 18/58), Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за селско стопанство и шумарство, на предлог од Сојузната надворешнотрговска комора и од Сојузот на селскостопанско-шумарските комори на Југославија, пропишува

П РА В И Л Н И К ЗА СТРУЧНАТА СПРЕМА НА ЛИЦАТА ШТО ВРШАТ КОНТРОЛА НА КВАЛИТЕТОТ НА МЕ- СОТО И НА ПРОИЗВОДИТЕ ОД МЕСО НАМЕ- НЕНИ ЗА ИЗВОЗ

Член 1

Контролата на квалитетот на месото и на производите од месо наменети за извоз во смисла на Уредбата за контрола на квалитетот на селскостопанските производи наменети за извоз ја вршат ветеринарните инспектори, што ги определува со листа Сојузната надворешнотрговска комора со согласност од Сојузната управа за работите на ветеринарството.

Член 2

Контролата на квалитетот на месото и на производите од месо наменети за извоз ја вршат ветеринарните инспектори само на индустриски кланици.

Член 3

Лицата определени за вршење на службата за контрола на квалитетот на месото и на производите од месо наменети за извоз даваат свечена изјава пред секретарот за селско стопанство во републичкиот извршен совет.

Текстот на свечената изјава гласи:
„Свечено изјавувам дека контролата на квалитетот на месото и на производите од месо наменети за извоз ќе ја вршам совесно и по своето најдобро стручно знаење, а во согласност со важечките прописи.“

Член 4

Со влегувањето во сила на овој правилник престанува да важи Правилникот за стручната спрема на лицата што вршат контрола на квалитетот на месото и на производите од месо наменети за извоз („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 34/56).

Член 5

Овој правилник влегува во сила осмиот ден по објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“.

Бр. 06—1871/1
25 ноември 1958 година
Белград

Секретар
за селско стопанство и шумарство,
Славко Комар, с. р.

841.

Врз основа на членот 3 став 3 од Уредбата за контрола на квалитетот на селскостопанските производи наменети за извоз („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 32/53) и членот 10 оддел I под б) точка 9 алинеја 1 од Уредбата за пренесување работите во надлежност на сојузните и републичките органи на управата („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 18/58), Сојузната надворешнотрговска комора и Сојузот на селскостопанско-шумарските комори на Југославија, со потврда од Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за селско стопанство и шумарство и со согласност од Комитетот за надворешна трговија и од Сојузниот Државен секретаријат за работите на стопанскиот промет, пропишуваат

П РА В И Л Н И К ЗА КВАЛИТЕТОТ НА ДОБИТОКОТ ЗА КОЛЕЊЕ НАМЕНЕТ ЗА ИЗВОЗ

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со одредбите од овој правилник се утврдува квалитетот на добитокот за колење наменет за извоз.

Член 2

Според одредбите од овој правилник задолжително се контролираат говедата за колење, свињите за колење и овците за колење наменети за извоз.

II. ГОВЕДА ЗА КОЛЕЊЕ

Член 3

Говедата се класираат според староста на:

- 1) телиња (од 3—6 месеци);
- 2) јунчиња од типот baby beef (од 6—12 месеци);
- 3) јунчиња (од 12—24 месеци);
- 4) млади говеда (од 2—3 години);
- 5) постари говеда (над 3 години).

Телиња

Член 4

Телиња се машки телиња-цицанчиња или што се напојуваат, стари 3—6 месеци, нормално исхранети со соодветни количини млеко, како и машки телиња — одбиени од цицање, стари 3—6 месеци. Телињата според квалитетот можат да бидат од I A класа, I класа и II класа.

Член 5

I A класа

Во I A класа спаѓаат телиња-цицанчиња не помлади од 3 месеци ниту постари од 6 месеци, што не се одбиени од цицање или што се напојуваат, добро згоени, со обли бутони и широки плеки, со мошне развиено месно ткиво, со тежина најмалку 120 кг живо мерено. Рандман најмалку 65% од жива тежина.

Член 6

I класа

Во I класа спаѓаат телиња-цицанчиња не помлади од 3 месеци ниту постари од 6 месеци, што не се одбиени од цицање или што се напојуваат, добро згоени, со обли бутони и широки плеки со мошне развиено месно ткиво, со тежина најмалку 100 кг живо мерено. Рандманот најмалку 60% од жива тежина.

Член 7

II класа

Во II класа спаѓаат телиња од 3—6 месеци, средно згоени, со обли бутони, широки плеки, со помалу развиено месно ткиво, со тежина најмалку 80 кг живо мерено. Рандманот најмалку 56% од жива тежина.

Член 26**I класа**

Во I класа спаѓаат волови стари до 5 години, напълно згоени, полномеснати, со длабоки гради, широки плеќи, полни ребра, заоблен заден дел, не премногу масни, со тежина најмалку 500 кг живо мерено. Рандманот најмалку 55% од жива тежина.

Член 27**II класа**

Во II класа спаѓаат згоени постари волови што не биле во јарем, погуби, покоскести и масни, со тежина најмалку 450 кг живо мерено. Рандманот најмалку 50% од жива тежина.

Крави**Член 28**

Кравите според квалитетот можат да бидат од: I класа, II класа и III класа.

Член 29**I класа**

Во I класа спаѓаат крави стари повеќе од 3 години, што не се употребувани за работа, напълно згоени и напълно зрели за колење, со полни гради, полн бубрежник и полни ребра, со тежина најмалку 450 кг живо мерено. Рандманот најмалку 56% од жива тежина.

Член 30**II класа**

Во II класа спаѓаат крави стари до 6 години, непотполно згоени и за колење зрели, повеќе пати телени, излачени од натамошен приплод, со тежина најмалку 400 кг живо мерено. Рандманот најмалку 50% од жива тежина.

Член 31**III класа**

Во III класа спаѓаат крави стари повеќе од 4 години, излачени од приплод, измолзени, незгоени (колбасичарски стоки), со тежина најмалку 400 кг живо мерено. Рандманот најмалку 45% од жива тежина.

III. ГОВЕДА ОД СОЈОТ „БУША“ ЗА КОЛЕЊЕ**Член 32**

Говедата од сојот „буша“ според квалитетот можат да бидат од: I класа, II класа и III класа.

Член 33**I класа**

Во I класа говеда од сојот „буша“ спаѓаат машини и женски грла, стари од 2—3 години, што немаат повеќе од 4 постојани заби, напълно згоени, со обли плеќи, изразени бутони, полни ребра и полни гради, од највисока кланична вредност, со тежина најмалку 250 кг живо мерено. Рандманот најмалку 54% од жива тежина.

Член 34**II класа**

Во II класа говеда од сојот „буша“ спаѓаат бикови, волови и крави, стари до 5 години, како и јунчиња стари до 3 години, згоени, со полни гради и полни плеќи, обли бутони, полни ребра и полн бубрежник. Тежината на биковите, воловите и кравите најмалку 250 кг, а тежината на јунчињата најмалку 150 кг живо мерено. Рандманот најмалку 50% од жива тежина.

Член 35**III класа**

Во III класа говеда од сојот „буша“ спаѓаат волови и крави, стари над 4 години, незгоени, упо-

требувани за работа и приплод, со груб изглед, со тежина најмалку 200 кг живо мерено. Рандманот најмалку 45% од жива тежина.

IV. СВИЊИ ЗА КОЛЕЊЕ**Член 36**

Свињите се делат на меснати и масни свињи.

Меснати свињи**Член 37**

Во меснатите свињи спаѓаат соевите: холандска и шведска бела, јоркшир, бела племенита, бела оплеменета, беркшир и корнвал, како и нивните меѓусебни мелези.

Меснатите свињи според квалитетот можат да бидат од: I А класа, I класа и II класа.

Член 38**I А класа**

Во I А класа спаѓаат свињи од соевите: холандска и шведска бела, голем јоркшир, бели племенити и бели оплеменети (германски, украински, чешки и др.), како и мелезите на нерести од голем јоркшир со прасици од мал и среден јоркшир, од бели племенити и оплеменети свињи, стари до 8 месеци, со добри шунки и плеќи, не високи нозе. Машките грла мораат да бидат кастрирани. Тежината од 85 до 95 кг живо мерено.

Член 39**I класа**

Во I класа спаѓаат свињи стари до 12 месеци, назимци, непрасени прасици и кастрирани вепрови, правилно развиени, со добри шунки и плеќи, од меснат тип, со тежина од 90 до 110 кг живо мерено.

Член 40**II класа**

Во II класа спаѓаат непрасени прасици, кастрирани вепрови и прасици, од погуба конструкција, меснат тип, стари до 2 години, со тежина од 110 до 130 кг живо мерено.

Масни свињи**Член 41**

Масните свињи ги опфаќаат соевите: манголицка, моравка, фајферица, туropolка и другите свињи од масен тип.

Масните свињи според квалитетот можат да бидат од: I класа и II класа.

Член 42**I класа**

Во I класа спаѓаат напълно згоени свињи, без нерестите и прасените прасици, стари до 2 години, со тежина најмалку 130 кг живо мерено, масен материјал најмалку 55% од жива тежина.

Член 43**II класа**

Во II класа спаѓаат другите свињи стари до 2 години, со тежина од 105 до 130 кг живо мерено, масен материјал најмалку 45% од жива тежина.

V. ОВЦИ ЗА КОЛЕЊЕ**Член 44**

Како овци според одредбите од овој правилник се подразбираат: јагниња, шилежиња и возрасни овци.

Јагниња**Член 45**

Јагниња се јагниња од домашни соеви стари до 3 месеци и машки меринизирани јагниња постари од 3 месеци. Можат да се извезуваат само јагниња од I класа.

Член 46**I класа**

Во I класа спаѓаат јагниња од убаво месо, наплно покриени со лој, со добри и масни гради и бубрежници. Тежината на цело јагне најмалку 14 кг за домашни и 20 кг за машки меринизирани јагниња во жива состојба. Рандманот најмалку 50% од жива тежина.

Шилежиња**Член 47**

Шилежиња се јагниња стари од 3 месеци до една година.

Можат да се извезуваат само шилежиња од I класа.

Член 48**I класа**

Во I класа спаѓаат шилежиња добро згоени, полномеснати, со полни бубрежници и со гради покриени со лој, со тежина најмалку 20 кг во жива состојба. Рандманот најмалку 50% од жива тежина.

Возрасни овци**Член 49**

Возрасните овци според квалитетот можат да бидат од: I класа и II класа.

Член 50**I класа**

Во I класа спаѓаат наплно згоени овци-јаловици и овни-скопенци, стари до 2 години. Рандманот најмалку 55% од жива тежина.

Член 51**II класа**

Во II класа спаѓаат згоени овци и згосни скопени и нескопени овни, без оглед на возраста. Рандманот најмалку 50% од жива тежина.

VI. ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ**Член 52**

Со влегувањето во сила на овој правилник престанува да важи Правилникот за квалитетот на добитокот за колење наменет за извоз („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 32/56 и 36/56).

Член 53

Овој правилник влегува во сила осмиот ден по објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“.

Бр. 750

13 ноември 1958 година

Белград

Сојуз на селскостопанско-шумарските комори на Југославија
Претседател
на Управниот одбор,
Иван Буковик, с. р.

Сојузна надворешнотрговска комора
Претседател
на Управниот одбор,
Руди Колак, с. р.

842.

Врз основа на членот 3 став 3 од Уредбата за контрола на квалитетот на селскостопанските производи наменети за извоз („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 32/55) и членот 10 оддел I под б) точка 9 алинеја 1 од Уредбата за пренесување работите во надлежност на сојузните и републичките органи на управата („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 12/58). Сојузната надворешнотрговска комора и Сојузот на селскостопанско-шумарските комори на Југославија, со потврда од Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за селско стопанство и шумарство и со согласност од Комитетот за надворешна трговија и од сојузниот Државен секретаријат за работите на стоковниот промет, пропишуваат

П Р А В И Л Н И К ЗА КВАЛИТЕТОТ НА ПРОИЗВОДИТЕ ОД МЕСО НАМЕНЕТИ ЗА ИЗВОЗ

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ**Член 1**

Со одредбите од овој правилник се утврдува извозниот квалитет на производите од месо, како и начинот на нивното пакување, означување и транспортирање.

Како производи од месо, во смисла на одредбите од овој правилник, се подразбираат:

1) конзерви од месо: шунки, плеќки, кареа, реновки, говедски јазици, свињски јазици, покрупно иситнето саламурено свињско месо (corned pork), покрупно иситнето саламурено говедско месо (corned beef), ситно мелено саламурено свињско месо (minced pork), ситно мелено саламурено говедско месо (minced beef), измешано месито и покрупно мелено саламурено свињско месо (chopped pork), ситно мелено саламурено свињско, говедско или овчо месо (luncheon meat), говедски гулаш и свињски гулаш;

2) колбаси: зимска салама, миланска салама и мортадела.

Производите опфатени со овој правилник мораат да им одговараат и на условите пропишани во Правилникот за квалитетот на прехранбените продукти и за условите за нивното производство и промет (Прилог кон „Службен лист на ФНРЈ“, бр. 12/57), во Правилникот за преглед на добитокот за колење и месото и за ветеринарната контрола на прехранбените продукти од животинско потекло („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 44/52), а оние производи што се извезуваат во Соединетите Американски Држави (во натамошниот текст: САД) мораат да им одговараат и на условите пропишани во Упатството за начинот на вршење ветеринарна контрола над производството, квалитетот, пакувањето и обележувањето на месото и на производите од месо наменети за извоз во Соединетите Американски Држави („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 7/57).

Член 2

Како извозен квалитет на производите од месо се подразбира квалитетот на производот и на лименката односно на обвивката, и тежината на одделни производи наменети за извоз.

II. КОНЗЕРВИ ОД МЕСО**Член 3**

Конзерви од месо се произведуваат од различно приготвено месо со соодветни додатоци, во херметички затворени лименки, стерилизирани или пастеризирани, и можат да бидат: полутрајни и трајни конзерви.

Член 4

Во смисла на одредбите од овој правилник, како полутрајни конзерви се сметаат: шунки, плеќки,

кареа, и реновки, а како трајни конзерви другите конзерви од месо наведени во членот 1 став 2 под 1 и колбасите наведени во членот 1 став 2 под 2. Говедските и свињските јазици можат да се произведуваат и како полутрајни конзерви.

Полутрајни конзерви се ограничено одржливи производи од месо, пастеризирани во херметички затворени лименки. На нив стои ознаката дека мораат да се чуваат на ниска температура.

Трајни конзерви се производи од месо стерилизирани во херметички затворени лименки.

Ако се извезуваат во САД, како трајни се сметаат и сите конзерви под 1,360 кг тежина.

Полутрајните конзерви мораат да се транспортираат и да се складираат така што температурата во средината на производот да не преминува $+10^{\circ}\text{C}$.

Ако температурата во средината на производот се качи до $+15^{\circ}\text{C}$, дозволено е да се врши повторно разладување.

Полутрајните конзерви кај кои ќе се утврди температура поголема од $+15^{\circ}\text{C}$ не смеат да се извезуваат.

Член 5

Изгледот, бојата, миризмата, вкусот и конзистенцијата на содржината на конзервите мораат да бидат специфични за определен вид производи. Конзервите мораат да бидат наполнети така, што во нив да не останат празнини.

Производите што се завиткуваат во масна, пергамин или слична хартија, мораат да бидат завиткани така што хартијата убаво да налегнува врз масата, т. е. не смее да биде стуткана. Присуство на ситни делчиња од хартија во масата не е дозволено. Хартијата мора лесно да се сметнува од масата. Кафеави или црнети флеки на хартијата, ако не преминале на масата, не влијаат врз квалитетот на производот.

Во конзерви е забрането да се ставаат: рскавини и коски или нивни делови, полови органи, мачени клезди, како и делови од тело што се патолошки изменети.

Член 6

На конзервите на кои им е тоа потребно може, со цел за потполно врзување на масата, да им се додаде 0.2%—0.5% пирозинат и до 4% скроб, под услов додавањето на овие средства да е прифатено од страна на купувачот и да е дозволено според законите на земјата во која се извезуваат тие конзерви.

Со иста цел може да се додава и варена и ситно мелена свињска кожурка.

Додавањето на конзерванси, антиоксиданси и други хемиски средства во конзервите е забрането, и може да се дозволи по исклучок само за оние конзерви што се извезуваат во земјите во кои законските прописи изречно го дозволуваат.

Член 7

Лименките се изработуваат од бел лим кој може да биде и верниран.

Лименките се изработуваат во големици според барањето од купувачот.

На капакот од секоја лименка мораат да бидат натиснати: датумот на производството и шифруваниот назив на производот.

На секоја лименка покрај името на производителот и називот на производот мораат да бидат ознаки што ги содржат суровините од кои е приготвена конзервата, според нивното количинско учество така, што суровината што ја има најмногу, да биде во списокот на прво место.

Овие ознаки можат да бидат литографисани на лименката, а можат да бидат и на етикетата.

Ознаките не смеат да доведуваат во заблуда во поглед на содржината и на квалитетот на конзервата.

Етикетата со ознаките мора цврсто да прилегува кон лименката така што да не може да се свртува; исто така, етикетата не смее да преминува на шевот од конзервата, и мора да биде чиста и неопштетена.

Член 8

Вдлабнати, наместа 'рјосани и преполнети конзерви и конзерви чие дно или капак на притисок налегнуваат не смеат да се извезуваат.

Конзервите мораат да бидат неопштетени, чисти, херметички затворени, без грешки на спојните места, со нешто налегнато дно и капак. На спојните места на конзервата не смеат да се гледаат парчиња од гума.

Внатрешната површина на вернираните лименки може да биде изменета само во вид на послабо забележителни синкаво-кафеави дамки. Јакот не смее да преминува на површината од производот.

На внатрешната површина од лимот не смее да има кородирани места.

1. Полутрајни конзерви

Шунки и плек'ки

Член 9

Шунките и плекките се полутрајни конзерви, приготвени од саламурени бутони односно плекки, по правило, од свињи од месести сови, без коски, со кожа или без кожа, кои можат да бидат чадени или нечадени.

Член 10

Шунките и плекките не смеат да содржат траги од покосница, како ниту лимфни јазоли или нивни остатоци. Сето врзочно и масно ткиво во пределот на карличниот глужд мора да биде отстрането. Настанатите празнини во шунките мораат да бидат пополнети претежно со коленици саламурени во иста производна пастија.

Шунките и плекките во целина мораат да бидат од цврста конзистенција, а одделни мускули јадри, компактни и меѓусебно цврсто поврзани, со ружичеста боја, карактеристична за саламурено свињско месо, без позначајни разлики во бојата на одделни мускули. Сланинестниот слој на шунката не смее да биде крваво бојосан.

Мускулатурата не смее да содржи траги на крварење.

Шунките и плекките во целина мораат да бидат добро варени, при што не смеат во поголема мера да покажуваат ситни дупчиња (пори) или пукнатини, а исечените тенки листови не смеат да се кинат.

Член 11

Шунките и плекките мораат да бидат достаточни сочни, умерено солени, не премногу масни, со пријатен вкус и миризма, а чадени слабо на чад.

На површината од шунките без кожа, со тежина под 3 кг, слојот на сланина не смее да биде подебел од 8 мм, а кај шунките со тежина над 3 кг овој слој не смее да биде подебел од 12 мм.

Кај шунките со кожа, со тежина под 3 кг, слојот на сланина заедно со кожурката не смее на ниедно место да биде подебел од 15 мм; кај шунките со тежина над 3 кг, овој слој не смее да биде подебел од 30 мм.

Кај пресекот на шунка под 3 кг тежина, пречникот на масната ѕвезда не смее да биде поголем од 30/40 мм; кај шунка со тежина над 3 кг пречникот на масната ѕвезда не смее да биде поголем од 40/50 мм. Маса во масната ѕвезда не смее да биде од пихтијаста конзистенција.

Шунките и плекките не смеат да содржат нерастворен желатин.

Желето треба да е бистро, во светложолта боја, достаточни цврсто, равномерно распоредено во шунката или плекката и без никакви туѓи материи.

Шунките и плекките што се извезуваат во САД не смеат да содржат повеќе од 12% желе од нето тежината на чистото месо, а тие што се извезуваат во другите земји — не повеќе од 22%, сметајќи го желето засдно со лименката.

За извоз во САД шунките и плекките мораат да бидат без кожа и не смеат да содржат повеќе од 8% туѓа вода, сметано на амерички званично признаен начин.

Член 12

При определувањето на тежината на содржината во конзервите, треба да се води сметка за границите на толеранциите до кои смеат да се движат отстапувањата од означената тежина. При извозот во САД, за шунките и плекките во конзерви од 8 фунти (3,629 kg) тежината смеа да биде помала за една унча (28 гр) или поголема за 3 унчи (85 гр); во конзерви од 10 фунти (4,536 kg) — помала за 1 унча (28 гр) или поголема за 3,5 унчи (99 гр); во конзерви од 12 фунти (5,443 kg) — помала за 1,25 унчи (34 гр) или поголема за 4 унчи (113 гр).

Кареси

Член 13

Кареси во лименки е полутрајна конзерва приготвена од определени, претходно саламурени делови на свињско месо.

Парчињата на месо, по правило, најмногу 5, но никако повеќе од 6 во една лименка, мораат да бидат сложени по надолжниот тек на мускулните влакна. Овојните одделни мускули треба да налегнуваат една врз друга.

Парчињата од месо треба да се во подеднаква големина и да се меѓусебно цврсто поврзани. По површината на карето не смеа да има нерамнини, шуплини или дамки.

Карето не смеа да има нерастворен желатин. Желето треба да е достаточо цврсто и бистро. Производот не смеа да содржи повеќе од 22% желе, сметајќи го желето заедно со лименката.

Карето треба да е достаточо варено и убаво да се сече во тенки листови. Пресекот треба да има форма на звезда чиј крај ги сочинуваат спојните места на одделни парчиња месо.

Бојата треба да е светлоружичеста и подеднаква кај сите парчиња.

Производот мора да биде сочен со пријатен вкус и миризма и умерено солени.

За извоз во САД карето не смеа да содржи повеќе од 8% туѓа вода, сметано на амерички, званично признаен, начин.

На пресекот на карето не смеа да има во поголема мера ситни дупчиња или шуплини, ниту островчиња на масно ткиво. Во мускулите не смеа да има забележителни крварења.

Реновки

Член 14

Реновки во лименки се полутрајни конзерви приготвени од говедско месо и сланина со додаток на зачини (црн пипер, пипер, лук и др.). Еден дел од говедското месо може да биде заменет со свињско месо.

Филот се полни во овчи тенки црева или во вештачки црева. Пречникот на реновките се движи од 18 до 22 мм. Сите рала реновки мораат да бидат од иста должина, што мора да ѝ одговара на височината на лименката.

Површината на реновки треба да е во уедначено кафеавоцрвена боја.

Реновките мораат да бидат цврсто наполнети, не смеат да бидат набрчкани ниту деформисани. Под обвивката не смеат да останат меурчиња со воздух, обвивката мора да биде нежна и цврсто да прилегува кон содржината на реновките, така што при преломувањето да не се одвојува.

На пресекот содржината треба да е хомогена, во светлоружичеста боја.

Не смеат во поголема мера да се наоѓаат ситни шуплини (пори), како ниту поголеми островчиња на врзочно ткиво и маст.

Реновките треба да се јадри и сочни. при преломувањето содржината на колбасот треба да излегува над нивото на преломот.

Вкусот на реновки мора да е пријатен и зачините умерено да се чувствуваат.

Саламурата во која се наоѓаат реновките не смеа да биде посилено заматена ниту да има непријатна миризма.

2. Трајни конзерви од јазик

Говедски јазици

Член 15

Говедски јазици во лименки се трајни конзерви приготвени од саламурени говедски јазици.

Јазиците мораат да бидат излупени, а коските, 'рскиците, поголемите парчиња лој и жлездите отстранети.

Бујон и желатин во конзервите не смеа да има повеќе од 15%.

Јазиците мораат во лименките да бидат правилно сложени и цврсто поврзани. При сечењето јазиците не смеат да се раздвојуваат. Јазиците мораат да бидат цврсти, на пресекот јасно да се распознава структурата на месото во темноцрвена боја со пругички од масно ткиво во жолтеникава боја.

Вкусот на месото мора да биде пријатен и умерено солени, карактеристичен за варени саламурени говедски јазици. Желатинот не смеа да содржи никаква туѓа миризма и не смеа да биде пресолени. Желатинот мора да биде од цврсто-пихтијаста конзистенција и достаточо бистар.

Свињски јазици

Член 16

Свињски јазици во лименки се трајни конзерви приготвени од саламурени свињски јазици.

Јазиците мораат да бидат излупени, а коските, 'рскиците, поголемите парчиња од масно ткиво и жлездите отстранети.

Бујон и желатин не смеа во конзервите да има повеќе од 15%.

Јазиците мораат да бидат во лименките правилно сложени и меѓусебно цврсто поврзани. При сечењето јазиците не смеат да се раздвојуваат. Јазиците мораат да бидат цврсти, на пресекот јасно да се распознава структурата на месото чија боја при врвот е црвенокафеава а на коренот нешто посветла. Свињските јазици се проткаени со посилено изразени пругички од масно ткиво во сивкастобела боја.

Вкусот на месото мора да биде пријатен и умерено солени, карактеристичен за варени саламурени свињски јазици. Желатинот мора да биде од цврсто пихтијаста конзистенција и достаточо бистар; не смеа да содржи никаква туѓа миризма и не смеа да биде пресолени.

3. Трајни конзерви од иситнето месо

Член 17

Трајни конзерви од иситнето месо се приготвуваат од саламурено свињско, говедско или овчо месо. Кај овие производи односот на мускулното, врзочното и масното ткиво, како и начинот на иситнувањето на месото мора да му одговара на видот на производот. По површината на овие производи не смеа да се издвојува маст во поголема мера. Исто така, не се дозволува собирање на течност меѓу содржината и видот на лименката. Појавата на кафеавоцрни дамки на површината од масата го влошува квалитетот на производот, та такви конзерви не смеат да се извезуваат.

Покрупно иситнето саламурено свињско месо
(corned pork)

Член 18

Покрупно иситнето саламурено свињско месо (corned pork) е трајна конзерва приготвена од покрупно иситнето саламурено свињско месо.

Вкусот на производот мора да биде пријатен и ароматичен, на варено свињско месо, а зачините можат нешто посилено да се чувствуваат.

Масата мора убаво да се сече во тенки листови, на пресекот не смеат да се гледаат шуплини. Пресекот мора да покажува карактеристична слика на

која доминираат покрупни полиња од неправилно иситнето мускулно ткиво. Не смее да има многу делови од врзочно ткиво, а ако ги има, не смеат да бидат во крупни парчиња. Масното ткиво треба рамномерно да е распоредено и во форма на ситни островчиња. Парчињата месо мораат меѓусебно да бидат добро сврзани така што при сечењето да не смеат да се одвојуваат.

Конзистенцијата на масата мора да биде еластична и достаточна цврста и сочна, а содржината на маст не смее да биде поголема од 35%.

Бојата на пресекот мора да биде ружичеста, а одделни парчиња месо не смеат меѓусебно повидно да се разликуваат по бојата. Ивичната зона на масата не смее да биде во жолтеникава боја.

Покрупно иситнето саламурено говедско месо
(corned beef)

Член 19

Покрупно иситнето саламурено говедско месо (corned beef) е трајна конзерва приготвена од покрупно иситнето саламурено говедско месо.

Вкусот на производот мора да биде пријатен и ароматичен, на варено говедско месо, а зачините можат нешто поситно да се чувствуваат.

Масата мора убаво да се сече во тенки листови, а на пресекот не смеат да се гледаат шуплини. Пресекот мора да покажува карактеристична слика на која доминираат покрупни полиња од неправилно иситнето мускулно ткиво. Не смее да има многу делови од врзочно ткиво, а ако ги има, не смеат да бидат во покрупни парчиња. Лојот треба рамномерно да е распореден и во форма на поситни островчиња. Парчињата месо мораат меѓусебно да бидат добро поврзани така што при сечењето да не смеат да се издвојуваат.

Конзистенцијата на масата мора да биде еластична и достаточна цврста и сочна, а содржината на лој не смее да биде поголема од 30%. На пресекот одделни парчиња месо мораат да бидат во подеднаква затвореноцрвена боја.

Ситно мелено саламурено свињско месо
(minced pork)

Член 20

Ситно мелено саламурено свињско месо (minced pork) е трајна конзерва приготвена од мошне ситно мелено саламурено свињско месо.

Вкусот на производот мора да биде пријатен и ароматичен, на варено свињско месо, а зачините треба умерено да се чувствуваат.

Масата мора убаво да се сече во тенки листови, а на пресекот не смеат да се гледаат шуплини. Пресекот на масата треба да е хомоген, со забележителни сосем ситни островчиња на месо, маст и врзиво.

Конзистенцијата на масата мора да биде еластична, достаточна цврста и сочна, а содржината на маст не смее да биде поголема од 35%.

Пресекот мора да биде во подеднаква светло-ружичеста боја. Ивичната зона на масата не смее да биде во жолтеникава боја.

Ситно мелено саламурено говедско месо
(minced beef)

Член 21

Ситно мелено саламурено говедско месо (minced beef) е трајна конзерва приготвена од мошне ситно мелено саламурено говедско месо.

Вкусот на производот мора да биде пријатен и ароматичен, на варено говедско месо, а зачините треба умерено да се чувствуваат.

Масата мора убаво да се сече во тенки листови, а на пресекот не смеат да се гледаат шуплини. Пресекот на масата треба да е хомоген, со забележителни островчиња на месо лој и врзиво.

Конзистенцијата на масата мора да биде еластична, достаточна цврста и сочна, а содржината на лој не смее да биде поголема од 30%.

Пресекот мора да биде во подеднаква темноцрвена боја. Ивичната зона на масата не смее да покажува отстапување во бојата.

Измешано поситно и покрупно мелено саламурено свињско месо
(chopped pork)

Член 22

Измешано поситно и покрупно мелено саламурено свињско месо (chopped pork) е трајна конзерва, приготвена од измешано поситно и покрупно мелено саламурено свињско месо.

Вкусот на производот мора да биде пријатен и ароматичен, на варено свињско месо, а зачините треба умерено да се чувствуваат.

Покрупните парчиња мускулно ткиво треба што поправилно да се распоредени во основната маса, со правилно распоредени островчиња на маст и врзиво.

Бојата на пресекот мора да биде подеднакво светлоружичеста. Покрупните парчиња месо не смеат да покажуваат позначителни отстапувања од бојата на основната маса, а ивичната зона на содржината не смее да биде во жолтеникава боја.

Конзистенцијата на масата мора да биде еластична, достаточна цврста и сочна.

Масата мора убаво да се сече во тенки листови кои не смеат да се кинат.

Ситно мелено саламурено свињско, говедско или овчо месо
(luncheon meat)

Член 23

Ситно мелено саламурено свињско, говедско или овчо месо (luncheon meat) е трајна конзерва приготвена од ситно мелено саламурено свињско, говедско или овчо месо.

Вкусот мора да биде пријатен и ароматичен, на варено месо (свињско, говедско или овчо), а зачините треба умерено да се чувствуваат.

Масата мора убаво да се сече во тенки листови, при што не смее да се мрви.

На пресекот во основната хомогена маса составена од мошне ситно мелено мускулно, врзочно и масно ткиво се забележуваат нешто покрупни парчиња месо.

Пресекот не смее да има забележителни дупчиња во поголем број, а содржината на маст не смее да биде поголема од 35% кај конзервите од свињско и 30% кај конзервите од говедско или овчо месо.

Бојата на пресекот мора да биде еднаквост: светлоружичеста кај свињско, потемноцрвена кај говедското и посветлоцрвена кај овчото месо. Ивичниот дел од масата не смее да биде жолтеникаво бојосан.

Говедски гулаш

Член 24

Говедски гулаш е трајна конзерва приготвена од говедско месо исчистено од груби делови на врзочно ткиво, од подебели наслаги на масно ткиво и од поголеми крвни садови, со додаток на течен дел во чиј состав влегуваат: бујон, маст, брашно, кромид, пипер и евентуално домати. Еден дел од маста може да биде заменет со лој.

Месото треба да е исечено во парчиња во подеднаква големина и форма.

Конзервата не смее да содржи кожурки и ситни парчиња месо.

Во готовиот производ односот на тежината на цврстите спрема течните делови не смее да биде помал од 1 : 1, ниту поголем од 3 : 2.

Парчињата месо мораат да ја запазат својата форма и да бидат достаточна цврсти. Вкусот на месото мора да биде пријатен, сочен, карактеристичен за говедско варено месо. Бојата на месото треба да е ситна до кафеавопрвеникава.

Течниот дел од претходно загреана конзерва треба да е во кафеавопрвена боја, да има пријатен вкус и миризма и умерено да се чувствува на за-

чини. Производот не смее да биде премногу масен, а особено не премногу лоен; одделни составни делови треба добро да се измешани и да не се издвојуваат. Количината на додадено брашно не смее да преминува 1%.

Свињски гулаш

Член 25

Свињски гулаш е трајна конзерва приготвена од свињско месо исчистено од груби делови на врзочно ткиво, од подебели наслаги на масно ткиво и од поголеми крвни садови, со додаток на течен дел во чиј состав влегуваат: бујон, маст, брашно, кромид, пипер и евентуално домати.

Месото треба да е исечено во парчиња во подеднаква големина и форма.

Конзервата не смее да содржи кожурки и ситни парчиња месо.

Во готовиот производ односот на тежината на цврстите спрема течните делови не смее да биде помал од 1:1, ниту поголем од 3:2.

Парчињата месо мораат да ја запазат својата форма и да бидат достаточни цврсти. Вкусот на месото мора да биде пријатен, сочен, карактеристичен за варено свињско месо. Бојата на месото треба да се е бледосива до бледоружичеста.

Течниот дел од претходно загреана конзерва треба да е во светлокафеава боја со црвеникава нијанса, да има пријатен вкус и миризма и умерено да се чувствува на зачини.

Производот не смее да биде премногу масен, а одделни составни делови треба добро да се измешани и да не се издвојуваат. Количината на додадено брашно не смее да преминува 1%.

Преливот мора да биде умерено густ во светла кафеавоцрвена боја.

Вкусот на гулашот мора да биде пријатен и ароматичен, а зачините умерено да се чувствуваат.

III. КОЛБАСИ

Зимска салама

Член 26

Зимска салама е траен производ приготвен од првокласно иситнето месо на зрели свињи, со додаток на сланина и зачини, кој може да содржи и извесна количина иситнето говедско месо.

Зимската салама се полни, по правило, во насолени тенки коњски црева. За извоз во САД се полни во задни говедски или свињски црева, кои можат да бидат и шиени, или во вештачки вискозни црева. Обвивката на зимската салама мора да биде што порамномерно прекривена со остатоци од мувла или со прашок. Обвивката мора добро да прилегнува кон содржината на производот и не смее да биде промастена, извалкана, набрчкана или оштетена. Саламата не смее да биде усукана.

Зимската салама се поврзува со коноп 2/3 Т со 3-4 или повеќе тркалести заврзоци и 2 надолжни заврзоци на чии краишта мора да има пломба со датум на производството.

Поврската не смее да биде премногу лабава, а конопот не смее да биде оштетен ниту промастен.

Конзистенцијата на зимската салама мора да биде цврста, така што да може да се сече во тенки листови. Бојата на пресекоот мора да биде еднолична, интензивно црвена, а периферните делови не смеат да бидат потемно бојосани. Парчињата на сланина мораат да бидат цврсти и бели, рамномерно распоредени во основната маса. Меснатите и сланинестите делови мораат да бидат меѓусебно добро поврзани. Сланинестите делови не смеат да бидат застапени во поголема мера од меснатите и при сечењето не смеат да се размачкуваат.

Вкусот на зимската салама мора да биде пријатен, ароматичен, специфичен за овој вид производ и не смее да биде премногу остар ни солени. Ако зимските салами се чадени, миризмата и вкусот на чадот можат да се чувствуваат во помала мера.

Зимската салама не смее да содржи повеќе од 30% влага.

За извоз во САД зимската салама мора да има повеќе од 9,4% белки.

Зимската салама мора да биде обвисна со етикета со следните ознаки: зимска салама; заштитен знак на производителот (ако го има); назив на производителот; место на производство.

Миланска салама

Член 27

Миланска салама е траен производ приготвен од покрупно мелено свињско месо и сланина, со додаток на зачини (шеќер, вино, лук и друго), кој може да содржи и помала количина мелено говедско месо.

Миланската салама се полни, по правилото, во насолени тенки коњски црева. За извоз во САД се полни во задни говедски или свињски црева, кои можат да бидат и шиени, или во вештачки вискозни црева. Обвивката на миланската салама мора да биде што порамномерно прекриена со остатоци од мувла или со прашок. Обвивката мора добро да прилегнува кон содржината на производот и не смее да биде промастена, извалкана, набрчкана или оштетена. Миланската салама не смее да биде усукана.

Миланската салама се поврзува со коноп 2/3 Т со 3-4 или повеќе тркалести заврзоци и 2 надолжни заврзоци на чии краишта мора да има пломба со датум на производството.

Поврската не смее да биде премногу лабава, а конопот не смее да биде оштетен ниту промастен. Конзистенцијата на миланската салама мора да биде цврста, така да може да се сече во тенки листови. Бојата на пресекоот мора да биде еднолична, интензивно црвена, а периферните делови не смеат да бидат потемно бојосани. Парчињата на сланина мораат да бидат цврсти и бели, рамномерно распоредени во основната маса. Меснатите и сланинестите делови мораат да бидат меѓусебно добро поврзани. Сланинестите делови не смеат да бидат застапени во поголема мера од меснатите, и при сечењето не смеат да се размачкуваат.

Вкусот на миланската салама мора да биде пријатен, ароматичен, специфичен за овој вид производ и не смее да биде премногу остар ни солени. Ако миланските салами се чадени, миризмата и вкусот на чадот можат да се чувствуваат во помала мера.

Миланската салама не смее да содржи повеќе од 30% влага.

За извоз во САД миланската салама мора да има повеќе од 9,4% белки.

Миланската салама мора да биде обвисна со етикета со следните ознаки: миланската салама; заштитен знак на производителот (ако го има); назив на производителот; место на производството.

Мортадела

Член 28

Мортадела е полутраен производ приготвен од првокласно говедско или свињско месо и сланина, со додаток на зачини (црн пипер, оревче, коњак и др.). Месото мора да биде исчистено од врзочно и масно ткиво.

Филот се полни, по правило, во говедски и свињски мочни меури, а може да се полни и во вештачки црева. Мортаделата се поврзува со коноп двапати по должината и еднаш или двапати напреку.

Површината на производот треба да е мазна, сјајна, во кафеаво-црвена боја.

Обвивката мора да биде добро исполнета со филот. Во содржината и под обвивката не смеат да се наоѓаат шуплини.

На пресекоот основната маса на мортаделата мора да е хомогена, во ружичеста боја, со правилно распоредени коцки на сланина во уедначена

големина. Коцките на сланина мораат да бидат во бела боја, цврсти и добро врзани за основната маса, така што при сечењето да не испаѓаат.

Вкусот на производот мора да биде пријатен, карактеристичен, а зачините умерено да се чувствуваат.

IV. НАЧИН НА ПАКУВАЊЕТО

Член 29

Конзервите и колбасите опфатени со овој правилник се пакуваат во нови, чисти, суви, дрвени сандаци, изработени од бело, суво, безмирисно и рендисано дрво, или во картонски кутии.

Дрвените сандаци однатре мораат да бидат обложени со чиста неупотребувана бела хартија.

Во една амбалажна единица мораат да бидат конзерви или колбаси од ист вид, ист квалитет и ист датум на производството.

Шунките и плеките се пакуваат, по правило, по 6 конзерви во еден сандак, поделен со цврсти дрвени прегради така што во секоја преграда да доаѓа една конзерва.

Ако купувачот бара, конзервите на шунки и плеките можат, пред да се стават во сандаци, да бидат упакувани во посебни картонски кутии.

По потреба, производите од месо можат да се пакуваат и во помали или поголеми сандаци со димензии што ѝ одговараат на количината на конзервите или колбасите што се пакуваат во нив, но сандациите мораат да бидат изработени во сè според одредбата од ставот 1 на овој член.

Зимската салама и миланската салама се слагаат во редови, а меѓупросторот мора да биде пополнет со фина дрвена волна.

Мортаделата се пакува во решеткасти сандаци, а меѓупросторот се исполнува со фина долговлакнеста дрвена волна.

Сандациите и кутиите во кои се пакуваат конзервите и колбасите мораат да ги носат следните ознаки:

- 1) на една од челните страни:
 - а) назив на производителот;
 - б) вид на производот;
 - в) број на конзервите во сандакот;
 - г) нето тежина;
 - д) бруто тежина;
 - е) реден број на сандакот и на партијата (на левата страна). На пример: 86/II-8, што значи: 86-ти сандак, II партија, производство 1958 година;

2) на една од бочните страни, а по можност и на обете бочни страни ознаката: »Product of Yugoslavia« или »Made in Yugoslavia«;

3) на капакот од сандакот заштитен знак на производителот (ако го има).

Покрај овие ознаки, на сандакот може да се стави и називот на извозникот.

Сандациите мораат да бидат цврсто заковани и врзани однадвор со една или повеќе челични ленти или челични жици.

Картонските кутии мораат да бидат затворени со леплива папирна лента, ако формата на кутијата тоа го дозволува, или со челични спајалки, и можат да бидат врзани однадвор со една или повеќе челични ленти или челични жици.

Ознаките на сандациите мораат да бидат ставени со огнен жиг или низ шаблон со мрсна неизбришлива боја, а ознаките на кутиите — со мрсна неизбришлива боја низ шаблон.

Сите ознаки се ставаат на латиница, а можат да се ставаат и на јазикот на земјата увозничка.

Сандациите и кутиите со нечитливи, замачкани или небрижно ставени ознаки не можат да се извезуваат.

По исклучок, по посебно одобрение од Сојузната надворешнотрговска комора, одделните од горе наведените ознаки можат да бидат изоставени.

V. НАЧИН НА ТРАНСПОРТИРАЊЕТО

Член 30

Производите опфатени со овој правилник се транспортираат, и тоа:

- 1) полутрајните конзерви, по правило, во вагони ладиници или во вагони со најмалку 24 отвори за проветрување (вагони во тип на серијата „Godvg“);
- 2) колбасите во вагони со најмалку 24 отвори за проветрување (вагони во тип на серијата „Godvg“);
- 3) трајните конзерви, освен во вагоните од претходните точки, можат да се транспортираат и во вагони во тип на серијата „G“.

Вагоните во кои се товариат производите од месо наменети за извоз мораат да бидат исправни, чисти и без туѓи миризми.

VI. ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Член 31

Овој правилник влегува во сила осмиот ден по објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ“.

Бр. 722

25 октомври 1958 година

Белград

Сојуз на селскостопанско-шумарските комори на Југославија
Претседател
на Управниот одбор,
Иван Буковиќ, с. р.

Сојузна надворешнотрговска комора
Претседател на
Управниот одбор,
Руди Колак, с. р.

843.

Врз основа на членот 5 став 2 од Уредбата за контрола на квалитетот на селскостопанските производи наменети за извоз („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 32/55) и членот 10 оддел I под б) точка 9 алинеја 1 од Уредбата за пренесување работите во надлежност на сојузните и републичките органи на управата („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 18/58), Сојузната надворешнотрговска комора и Сојузот на селскостопанско-шумарските комори на Југославија, со потврда од Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за селско стопанство и шумарство и со согласност од Комитетот за надворешна трговија и од сојузниот Државен секретаријат за работите на стоковниот промет, пропишуваат

П РА В И Л Н И К

ЗА НАЧИНОТ НА ВРШЕЊЕ КОНТРОЛА НА КВАЛИТЕТОТ НА ПРОИЗВОДИТЕ ОД МЕСО НАМЕНЕТИ ЗА ИЗВОЗ

I. Општи одредби

Член 1

Со одредбите од овој правилник се утврдува начинот за контролирање на извозниот квалитет на производите од месо, и тоа:

- 1) на конзерви од месо: шунки, плекки, кареа, реновки, говедски јазици, свињски јазици, покрупно иситнето саламурено свињско месо (corned pork), покрупно иситнето саламурено говедско месо (corned beef), ситно мелено саламурено свињско месо (minced pork), ситно мелено саламурено говедско месо (minced beef), измешано поситно и покрупно мелено саламурено свињско месо (chopped pork), ситно мелено саламурено свињско, говедско или овчо месо (luncheon meat), говедски гулаш и свињски гулаш;

- 2) на колбаси: зимска салама, миланска салама и мортадела.

Член 2

Производите од месо споменати во претходниот член наменети за извоз подлежат на контро-

ла за да се утврди дали со својот квалитет, со начинот на пакување, означување и транспортирање им одговараат на условите пропишани во Правилникот за квалитетот на производите од месо наменети за извоз („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 49/58).

Член 3

Контролата на квалитетот се врши во складот на производителот, непосредно пред натоварот, врз основа на одредбите од Правилникот за квалитетот на производите од месо наменети за извоз и во согласност со важечките ветеринарни и здравствени прописи за контрола на прехранбените продукти. Контролата на квалитетот ја вршат ветеринарите определени за тоа со посебна Листа од Сојузната надворешнотрговска комора (во натамошниот текст: контролорите).

Во случај на отсутност на овластениот контролор, контролата на квалитетот ја врши овластениот контролор од најблиското соседно место.

Член 4

За вршење контрола на квалитетот на производите од месо наменети за извоз контролорот мора да има легитимација со која го докажува својството на контролор.

Оваа легитимација, во која е содржано овластувањето за вршење контрола на квалитетот на производите од месо, му ја издава на контролорот Сојузната надворешнотрговска комора.

Член 5

Извозникот е должен благавременно, а најдоцна на 5 дена пред натоварот на производите, да го извести контролорот: за видот на производите од месо што ќе се товарат, за количината и датумот на производството (партијата), за местото каде што ќе се врши натоварот, за транспортното средство во кое ќе се врши натоварот, за датумот на натоварот и за земјата во која овие производи ќе се извезат.

II. Начин на вршење контрола

Член 6

Контролата на квалитетот на производите од месо се врши пред отпраќањето на стоките и опфаќа:

- 1) утврдување на извозниот квалитет на конзервите од месо и на колбасите;
- 2) контрола на етикетите и на ознаките на етикетите, контрола на амбалажата и на ознаките на амбалажата, контрола на чувањето на производите во складот и контрола на натоварот во транспортното средство.

Работите од точката 1 на претходниот став ги врши Институтот за технологија на месото на ФНРЈ во Белград (во натамошниот текст: Институтот), а контролата од точката 2, дел од работите од точката 1 определени во членот 7 и сите работи од членот 9 на овој правилник — овластениот контролор.

Со цел за утврдување одржливоста на полуфабрикатите конзерви, Институтот је овластен да бара од производителот да му достави соодветни мостри заради термостатирање, бактериолошко и хемиско испитување.

Член 7

По применото писмено известување од извозникот дека е производот приготвен за извоз, контролорот најдоцна за 24 часа во складот ќе утврди по надворешните знаци дали производите од месо им одговараат на пропишаните услови за извозниот квалитет, ќе земе потребен број мостри од пријавената партија и ќе му ги достави на Институтот на анализа.

Контролорот ги одбира мострите по своето наоѓање.

Мострата на конзерви мора да содржи најмалку 400 грама бруто тежина и мора да биде доставена во цели (неначнати) конзерви.

Мострата на колбаси мора да содржи еден цел колбас од секое дневно производство.

Како партија се подразбира дневното производство на еден вид производи.

Извадената мостра мора да го претставува просечниот квалитет на односната партија и да биде снабдена со пропишани ознаки. Отпремањето на мострите до Институтот се врши под печатот на контролорот.

Со мострата контролорот му ги доставува на Институтот следните писмени податоци:

- 1) назив на производителот;
- 2) датум на производството;
- 3) број на партијата;
- 4) податоци од етикетата;
- 5) име на земјата во која се извезува производот;
- 6) приближен датум на натоварот;
- 7) презиме и име на контролорот што ја испраќа мострата.

Земањето на мострите контролорот го врши во присуство на извозникот, а овој е должен да му го стави на располагање ситот потребен материјал и работна сила за земање, пакување, печетење и отпраќање на мострите.

Член 8

Отколку ќе ја прими мострата од контролорот, Институтот пристапува кон вршење на соодветни испитувања веднаш, а најдоцна на 24 часа по приемот на мострата.

Институтот е должен да изврши бактериолошки, хемиски, органолептички и хистолошки испитувања потребни за утврдување квалитетот на мострата. Во писмениот наод, покрај поединечните резултати на испитувањата, Институтот во заклучокот дава образложено мислење дали е односниот производ способен за извоз или не. При давањето на мислењето Институтот мора секогаш да ги земе предвид и прописите на земјите увознички.

Писмениот наод Институтот му го доставува на контролорот во 3 примерка, повикувајќи се на неговиот пропратен акт.

Член 9

По приемот на наодот од Институтот контролорот, непосредно пред натоварот на производите во транспортното средство, пристапува кон контролирање на производите за да утврди:

- 1) дали амбалажата, етикетите, начинот на пакувањето и ознаките им одговараат на одредбите од Правилникот за квалитетот на производите од месо наменети за извоз;
 - 2) дали квалитетот на целата пратка на производи од месо му одговара во сè на извозниот квалитет во согласност со наодот на Институтот.
- Заради овој преглед контролорот ќе отвори најмалку 5% од сандациите и ќе изврши контрола на тој начин што кај конзервите од месо ќе одври по една конзерва на секои започнати 1.000 конзерви, а кај колбасите — ќе начне по еден колбас од секое дневно производство.

III. Издавање уверенија за квалитетот

Член 10

Ако контролорот при контролата утврди дека производите во сè им одговараат на условите пропишани во Правилникот за квалитетот на производите од месо наменети за извоз, ќе издаде пропишано уверение (сертификат) дека односната пратка може да се извезе во странство.

Уверението (сертификатот) се издава на посебен формулар издаден од страна на Сојузната надворешнотрговска комора во шест примероци, од кои два примерка контролорот прилага кон товарниот лист за да ги следат стоките, третиот примерок, кон кој прилага еден примерок од наодот на Институтот, ѝ го упатува на Сојузната надворешнотрговска комора, четвртиот го задржува за своја

евиденција, а петтиот и шестиот примерок, заедно со еден примерок од наодот на Институтот, му ги предава на извозникот.

Контролорот е должен копија од издаденото уверение да ѝ достави на Комората истиот ден, а најдоцна за 3 дена по издавањето на уверението.

Вториот примерок од уверението за квалитетот, што ги следи стоките, го задржува пограничната царинарница за своја евиденција. Потврдените купони од овие уверенија, заверени со свој потпис и печат и со податок за датумот на преминувањето на пратката преку границата, царинарницата ѝ ги доставува секои седум дена на Сојузната надворешнотрговска комора.

Член 11

Ако контролорот добие наод од Институтот од кој се гледа дека односната партија на контролирани производи од месо нема извозен квалитет, или ако при своето контролирање утврди дека производите не им одговараат на условите за извоз, нема да издаде уверение за квалитетот од членот 10 на овој правилник, туку ќе издаде решение за забрана за извозот, во кое ќе ги наведе причините поради кои не можел да издаде уверение (сертификат) односната пратка да може да се извезе.

Решенијата за забрана на извозот контролорот ги издава во три примерка. Еден примерок контролорот му предава на извозникот, вториот ѝ го упатува истиот ден на Сојузната надворешнотрговска комора, а третиот го задржува за своја евиденција.

Член 12

Контролорите се должни да водат посебен хронолошки регистар на сите издадени уверенија за квалитетот и на решенијата за забрана на извозот.

IV. Преодни и завршни одредби

Член 13

Трошоците за контрола се регулирани во Наредбата за височината на надоместокот (тарифата) за преглед на добитокот, на производите од добиток, на преработките и на сировините наменети за извоз („Службен лист на ФНРЈ”, бр. 39/56).

Трошоците од претходниот став и сите трошоци околу испраќањето на мостри и вршењето на анализа од страна на Институтот, како и евентуалните патни трошоци на контролорот, паѓаат на товар на извозникот кој ги извезува производите од месо и му се исплатуваат од страна на извозникот непосредно на контролорот односно на Институтот по извршената контрола на производите, без оглед дали е дојдено до издавање на уверение за квалитет или до издавање на решение за забрана на извозот.

Работата на контролорот околу земање мостри во складот и отпремање се смета како извршување на една контрола, та за таа работа му припаѓа хонорар во ист износ како и при издавање на уверение за квалитетот.

Член 14

Овој правилник влегува во сила осмиот ден по објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ”.

Бр. 740

25 октомври 1958 година

Белград

Сојуз на селскостопанско-шумарските комори на Југославија

Претседател на
Управниот одбор,

Иван Буковиќ, с. р.

Сојузна надворешнотрговска комора

Претседател
на Управниот одбор,

Руди Колак, с. р.

844.

Врз основа на членот 3 точка 3 и членот 21 од Уредбата за организацијата и работата на Сојузниот завод за статистика („Службен лист на ФНРЈ”, бр. 51/57), Сојузниот завод за статистика донесува

РЕШЕНИЕ

ЗА ИЗВРШУВАЊЕ СЕЛСКОСТОПАНСКА АНКЕТА ВО 1959 ГОДИНА

1. На територијата на Југославија ќе се изврши од 16—25 јануари 1959 година селскостопанска анкета со која ќе се присоберат податоци за бројот на добитокот.

2. Анкетата во секоја околија ќе опфати околу 5% од сите стопанства, според тоа колку е потребно за да се добијат сигурни податоци за подрачјето на околијата.

3. Со подготвителните дејствија, организирањето и спроведувањето на оваа анкета ќе раководи Сојузниот завод за статистика, кој ќе пропише потребни обрасци и упатства.

4. Околистите заводи за статистика ќе им предложат на претседателите на околистите и општинските народни одбори да именуваат службеници за вршење на оваа анкета (анкетари), и тоа од редовите на службениците на околистите и општинските органи.

5. Старешините на домаќинствата се должни, во смисла на членот 21 од Уредбата за организацијата и работата на Сојузниот завод за статистика, да даваат точни одговори на сите прашања поставени во обрасците.

6. Трошоците за спроведување на оваа анкета ќе се подмируваат од средствата прелвидени во претсметката на Сојузниот завод за статистика за 1959 година

7. Ова решение влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен лист на ФНРЈ”.

Бр. 10230/1

27 ноември 1958 година

Белград

Директор
на Сојузниот завод за статистика,
Анте Новак, с. р.

845.

Врз основа на членот 10 став 2 од Уредбата за контрола на квалитетот на селскостопанските производи наменети за извоз („Службен лист на ФНРЈ”, бр. 32/55), Сојузната надворешнотрговска комора утврди

ЛИСТА

НА СТРУЧНИТЕ ЛИЦА ОБЛАСТЕНИ ЗА ВРШЕЊЕ КОНТРОЛА НА КВАЛИТЕТОТ НА ПРОИЗВОДИТЕ ОД МЕСО НАМЕНЕТИ ЗА ИЗВОЗ

За контрола на квалитетот на производите од месо наменети за извоз се определуваат следните лица:

Реден број	Натоварна станица	Презиме и име
1	Белград, Земун	Аранѓеловиќ Војислав
2	Велика Плана	Савиќ Танасије
3	Велика Плана	Туцовиќ Љубодраг
4	Врбовец	Матијанец др Франьо
5	Заечар	Насуровиќ Јосип
6	Загреб, Сесвете	Бевандиќ Радован
7	Загреб, Сесвете	Бартулин Јосип
8	Крагуевац	Костиќ Милан
9	Крушевац	Радосављевиќ Станиша
10	Мурска Собота	Самец Јоже
11	Меце	Клем др Звонко
12	Осиек	Херљевиќ др Јосип
13	Петриња	Воловиќ др Михајло

Реден број	Натоварна станица	Презиме и име
14	Светозарево	Јанковиќ Вељко
15	Ужичка Пожега	Брибота Душан
16	Чока	Вем Боса

Бр. 722/1

3 декември 1958 година

Белград

Претседател
на Сојузната надворешнотрговска комора,
Руди Колак, с. р.

По извршеното сравнување со изворниот текст утврдено е дека во текстот на Правилникот за прометот на вино, шира и комињак, за заштитата на потеклото на прочуените вина и за овластувањата на службениците што вршат винарска инспекција, објавен во „Службен лист на ФНРЈ“, бр. 35/58, се поткраднала долу наведената грешка, та се дава

ИСПРАВКА

НА ПРАВИЛНИКОТ ЗА ПРОМЕТОТ НА ВИНО, ШИРА И КОМИЊАК, ЗА ЗАШТИТАТА НА ПОТЕКЛОТО НА ПРОЧУЕНИТЕ ВИНА И ЗА ОВЛАСТУВАЊАТА НА СЛУЖБЕНИЦИТЕ ШТО ВРШАТ Винарска инспекција

Во насловот на главата VI наместо зборовите: „финансиската инспекција“ треба да стои: „винарската инспекција“.

Од Секретаријатот на Сојузниот извршен совет за селско стопанство и шумарство, Белград, 7 ноември 1958 година.

УКАЗИ

Претседателот на Републиката врз основа на членот 71 точка 4 од Уставниот закон, а на предлог од Државниот секретар за надворешни работи, донесува

УКАЗ

ЗА ОТПОВИК ОД ДОЛЖНОСТ НА ИЗВОНРЕДНИОТ И ОПОЛНОМОШЕН МИНИСТЕР НА ФНРЈ ВО ЛУКСЕМБУРГ И ЗА НАЗНАЧУВАЊЕ ИЗВОНРЕДЕН И ОПОЛНОМОШЕН МИНИСТЕР НА ФНРЈ ВО ЛУКСЕМБУРГ

I

Се отповикува

Михајло Јаворски од должноста на извонреден пратеник и ополномошен министер на ФНРЈ во Луксембург.

II

Се назначува

Вјекослав Прпиќ, досегашен ополномошен министер во Државниот секретаријат за надворешни работи, за извонреден пратеник и ополномошен министер на ФНРЈ во Луксембург.

III

Државниот секретар за надворешни работи ќе го изврши овој указ.

IV

Овој указ влегува во сила веднаш.

У. бр. 31

24 ноември 1958 година

Белград

Претседател на Републиката,
Јосип Броз-Тито, с. р.

ОД СЛУЖБЕНИТЕ ЛИСТОВИ НА НАРОДНИТЕ РЕПУБЛИКИ**СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА НАРОДНА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

„Службен весник на Народна Република Македонија“ во бројот 32 од 29 октомври 1958 година објавува:

Уредба за изменување и дополнување на Уредбата за Републичкиот фонд за истражувачки работи;

Уредба за основање на Дирекција за изградба на делот од автопатот „Братство—единство“ во Народна Република Македонија;

Уредба за одредување орган на управување со Републичкиот фонд за унапредување на шумарството;

Решение за именување претседател и членови на Советот за научна работа;

Решение за именување Комисија за создавање натамошни услови за редовно образование на висококвалификувани стручњаци на факултетите на Универзитетот во Скопје;

Решение за разрешување и именување членови на Републичката комисија за службенички работи;

Решение за именување Советот за избор филмови на Претпријатието за изнајмување филмови „Македонија“ — Скопје;

Решение за оцена на законитоста на Одлуката за донесување на претсметката на приходите и расходите за 1958 година на Републичкиот завод за социјално осигурување;

Наредба за дополнување на Наредбата за определување краишта што се сметаат за отсечени од сообраќајот преку зимата.

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

„Службени лист Народне Републике Босне и Херцеговине“ во бројот 41 од 1 ноември 1958 година објавува:

Правилник за измени и дополненија на Правилникот за извршување на Уредбата за Фондот за социјални установи;

Наредба за измена на Наредбата за определување на установите што ќе вршат анализи и испитувања на вината и на другите преработки од грозје и вино;

Наредба за градежните објекти во видовите градежни објекти на кои инспекциските работи ќе ги вршат исклучиво околиците органи на управата надлежни за работите на градежната инспекција;

Наредба за определување на производите и услугите за кои општинските народни одбори се должни да пропишат забрана на покачувањето на цените односно највисоки цени на мало или да го определат начинот на формирањето на цените;

Решение за основавање Управа на „Заштитното подрачје Сутјеска“ како установа со самостојно финансирање.

СОДРЖИНА:

	Страна
827. Указ за прогласување на Законот за инвалидското осигурување — — —	1105
Закон за инвалидското осигурување — — —	1105
828. Указ за прогласување на Законот за измени и дополненија на Основниот закон за прекршоците — — —	1150
Закон за измени и дополненија на Основниот закон за прекршоците — — —	1150
829. Одлука за потврда на прописот на Сојузниот извршен совет донесен врз основа на овластувањето од главата XXVI на Сојузниот општествен план за 1958 година	1160

	Страна		Страна
830. Одлука за потврда на уредбите на Сојузниот извршен совет — — — — —	1160	и контрола на цените на определени производи — — — — —	1163
831. Одлука за определување заменик на Претседателот на Федеративна Народна Република Југославија за време на неговата отсуност од земјата — — — — —	1160	838. Правилник за измени на Правилникот за изведувањето на градежни објекти и работи во сопствена режија — — — — —	1163
832. Одлука за исплата на посебен додаток според Одлуката за посебниот додаток на службениците запослени на територијата на која е проширена цивилната управа на Федеративна Народна Република Југославија — — — — —	1160	839. Правилник за стручната спрема на лицата што вршат контрола на квалитетот на свежото и сувото овошје и на свежиот и сувиот зеленчук наменети за извоз — — — — —	1163
833. Наредба за измена на Наредбата за коефициентите за пресметување на разликата во цените при извозот и увозот на определени производи и услуги — — — — —	1161	840. Правилник за стручната спрема на лицата што вршат контрола на квалитетот на месото и на производите од месо наменети за извоз — — — — —	1164
834. Наредба за определување посебни услови за увоз на определени производи — — — — —	1161	841. Правилник за квалитетот на добитокот за колење наменет за извоз — — — — —	1164
835. Упатство за пресметување на придонесот за буџетите од личниот доход на новодошните награди на службениците и работниците на државните органи и на установите на јавните служби — — — — —	1161	842. Правилник за квалитетот на производите од месо наменети за извоз — — — — —	1167
836. Упатство за измени и дополненија на Упатството за остварување надокнадата (регресот) на претпријатијата на прехранбената индустрија за разликата во цената на шеќерот и белиот лим — — — — —	1162	843. Правилник за начинот на вршење контрола на квалитетот на производите од месо наменети за извоз — — — — —	1172
837. Упатство за дополнение на Упатството за спроведување на Одлуката за евиденција		844. Решение за извршување селскостопанска анкета во 1959 година — — — — —	1174
		845. Листа на стручните лица овластени за вршење контрола на квалитетот на производите од месо наменети за извоз — — — — —	1174
		Исправка на Правилникот за прометот на вино, шира и комињак, за заштитата на потеклото на прочуените вина и за овластувањата на службениците што вршат винарска инспекција — — — — —	1175

Покана за претплата на -

I. СЛУЖБЕН ЛИСТ НА ФНРЈ ЗА 1959 ГОДИНА

Врз основа на решението на СИС, Р. п. бр. 364 од 10 ноември 1958 година, претплатата на Службен лист на ФНРЈ за 1959 година изнесува 2.000 динари за еден примерок, а за странство 3.000 динари

Претплата се прима само за цела година а се уплатува на жиро сметката 101-11 кај филијалата на Народната банка на ФНРЈ во Белград. 1—30

На чековната или вирманската уплатница треба да се напише:

а) точна адреса на претплатникот, место, улица и број, пошта и број на поштенскиот фах (ако го има);

б) претплатен број од адресата на која се прима весникот.

Ако претплатата се уплатува за повеќе примероци, и тоа треба да се означи: ако претплатата се уплатува за повеќе установи, тогаш да се наведат и адресите на кои треба да се праќа весникот; ако претплатата се праќа исто време за весникот, списанија или посебни изданија, треба точно да се означи на име што се праќаат парите.

КОГА ПРЕТПЛАТАТА СЕ ПОЛАГА ПРВПАТ. ДА СЕ НАЗНАЧИ: „НОВ ПРЕТПЛАТНИК“.

Кон Службен лист на ФНРЈ бр. 45/58 приложена е чековна уплатница. За претплатниците што примаат повеќе примероци чековната уплатница беше ставена во примерокот на кој е залепена адресата.

АКО ПРЕТПЛАТАТА НЕ СЕ ОБНОВИ ДО 25 ДЕКЕМВРИ, ИСПРАКАЊЕТО НА ВЕСНИКОТ ЌЕ СЕ ЗАПРЕ ОД 1 ЈАНУАРИ 1959 ГОДИНА.

II. ДОДАТОЦИТЕ НА СЛУЖБЕН ЛИСТ НА ФНРЈ

1) „МЕЃУНАРОДНИ УГОВОРИ И ДРУГИ СПОРАЗУМИ“ изнесува 1.300 динари, а за странство 2.200 динари;

2) „ОДЛИКОВАЊА И ПОМИЛОВАЊА“ изнесува 400 динари, а за странство 800 динари.

Претплатата се уплатува како и за Службен лист на ФНРЈ, на жиро сметката 101-11. 1—30